

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA KOSZALIN
na lata 2021-2025**

Koszalin 2021

Spis treści

I.	CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	4
1.	Wstęp	4
2.	Procedura tworzenia Strategii.....	6
3.	Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii.....	8
4.	Spójność z dokumentami strategicznymi	9
II.	DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA KOSZALINA	10
1.	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Koszalina.....	10
1.1.	Uwarunkowania demograficzne miasta Koszalina	10
1.2.	Rynek pracy	13
1.3.	Gospodarka mieszkaniowa i komunalna	20
1.4.	Ochrona zdrowia	21
1.5.	Edukacja i szkolnictwo wyższe.....	22
1.6.	Kultura i sztuka	23
1.7.	Sport i kultura fizyczna	25
1.8.	Organizacje pozarządowe.....	26
2.	Diagnoza problemów społecznych miasta Koszalina	28
2.1.	Ubóstwo	32
2.2.	Niepełnosprawność	34
2.3.	Bezrobocie	38
2.4.	Problemy osób starszych.....	39
2.5.	Bezdomność	42
2.6.	Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin	44
2.7.	Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania.....	47
2.8.	Przemoc w rodzinie	49
2.9.	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.....	50
3.	Identyfikacja problemów społecznych na terenie miasta Koszalin na podstawie badań ankietowych	52
3.1.	Wyniki badania opinii mieszkańców.....	52
3.1.1.	Ocena warunków życia w Koszalinie	52
3.1.2.	Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie	54
3.1.3.	Działania konieczne dla rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w Koszalinie....	56
3.2.	Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji/organizacji sfery społecznej.....	57

3.2.1. Obserwowane w Koszalinie problemy społeczne	58
3.2.2. Potrzeba utworzenia w Koszalinie podmiotów wsparcia.....	59
3.2.3. Zasoby instytucji/organizacji sfery społecznej Koszalina	60
3.3. Badanie opinii przedstawicieli szkół.....	61
3.3. 1. Problemy społeczne występujące w szkołach	61
3.3. 2. Problemy społeczne występujące w szkołach	62
3.3.3. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny kierowane do sądu przez szkoły	64
3.3. 4. Problemy w szkołach wynikające z pandemii Covid-19	65
4. Analiza SWOT	67
III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII	72
1. Misja i cele strategii.....	72
2. Źródła finansowania	85
IV. REALIZACJA STRATEGII	86
1. System wdrażania Strategii	86
2. Monitoring i ewaluacja strategii.....	87
V. SPIS TABEL I WYKRESÓW.....	89
1. Spis tabel	89
2. Spis wykresów	89
VI. ZAŁĄCZNIKI.....	91
Załącznik 1. Sytuacja społeczno-gospodarcza miasta Koszalina	91
Załącznik 2. Problemy społeczne Miasta Koszalina	100
Załącznik 3. Badania opinii wśród mieszkańców Miasta Koszalin	104
Załącznik 4. Badania opinii wśród przedstawicieli instytucji i organizacji.....	121
Załącznik 5. Badania opinii wśród przedstawicieli szkół.....	130

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Wstęp

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie Gminy Miasta Koszalin. Dokument wskazuje obszary problemowe, prognozę zmian oraz priorytetowe kierunki działań niezbędne do osiągnięcia przyjętych celów.

Obowiązująca dotąd „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin” została opracowana w 2016 roku, wyznaczając kierunki działań do końca 2020 roku. W aktualizacji Strategii na lata 2021-2025 zaprojektowano kontynuację podjętych przedsięwzięć do roku 2020 oraz zaktualizowano jej cele tak, aby odpowiadały bieżącym problemom mieszkańców Gminy Miasta Koszalin.

Planowanie strategiczne opiera się na myśleniu długofalowym, dążącym do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to głównie integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w rezultacie zachowanie lub podniesienie spójności społecznej.

Według badań „zarządzanie i rozwój przy pomocy strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”.¹

Skuteczna Strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które konsekwentnie stosowane umożliwiają efektywne działanie, przynosząc sukces podejmowanym przedsięwzięciom. Jest to szansa na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze społecznej i instytucjonalnej na rzecz formowania porządku społecznego.

Aktualizacja Strategii pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej dzięki wskazaniu obszarów, które powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę Strategii na najważniejszych etapach – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na wdrażaniu i realizacji Strategii.

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne zasady konstruowania Strategii, w tym opis procesu tworzenia dokumentu oraz podstawy prawne.

¹ J. Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s. 10

Część diagnostyczna zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej mieszkańców Koszalina oraz diagnozę problemów społecznych występujących w mieście. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

- Uwarunkowania demograficzne miasta Koszalin;
- Rynek pracy;
- Gospodarka mieszkaniowa i komunalna;
- Ochrona zdrowia;
- Edukacja i szkolnictwo wyższe;
- Kultura i sztuka;
- Sport i kultura fizyczna;
- Organizacje pozarządowe;
- Ubóstwo;
- Niepełnosprawność;
- Bezrobocie;
- Problemy osób starszych;
- Bezdomność;
- Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin;
- Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania;
- Przemoc w rodzinie;
- Trudności w przystosowaniu do życia w rodzinie po zwolnieniu z zakładu karnego;
- Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie miasta Koszalin na podstawie badań ankietowych;
- Analiza SWOT.

Podstawą do stworzenia diagnozy sytuacji społecznej były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje i organizacje pozarządowe działające na terenie miasta oraz wyniki badań własnych diagnozujących problemy społeczne występujące w mieście Koszalin. Głównym celem *Diagnozy* było rozpoznanie najważniejszych problemów społeczności lokalnej, występujących w mieście Koszalin oraz dostarczenie wiedzy na ich temat.

Z uwagi na partycypacyjny charakter prowadzonych badań oraz chęć dokonania kompleksowego spojrzenia na problemy społeczne i uwzględnienie interesów wszystkich członków społeczności lokalnej w określeniu głównych obszarów diagnozy uczestniczyli przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie miasta Koszalina. W okresie od marca do listopada 2020 roku odbył się cykl spotkań, podczas których w pierwszej kolejności, określone zostały, w drodze dialogu/ konsensusu, główne obszary programowe *Diagnozy problemów społecznych*. Sformułowane w ten sposób obszary zostały opisane przy użyciu kompleksowych mierników, tak aby pozwoliły na zrealizowanie celu prowadzonych badań.

Realizacja celu *Diagnozy problemów społecznych* została oparta o następujące metody badawcze:

- analizę danych statystycznych tj. dane bazy Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,

- analizę danych wtórnych tj. raportów, sprawozdań instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych,
- analizę danych pierwotnych tj. opinii uzyskanych na podstawie ankiet z mieszkańcami, przedstawicielami instytucji samorządowych oraz lokalnych organizacji pozarządowych a także szkół każdego szczebla.

Zebrany materiał badawczy został uporządkowany i zaprezentowany w formie wykresów i tabel. Wnioski z prowadzonych analiz stanowiły podstawę formułowania głównych problemów.

Najważniejsze kwestie społeczne zostały zdefiniowane także w oparciu o narzędzia analizy strategicznej, do których zalicza się identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT). Z opracowanej diagnozy wpływają obszary problemowe, na których powinna skupić się lokalna polityka społeczna.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej miasta na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, operacyjnych, kierunków działań, wskaźników i ich trendów, przez co w logiczny sposób określają zadania poszczególnych podmiotów. Część programowa określa sposób wdrażania Strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

2. Procedura tworzenia Strategii

Obowiązek opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.² Ustawa określa najważniejsze elementy Strategii, nie wskazując szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu.

W procesie tworzenia aktualizacji Strategii wykorzystana została zasada partycypacji społecznej, co oznacza, że do prac nad Strategią włączono przedstawicieli społeczności lokalnej, reprezentujących podmioty mające wpływ na kreowanie lokalnej polityki społecznej. Było to konieczne, gdyż prawidłowo zbudowana Strategia powinna określać zasady i narzędzia współpracy licznych podmiotów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Celem spełnienia zasady planowania strategicznego wykorzystano sprawdzoną w Polsce i krajach zachodniej Europy metodę, zwaną *collaborative planning*. Procedura ta polega na grupowym planowaniu i podejmowaniu decyzji przez przedstawicieli wszystkich zainteresowanych stron. W pracach nad Strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele m.in. środowisk oświaty, rynku pracy, kultury, ochrony zdrowia, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Prace nad dokumentem strategicznym były prowadzone na podstawie Zarządzenia Nr 219/794/20 Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 04 marca 2020 roku, zmienionego Zarządzeniem Nr 282/1006/20 Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 13 lipca 2020 roku, w sprawie powołania Zespołu ds. aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025”. Zespół pracował podczas posiedzeń

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, art. 16b, art.17 ust.1 pkt 1 (Dz. U. 2020, poz. 1876).

roboczych, tworząc poszczególne części Strategii oraz opiniując prezentowany kształt niniejszego dokumentu.

Tabela 1. Skład Zespołu ds. aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin na lata 2021-2025”

Imię i nazwisko	Stanowisko/Instytucja
Dorota Pawłowska – Przewodnicząca	Dyrektor Wydziału Kultury i Spraw Społecznych
Dorota Chałat	Radna Rady Miejskiej, Przewodnicząca Komisji Spraw Społecznych
Bogumiła Szczepanik – Z-ca Przewodniczącej	Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie
Sylwia Langner-Głuszek	Kierownik Zespołu ds. Projektów Społecznych i Promocji MOPR
Joanna Piotrkowska-Ciechomska	Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia
Anna Ginda	Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych
Elżbieta Rudnicka	Inspektor przy Pełnomocniku ds. Uzależnień
Dorota Gruszeczka	Inspektor Wydziału Kultury i Spraw Społecznych
Natalia Sulima	Specjalista ds. Kultury Wydziału Kultury i Spraw Społecznych
Patrycja Mural	Starszy Specjalista Wydziału Edukacji
Adriana Adach	Dom Pomocy Społecznej Koszalin
Donata Grodek	Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej
Maria Miler	Powiatowy Urząd Pracy
Aleksandra Lachowicz	Miejska Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
Piotr Łojewski	Komenda Miejska Policji
Artur Pałgan	Straż Miejska
Aneta Artkowska - Leszcz	Szpital Wojewódzki
Jadwiga Krężlewicz	Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc
Jarosław Kłos	Zarząd Budynków Mieszkalnych
Anna Szczepańska	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
Justyna Iwankiewicz	Sieć Ośrodków wsparcia w Województwie Zachodniopomorskim
Monika Widocka	Pracownia Pozarządowa

Źródło: Zarządzenie Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 13 lipca 2020 roku w sprawie powołania Zespołu ds. aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” z późn.zm.

Zespół pracował nad dokumentem podczas spotkań roboczych w okresie marzec 2020 roku – listopad 2020 roku.

Podczas spotkań roboczych Zespół opracował plan Strategii oraz określił metody przygotowania materiału. W trakcie prac, Zespół akceptował również dane diagnostyczne oraz analizę SWOT. Wypracował misję, cel główny oraz podstawową siatkę celów strategicznych i operacyjnych, wskaźniki, prognozę zmian, źródła finansowania oraz system wdrażania, monitorowania i ewaluacji dokumentu.

3. Uwarunkowania prawne tworzenia Strategii

Zgodnie z art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - gmina i powiat opracowują „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych”, która składa się w szczególności z:

1. Diagnozy sytuacji społecznej;
2. Prognozy zmian w zakresie objętym Strategią;
3. Określenia: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji Strategii oraz jej ram finansowych, wskaźników realizacji działań.

Jednocześnie, art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej wskazuje, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych, koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 1.

Poza przytoczoną podstawą prawną odnoszącą się do opracowania i realizacji dokumentu, kwestie treści i realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” znajdują odzwierciedlenie również w innych aktach normatywnych, tj.:

- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 poz. 2277);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 poz. 685);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 poz. 426 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 poz. 920);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2020 poz. 611);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 poz. 2133);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 poz. 1057);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 poz. 176);

- ustawa z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 poz. 111);
- ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 poz. 1409);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 poz. 852 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 poz. 218 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 poz. 808 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 poz. 821);
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 poz. 1818).

Dotychczas w Gminie Mięście Koszalin obowiązywała „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016-2020”, przyjęta Uchwałą Nr XXI/269/2016 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 24 maja 2016 roku (z późn. zm.). Niniejszy dokument stanowi aktualizację dotychczas obowiązującej Strategii.

4. Spójność z dokumentami strategicznymi

Aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” stanowi plan wykonawczy dla polityk formułowanych na poziomie gminnym, wojewódzkim, krajowym i wpisuje się w politykę spójności Unii Europejskiej (UE), która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu.

Na poziomie gminnym, opracowany dokument jest zgodny ze „Strategią Rozwoju Koszalina”. Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami, z którymi zgodna jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” są: „Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030” oraz „Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020” (RPO WZ) i jego założenia do nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027. Programowa zgodność z RPO WZ stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań wskazanych w Strategii.

Przyjęte w Strategii cele są spójne z dokumentami wyższego szczebla i przyczynią się do osiągnięcia celów wymienionych w tych dokumentach.

II. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA KOSZALINA

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Koszalina

Koszalin to miasto na prawach powiatu, posiadające status powiatu grodzkiego. Położone w północno-wschodnim krańcu województwa zachodniopomorskiego, na Pobrzeżu Koszalińskim, w niewielkiej odległości od Morza Bałtyckiego (w linii prostej ok. 11 km), drugie co do wielkości miasto w województwie zachodniopomorskim. Koszalin zajmuje powierzchnię 98 km kwadratowych³. Oddalone jest od stolicy województwa – Szczecina w linii prostej o 162 km.

Miasto stanowi ważny ośrodek administracyjno-gospodarczy, na terenie którego znajdują się instytucje o zasięgu regionalnym m.in. Wydział Zamiejscowy Urzędu Marszałkowskiego, Delegatura Urzędu Wojewódzkiego, Sąd Okręgowy, Urząd Celny, Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich. Na terenie miasta ustanowiono Podstrefę Koszalin – Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W mieście na koniec 2019 roku było wpisanych do rejestru REGON 17.553 podmiotów gospodarki narodowej⁴, z czego 96,2% należało do sektora prywatnego. Na terenie Koszalina swoją siedzibę i zakłady produkcyjne mają m.in. Espersen Polska Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Zbożowo-Młynarskie PZZ w Stoisławiu S.A., Fabryka Stolarki Otworowej i Kantówki Drewexim, Fabryka Styropianu Arbet. Ponadto, Koszalin jest węzłem komunikacji pasażerskiej i przeładunkowej. Przez miasto prowadzą dwie drogi krajowe nr 6 i nr 11, a w granicach łączą się dwie drogi ekspresowe S6 oraz S11, stwarzając nowe możliwości do inwestycji. Od 2010 roku w Koszalinie znajduje się Centrum Dystrybucyjne Jeronimo Martins Regionu Koszalin.

Walory naturalne, cechy demograficzne i społeczne oraz potencjał gospodarczy miasta Koszalin sprawiają, że miasto stanowi centrum rozwoju regionalnego, jest postrzegane jako atrakcyjne miejsce do życia, nauki i pracy oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

1.1. Uwarunkowania demograficzne miasta Koszalina

Według Głównego Urzędu Statystycznego⁵ liczba mieszkańców Koszalina na dzień 31.12.2019 roku wyniosła 107.048 osób, co dało gęstość zaludnienia 1.089 os./km kw. Kobiety stanowiły 52,9% ludności miasta – współczynnik feminizacji (112 kobiet na 100 mężczyzn) i była to wartość wyższa niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego, która wynosiła 106 kobiet.

Liczba ludności systematycznie malała – sytuacja ta utrzymuje się od lat, dodatkowo prognoza na następne lata w dalszym ciągu przewiduje ubytek liczby ludności. Prognozy GUS⁶ nie są optymistyczne, przewidują bowiem, że liczba ludności w 2020 roku zmniejszy się

³ *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Główny Urząd Statystyczny, 2019 (stan na dzień 31.12.2018).

⁴ Bank danych lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

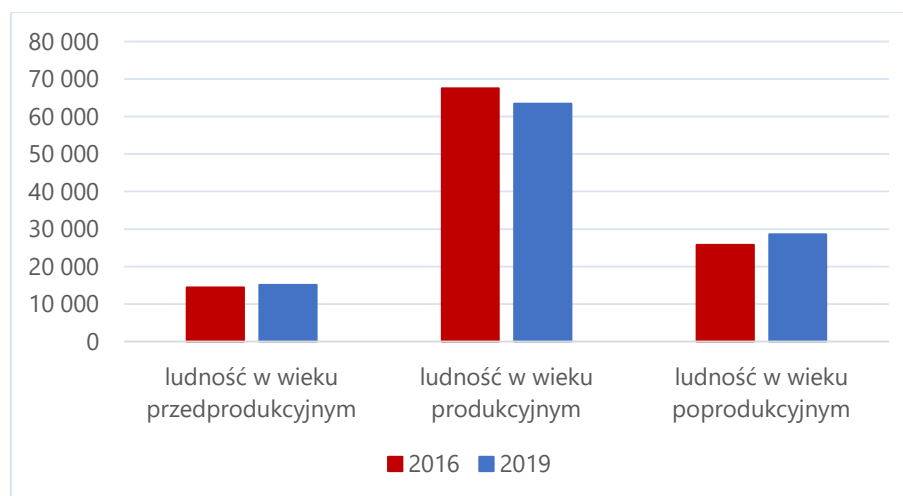
⁵ Bank danych lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

⁶ Prognozę ludności gmin na lata 2017-2030 [[:] www.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

i będzie wynosiła 106.495, co oznacza zmniejszenie o 0,5% w stosunku do 2019 roku. W 2025 roku według prognozy liczba ludności miasta Koszalina zmniejszy się o 2,5% w stosunku do 2019 roku. Wybrane statystyki ludności Koszalina zostały zaprezentowane w tabeli 1 Załącznika 1.

Pod względem wieku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym⁷, jednak liczba ta zmniejszyła się w 2019 roku o 2,1%. W dwóch pozostałych grupach ludności nastąpił wzrost – w 2019 roku przeciętnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrosła o 1,5%, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym o 3,5%. Struktura demograficzna ludności miasta Koszalin według wieku w 2016 i 2019 roku została zaprezentowana na wykresie 1.

Wykres 1. Struktura demograficzna ludności miasta Koszalina według wieku w 2016 i 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Trudną sytuację demograficzną potwierdzają także wskaźniki obciążenia demograficznego (por. tabela 1 Załącznika 1). W 2019 roku w Koszalinie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadły 24 osoby w wieku przedprodukcyjnym i 45 w wieku poprodukcyjnym, sytuacja uległa znaczącemu wzrostowi od 2016 roku, w szczególności w odniesieniu do obciążenia osobami starszymi. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym obliczony dla miasta Koszalina jest mniej korzystny, zarówno w odniesieniu do wskaźnika obliczonego dla województwa zachodniopomorskiego (28 osób w wieku poprodukcyjnym na osobę w wieku produkcyjnym), jak i Polski (27 osób). Wskazuje to, że w dalszym ciągu w mieście Koszalin nasilił się problem starzenia społeczeństwa oraz kryzys macierzyństwa. Warto zwrócić uwagę, że w Koszalinie poziom wskaźnika obciążenia osobami w wieku przedprodukcyjnym (24 osoby) kształtował się na podobnym poziomie, jak dla województwa zachodniopomorskiego – 22 osoby i Polski – 23 osoby. Porównanie tendencji zmian obu tych wskaźników ukazuje na pogłębienie się zjawiska starzenia się społeczeństwa.

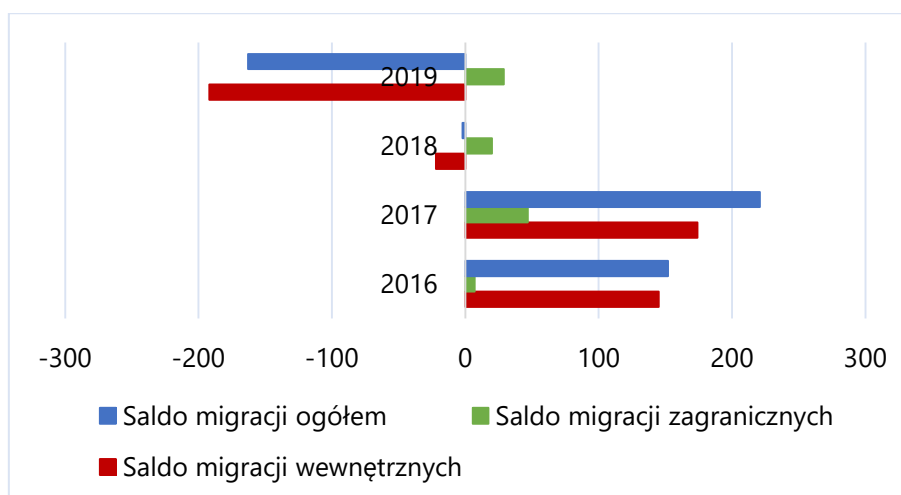
Wskaźnik przyrostu naturalnego w 2019 roku wyniósł $-0,43\text{‰}$, jest korzystniejszy niż notowany dla województwa zachodniopomorskiego ($-2,2\text{‰}$) i Polski ($-0,91\text{‰}$). Jednak systematyczne rosnące-ujemne saldo przyrostu naturalnego utrzymywało się od 2017 roku,

⁷ Mężczyźni w wieku 15-64 lat; Kobiety w wieku 15-59 lat.

co wraz z innymi czynnikami m.in. procesem starzenia się społeczeństwa spowodowało konieczność dostosowania infrastruktury społecznej do zmieniających się uwarunkowań. Od 2016 roku obserwuje się także niekorzystne wskaźniki opisujące sytuację rodzin – wskaźnik rozwodów na 1000 mieszkańców, jest ponad dwukrotnie wyższy niż wskaźnik zawieranych małżeństw na 1000 mieszkańców.

Na sytuację demograficzną miało także wpływ saldo migracji ludności, które w Koszalinie w 2019 roku było ujemne – wynikało to przede wszystkim z salda migracji wewnętrznych, co zostało zaprezentowane na wykresie 2. W 2019 roku liczba osób dokonująca wymeldowań przewyższała liczbę osób zameldowanych o 192 osoby. Możliwą przyczyną takiego stanu rzeczy jest efekt „rozlewania się miasta Koszalina” – odpływ mieszkańców miasta na tereny podmiejskie. W obrębie Koszalina powstały tzw. sypialnie w gminach ościennych m.in. Świeszynie, Będzinie, Sianowie. Natomiast, pozytywnym zjawiskiem było dodatnie saldo napływu ludności z zagranicy. Było to efektem szybszego zmniejszenia się liczby wymeldowań za granicę, chociaż zameldowania z zagranicy w analizowanym okresie także zmniejszyły się.

Wykres 2. Saldo migracji ludności w mieście Koszalin w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [a:www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Saldo migracji ogółem w Koszalinie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło -1,52 i było zdecydowanie niekorzystne, w porównaniu z saldem migracji w województwie zachodniopomorskim (-0,43 na 1000 mieszkańców) i w Polsce (+0,16).

Podsumowanie

W Koszalinie procesy demograficzne doprowadziły do ukształtowania niekorzystnej struktury demograficznej. Zauważa się tendencje do starzenia się społeczeństwa i problem ten stanowi przyczynę wielu problemów miasta Koszalina, powoduje konsekwencje dla gospodarki lokalnej i społeczeństwa. Starzejące się społeczeństwo wymaga zmian w obszarze ochrony zdrowia m.in. uruchomienie poradni specjalizujących się w chorobach wieku starczego, dostępie do kultury, sztuki – przygotowanie oferty dopasowanej do wieku mieszkańców, czy do rynku pracy tj. stworzenie warunków do pracy dla osób starszych. Wskaźnik obciążenia demograficznego jest niekorzystny – sytuacja ludzi młodych także jest trudna, dodatkowo

sytuacji nie poprawia ujemny przyrost naturalny. Do końca 2019 roku nawet zmiany w polityce społecznej Rządu, ani udogodnienia dla rodziców nie odwróciły tendencji. Innym równie ważnym zjawiskiem jest wyludnianie się miasta Koszalina. Chociaż może być ono związane z „rozlewaniem się miasta”, przez co saldo migracji było ujemne. Zaproponowane narzędzia powinny dążyć do odwrócenia/ spowolnienia procesu starzenia się społeczeństwa Koszalina oraz wyludniania Koszalina.

1.2. Rynek pracy

Sytuacja na rynku pracy miasta Koszalina jest dobra. Jest to wynikiem dobrej ogólnej koniunktury w Polsce, która pobudzana jest przez inwestycje, przede wszystkim publiczne, w dużej mierze finansowane przez fundusze Unii Europejskiej. Stosowana polityka fiskalna państwa oraz polityka niskich stóp procentowych to czynniki, które także pobudzają gospodarkę.

Zgodnie z ogólnymi tendencjami, liczba pracujących w mieście Koszalin wzrosła, przy równoczesnej malejącej liczbie osób bezrobotnych. Udział ludności aktywnej zawodowo⁸ w 2018 roku zwiększył się i wyniósł 58,5%, był o 2,4% wyższy niż w 2017 roku⁹. Było to jednak przede wszystkim wynikiem zmniejszenia liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wybrane dane statystyczne charakteryzujące rynek pracy w Koszalinie zostały zaprezentowane w tabeli 2 Załącznika 1.

Mimo pozytywnych tendencji analizowanych wskaźników rynek pracy w Koszalinie borykał się z szeregiem problemów. Pierwszym obszarem potencjalnych zagrożeń dla stabilności i wzrostu rynku pracy były cechy miejsc pracy.

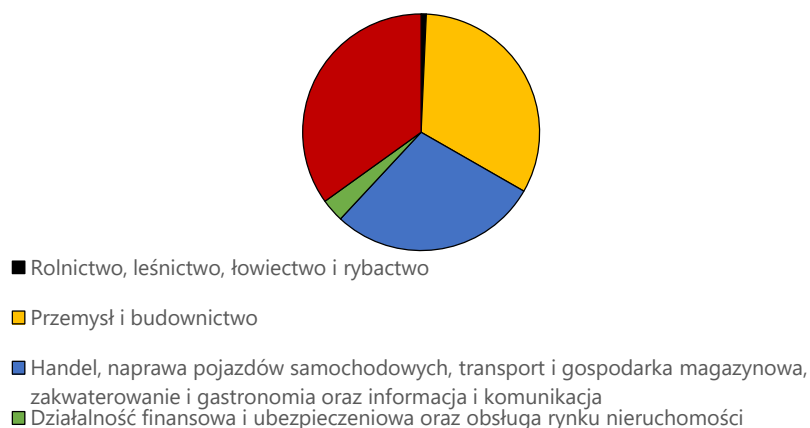
Liczba pracujących z roku na rok wzrastała – w 2018 roku¹⁰ ogólna liczba pracującej ludności Koszalina wyniosła 35.352 osób, z czego kobiety stanowiły 51,4%. Obserwowany udział kobiet w grupie pracujących ogółem był efektem wieloletniego programu aktywizacji kobiet na rynku pracy, który wynikał z prowadzonej przez państwo i samorządy polityki rynku pracy. Na trend ten nałożyły się zmiany postaw kobiet wobec ról jakie pełnią w rodzinie, postrzegania ich wykształcenia i kariery zawodowej oraz system świadczeń społecznych i rodzinnych. Udział kobiet w grupie pracujących ogółem w Koszalinie był wyższy, zarówno w porównaniu z wojewódzkim rynkiem pracy, jak i rynkiem pracy w Polsce. Również cechy koszalińskiego rynku pracy sprzyjały tendencji zatrudniania kobiet – największą grupę pracujących stanowili pracujący w sektorze usług (patrz wykres 3).

⁸ Rozumianej jako relacja suma liczby pracujących i aktywnie poszukujących pracy do grupy ludności w wieku produkcyjnym.

⁹ Rok 2018 jest ostatnim rokiem, dla którego Główny Urząd Statystyczny opublikował dane statystyczne. GUS (2019), *Pracujący i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2018 roku*, listopad 2019, [[:] www.stat.gov.pl.

¹⁰ Rok 2018 jest ostatnim rokiem, dla którego Główny Urząd Statystyczny opublikował dane statystyczne. GUS (2019), *Pracujący i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2018 roku*, listopad 2019, [[:] www.stat.gov.pl.

Wykres 3. Pracujący według sektorów w Koszalinie w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Przedstawiona na wykresie struktura pracujących nie zmieniła się od 2016 roku i do dzisiaj największą grupę pracujących stanowią osoby zatrudnione w szeroko rozumianym sektorze usług ok. 66,7% pracujących ogółem, ok. 32,6% to pracujący w przemyśle i budownictwie, pozostałe 0,7% – w rolnictwie, leśnictwie, rybactwie i rybołówstwie. Tak ukształtowana struktura grupy pracujących oraz jej stabilność stworzyła możliwości oraz wskazała na ograniczenia dla rynku pracy i sytuacji społeczno-gospodarczej miasta.

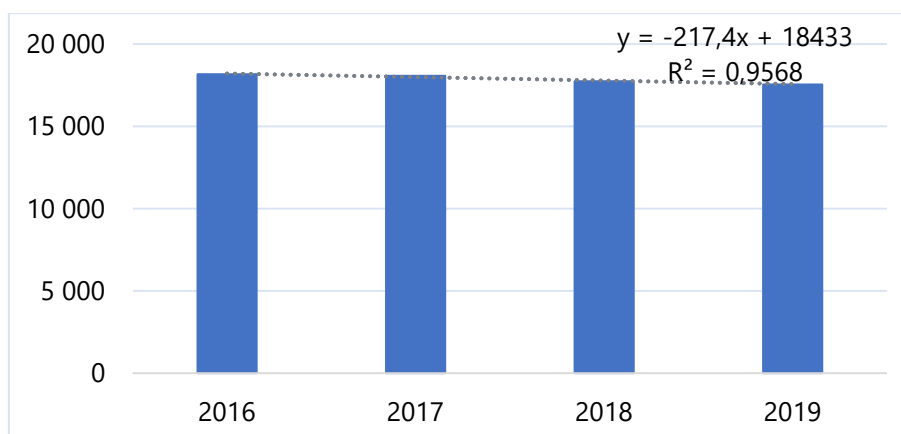
Znaczny udział sektora usług w gospodarce lokalnej, w odniesieniu do problemów rynku pracy, dał możliwości aktywizacji zawodowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji na rynku pracy, m.in.: kobietom, ludziom młodym, osobom po 55 roku życia, osobom bez kwalifikacji zawodowych, osobom niepełnosprawnym. Popyt na pracę w usługach jest niewątpliwie cechą, która zwiększyła aktywność zawodową ludności. Z drugiej strony, jednak może hamować rozwój rynku pracy, innowacyjność miejsc pracy, gdyż nie stwarza warunków do awansu zawodowego pracowników, nie przyczyniła się do rozwoju kapitału ludzkiego. W długiej perspektywie może to prowadzić do opuszczania rynku pracy przez pracowników wysoko wykwalifikowanych.

Dominacja sektora usług prowadzi także do obniżenia przeciętnego wynagrodzenia na określonym obszarze. Zjawisko to było zauważalne na rynku pracy w Koszalinie – przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w 2019 roku wyniosło 4.625,35 zł i było niższe niż przeciętne wynagrodzenie w województwie zachodniopomorskim i na rynku ogólnokrajowym – stanowiło zaledwie 89,3% przeciętnej krajowej.

Wreszcie, niewielki udział pracujących w sektorze przemysł i budownictwo w długiej perspektywie może wiązać się z brakiem inwestycji w regionie, małą innowacyjnością gospodarki lokalnej, mniejszymi możliwościami rozwoju dla pracowników i przedsiębiorstw.

Tak ukształtowaną strukturę rynku pracy w obszarze miejsc pracy utrwala model przedsiębiorczości w regionie miasta Koszalina. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w okresie 2016-2019 zmniejszała się przeciętnie z roku na rok o 217 podmiotów. Zmniejszenie liczby podmiotów gospodarki narodowej widoczne na wykresie 4 w połączeniu z wnioskami z analizy struktury podmiotów według klas wielkości podkreśla negatywną tendencję widoczną w sektorze lokalnej przedsiębiorczości (tabela 2).

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru, których siedziba/ adres zamieszkania mieści się w mieście Koszalin w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [:@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

W Koszalinie w całym okresie badania największą liczbę podmiotów gospodarczych stanowiły podmioty, w których pracuje do 9 osób, znaczną liczbę stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w 2019 roku – 12.891. Sytuacja ta potwierdziła wnioski sformułowane na podstawie charakterystyki liczby pracujących w sektorach gospodarki – duży udział podmiotów mikro w strukturze lokalnej przedsiębiorczości oraz tendencja do utrzymania takiego stanu rzeczy, wskazuje na niewielkie możliwości rozwoju osób pracujących. Wydaje się, że specyfika działalności mikroprzedsiębiorców utrudnia awans w strukturach firmy. Osoby pracujące w sektorze mikroprzedsiębiorstw nie miały wyznaczonych ścieżek awansu, przez co brak im motywacji do rozwoju osobistego oraz do zwiększania produktywności pracy. Ponadto, przedsiębiorstwa mikro były często niedoinwestowane, przez co były niekonkurencyjne kosztowo i cenowo, straciły, ponieważ nie były beneficjentami postępu technicznego. Jednocześnie pracownicy zainteresowani rozwojem osobistym i ekonomicznym mieli w Koszalinie duże szanse na realizację planów zawodowych poprzez rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej dzięki wsparciu finansowemu instytucji (pożyczki i dotacje PUP, CIP, KARR).

Tabela 2. Liczba i struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości

Lata	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Liczba pracujących				
		0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
2016	18 167	17 610	430	107	19	1
	100,0%	96,9%	2,4%	0,6%	0,1%	0,0%
2017	18 084	17 540	422	102	19	1
	100,0%	97,0%	2,3%	0,6%	0,1%	0,0%
2018	17 752	17 232	400	99	19	2
	100,0%	97,1%	2,3%	0,6%	0,1%	0,0%
2019	17 553	17 042	395	96	18	2
	100,0%	97,1%	2,3%	0,5%	0,1%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [:@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Szansę na zmianę przedsiębiorczości w Koszalinie tj. wzrost udziału podmiotów średnich i dużych daje struktura podmiotów według sektora własności. Podmioty prywatne nastawione są na maksymalizację zysku, podmioty te elastycznie dostosowują się do zmieniających się warunków funkcjonowania, dążą do optymalnego wykorzystania zainwestowanego kapitału, szybciej podejmują decyzje prorozwojowe, poszukują okazji rynkowych. W Koszalinie w 2019 roku 96,2% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych stanowiły podmioty prywatne, ze znaczną przewagą podmiotów – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Taka struktura sektora przedsiębiorstw daje szansę na podniesienie konkurencyjności regionu.

Drugim potencjalnym źródłem niestabilności rynku pracy były problemy związane z sytuacją bezrobotnych. Bezrobocie to sytuacja, w której osoba będąca w wieku produkcyjnym, zdolna do pracy, aktywnie poszukująca pracy, rejestruje się w urzędzie pracy, jako osoba bezrobotna. W sensie gospodarczym oznacza to marnotrawstwo zasobu pracy, osoba pozostająca bez pracy nie uczestniczy w procesie produkcji dóbr i usług, jednocześnie uczestnicząc w ich podziale. W sensie społecznym, pozostawanie bez pracy powoduje szereg problemów związanych z życiem rodzinnym m.in. alkoholizm, trudności w przystosowaniu się do życia, poczucie bezradności.

W Koszalinie obserwuje się systematyczne zmniejszenie zarówno liczby zarejestrowanych bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia. Była to korzystna sytuacja, która powinna skutkować zmniejszeniem zjawisk negatywnie wpływających na społeczność lokalną. Jednakże, cechy osób bezrobotnych oraz sytuacja w jakiej się znalazły powodują trudności, które wymagają interwencji przez służby zatrudnieniowe, instytucje rynku pracy. Od 2016 roku liczba bezrobotnych w Koszalinie zmniejszyła się i w 2019 roku wyniosła 2.202 osoby, stopa bezrobocia rejestrowanego – 4,3% i była niższa niż średnia w województwie zachodniopomorskim. Na poziom bezrobocia miały wpływ zarówno napływy, jak odpływy bezrobotnych. W roku 2019 napływy do grupy bezrobotnych (osoby zarejestrowane w ciągu roku) były niższe niż odpływy z grupy bezrobotnych tj. grupa wyrejestrowanych (różnica -312 osób). Sytuację taką należy ocenić pozytywnie – tendencja ta była obserwowana od 2016 roku. Dokonując analizy przyczyn odpływu z grupy bezrobotnych można wnioskować o małej aktywności osób bezrobotnych. Najczęstszą przyczyną wyrejestrowania bezrobotnych z ewidencji w 2019 roku było podjęcie pracy przez bezrobotnego (52,0% wyrejestrowań) oraz skierowanie bezrobotnych do realizacji różnych form aktywizacji zawodowej (4,2% wyrejestrowań), w tym m.in. rozpoczęcie stażu, szkoleń, prac społecznie użytecznych oraz rozpoczęcie przygotowania zawodowego dorosłych.

Jednak aż 36,0% ogółu wykreśleń z rejestru związana była z niepotwierdzeniem gotowości do pracy (25,9%), odmową przyjęcia pracy bez uzasadnionej przyczyny odrzucenia propozycji zatrudnienia lub innej formy pomocy (5,0%) oraz dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego (5,1%). Ogólny wniosek z analizy odpływów z rejestru wykazał znaczną bierność zawodową bezrobotnych. Należy założyć, że pewna część osób bezrobotnych zaliczona do tej grupy samodzielnie znalazła i podjęła pracę, jednak nie zgłosiła tego faktu w PUP mimo istnienia takiego obowiązku.

Pozostałe przyczyny odpływu bezrobotnych z rejestru stanowią łącznie ok. 7,8% ogółu wykreśleń i są nimi odpowiednio: osiągnięcie wieku emerytalnego, nabycie uprawnień do świadczenia przedemerytalnego, nabycie praw emerytalnych lub rentowych, podjęcie nauki oraz inne przyczyny.

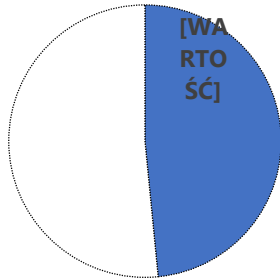
Biorąc pod uwagę płeć – 52% osób bezrobotnych stanowią kobiety. Programy związane z aktywizacją kobiet oraz struktura sektora przedsiębiorstw w Koszalinie spowodowały, że wskaźnik ten jest niższy niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego. W Koszalinie najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 35-44 lata (25,3%) oraz 25-34 lata (23,9%), było to o tyle niepokojące, że osoby te powinny być aktywne na rynku pracy zapewniając sobie stabilność zawodową, rozpoczynając życie rodzinne, podejmować decyzje związane z założeniem lub powiększaniem rodziny. Dane te wskazują na trudności na jakie napotykały osoby będące w tzw. wieku mobilnym ze znalezieniem pracy na lokalnym rynku. Sytuacja ta była niepokojąca także z powodu dobrych warunków panujących na rynku pracy – w gospodarce rośnie produkcja, zauważa się brak podaży pracy przy stale rosnącym zapotrzebowaniu na pracę, może bowiem wskazywać na małą zaradność osób bezrobotnych lub inne problemy osób w tym przedziale wiekowym. Ponadto, sytuacja bezrobotnych znajdujących się w tzw. wieku niemobilnym (powyżej 45 roku życia) była również bardzo trudna, stanowili oni bowiem 45,7% ogółu bezrobotnych, z czego 25,8% stanowiły osoby powyżej 55 roku życia. Osoby w wieku niemobilnym mają większe predyspozycje do pozostania długotrwale bezrobotnymi z uwagi na małą aktywność w poszukiwaniu pracy, słabe kwalifikacje zawodowe oraz wiek, który nie zachęca pracodawców do ich zatrudniania. Analiza wykształcenia bezrobotnych wskazała, że najliczniejszą grupę - 35,5% w ogólnej liczbie bezrobotnych, stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne lub niższe (w grupie kobiet 24,6%). W tej grupie niepokojący jest znaczny odsetek osób młodych kończących edukację na poziomie podstawowym lub gimnazjalnym. Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 r.ż. 42,3% posiada wykształcenie gimnazjalne lub poniżej.

Trudność wyjścia z bezrobocia w tej grupie wynikała z braku motywacji do nauki i podniesienia kwalifikacji zawodowych. W Koszalinie, podobnie jak na wojewódzkim i ogólnopolskim rynku pracy, panuje tendencja, że im wyższe wykształcenie tym mniejsza szansa na trafienie do grupy bezrobotnych. Najmniejszy odsetek (4%) zarejestrowanych bezrobotnych plasuje się w grupie osób z dużym stażem pracy powyżej 30 lat, bowiem są to osoby starsze, które albo już skończyły aktywność zawodową i oczekują na świadczenia zusowskie, albo nie posiadają odpowiednich kwalifikacji do pracy na obecnym rynku. Najwięcej zarejestrowanych osób legitymuje się stażem pracy do 5 lat (42,8% ogółu). Dużym problemem dla koszalińskiego rynku pracy byli długotrwale bezrobotni. Na koniec 2019 roku spośród zarejestrowanych w PUP bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (22,6%). Najmniej liczną populację stanowili bezrobotni, którzy pozostawali bez pracy do 1 miesiąca (10,5%).

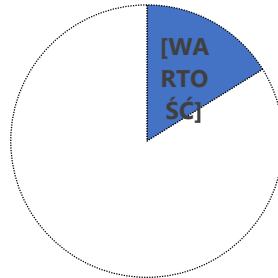
Zgodnie z brzmieniem art. 49 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy do katalogu osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zalicza się osoby do 30 oraz powyżej 50 roku życia, bezrobotne długotrwale, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia oraz osoby niepełnosprawne. Mając na uwadze trudności osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji z wejściem lub powrotem na rynek pracy, PUP w Koszalinie traktuje te osoby priorytetowo i w pierwszej kolejności wobec nich stosuje działania aktywizacyjne, zmierzające do zmiany ich sytuacji życiowej i zawodowej. Udział bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy został zaprezentowany na wykresie 5.

Wykres 5. Udział bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych w Koszalinie w 2019 roku

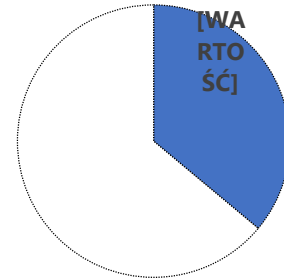
a. długotrwale bezrobotni

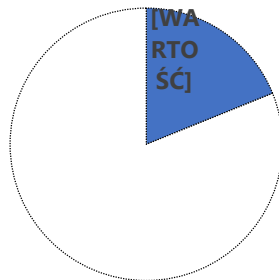
b. do 30 roku życia

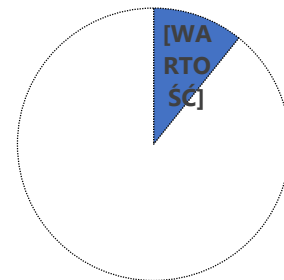
c. powyżej 50 roku życia

d. posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 r.ż. lub dziecko niepełnosprawne do 18 r. ż

e. niepełnosprawni

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2019* [a:www.koszalin.praca.gov.pl (dostęp 30.06.2020)].

Analizie poddano formy wsparcia osób bezrobotnych organizowane przez PUP w Koszalinie. Dane dotyczące wybranych form wsparcia w latach 2016-2019 zostały przedstawione w tabeli 3 Załącznika 1. Z danych statystycznych PUP w Koszalinie za lata 2016-2019 wynika, że w porównaniu z latami wcześniejszymi zmniejszyła się liczba bezrobotnych uczestniczących w aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu. Związane jest to z ogólnym spadkiem liczby zarejestrowanych bezrobotnych, co wiąże się z mniejszą ilością środków finansowych przyznawanych PUP na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. W efekcie skutkuje to również zmniejszeniem liczby aktywizowanych osób. PUP w Koszalinie w 2019 roku utrzymał wysoką efektywność organizowanych szkoleń liczoną zgodnie ze standardami usług rynku pracy.

Zauważa się, że PUP w 2019 roku dysponował mniejszą liczbą ofert pracy niż w latach ubiegłych, natomiast wzrosło zaangażowanie Urzędu w realizację wsparcia skierowanego do pracodawców w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

PUP w Koszalinie w okresie od 2016 do 2019 roku w ramach prowadzonej działalności realizował projekty i programy mające na celu aktywizację zawodową osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy m.in. projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej tj. „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie koszalińskim i powiecie miasto Koszalin”, „Aktywizacja

osób pozostających bez pracy w wieku 30 lat i więcej, w szczególności znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy w powiecie koszalińskim i powiecie miasto Koszalin” oraz rezerwy MRPiPS m.in. „Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych powracających z zagranicy”, „Program aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych”, „Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych w regionach wysokiego bezrobocia”, „Program na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w wieku 30-50 lat”, „Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych w wieku 45 lat i powyżej”, „Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych będących dłużnikami alimentacyjnymi”, „Program aktywizacji zawodowej bezrobotnych zamieszkujących na wsi”.

Ważną sferą działalności PUP w Koszalinie była działalność promocyjna Urzędu w zakresie poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej. Działania promocyjne odbywały się w ramach imprez targowych oraz eventów lokalnych m.in. poprzez uczestnictwo w kolejnych edycjach Śródkowopomorskich Targach Pracy organizowanych przez Biuro Karier Politechniki Koszalińskiej.

Podsumowanie

Sytuacja na koszalińskim rynku pracy była dobra – zapotrzebowanie na dobra i usługi lokalnych przedsiębiorców wzrosło. Jednak, cechy lokalnego rynku pracy spowodowały, że nie był on konkurencyjny wobec pozostałych rynków pracy w kraju. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wielkości liczonej liczbą pracujących była niekorzystna – największa grupa podmiotów gospodarczych to podmioty mikro i małe. Taka struktura podmiotów utrudniła działalność inwestycyjną i rozszerzanie działalności w sektorze przedsiębiorstw. Dobra sytuacja na rynku pracy nie przekładała się także na sytuację pracowników, poziom wynagrodzeń był niższy niż przeciętne wynagrodzenie w województwie zachodniopomorskim i Polsce, pracownicy w tej sytuacji mieli także mniejsze możliwości rozwoju zawodowego.

Taka struktura sektora przedsiębiorstw spowodowała szereg konsekwencji dla ludności mieszkającej w Koszalinie. Najważniejszą z nich była pogorszona sytuacja ludzi młodych, bowiem ludzie ci byli pozbawieni ścieżek rozwoju zawodowego, więc należy spodziewać się, że częściej podejmowali decyzje o wyprowadzeniu się do większych miast lub poza granice kraju. Jedną z szans na rozwój zawodowy m.in. osób młodych była możliwość rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w ramach oferowanych przez lokalne instytucje dotacji i pożyczek np. z PUP, CIP, KARR.

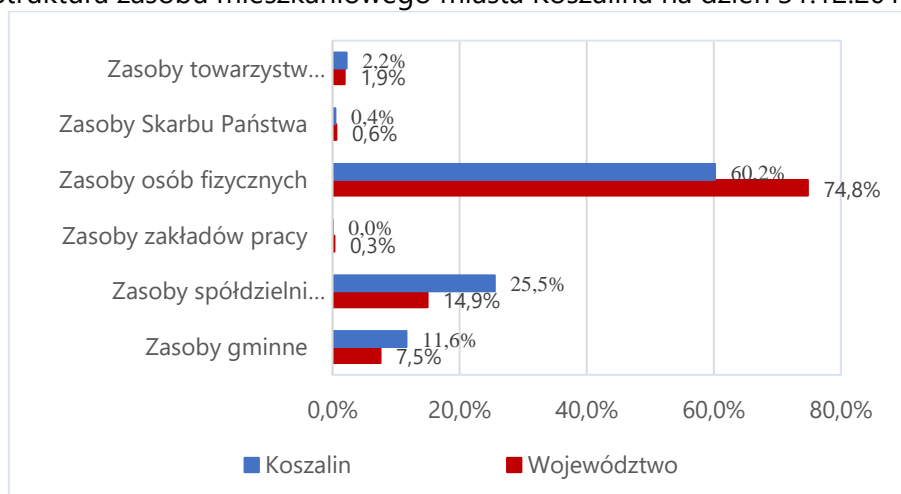
Pozytywną tendencją obserwowaną na rynku pracy była sytuacja bezrobotnych rejestrowanych w PUP w Koszalinie. We wszystkich analizowanych latach liczba bezrobotnych zmniejszała się systematycznie. Wraz ze zmniejszaniem się liczby bezrobotnych zmniejszyła się także liczba osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji na rynku pracy. Analizując odpływy z rejestru bezrobotnych dało się zauważyć, że przeciętnie ponad 50% osób wykreślanych z rejestru bezrobotnych podjęło pracę, co w pozytywnym świetle stawia programy aktywizacji zawodowej prowadzone przez PUP w Koszalinie. Obserwuje się również, że istnieje duża grupa bezrobotnych, która z jakichś przyczyn nie wykazuje chęci podjęcia pracy ani uczestniczenia w jakichkolwiek formach aktywizacji zawodowej proponowanych przez PUP i dobrowolnie rezygnuje z pozostawania w rejestrze Urzędu.

1.3. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna

W 2018 r. w Koszalinie¹¹ liczba mieszkań wynosiła 46.764 mieszkań i była większa o 460 mieszkań w porównaniu do 2017 r. (przyrost o ok. 1,0%). Struktura zasobu mieszkaniowego w mieście Koszalinie w porównaniu ze strukturą zasobu w województwie zachodniopomorskim w roku 2018 została zaprezentowana na wykresie 6.

Zdecydowana przewaga zasobu mieszkaniowego w Koszalinie w 2018 roku należała do osób fizycznych (60,2%) oraz spółdzielni mieszkaniowych (25,5%). Gminne zasoby mieszkaniowe stanowiły 11,6% i były wyższe niż zasób gminny w województwie zachodniopomorskim, jednak nie zaspokajały w całości potrzeb mieszkańców Koszalina. Charakterystykę zasobu gminnego miasta Koszalina opisuje tabela 4 Załącznika 1.

Wykres 6. Struktura zasobu mieszkaniowego miasta Koszalina na dzień 31.12.2018 roku

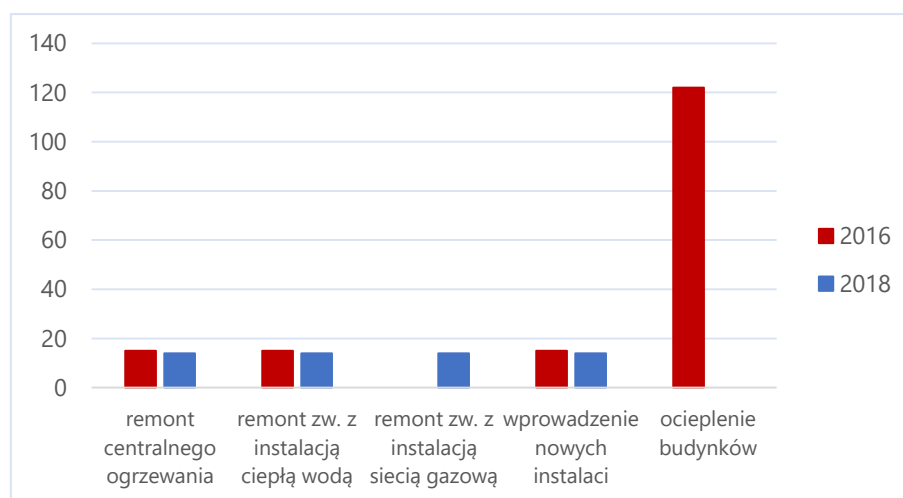

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]](http://www.bdl.stat.gov.pl) (dostęp 30.06.2020).

Zasób mieszkaniowy miasta Koszalina tworzyły zasoby gminne znajdujące się w budynkach należących w całości do gminy oraz lokale gminne w budynkach należących do wspólnot mieszkaniowych – większość lokali znajdowała się w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Stan techniczny zasobu charakteryzował się znacznym zużyciem technicznym – 58% to lokale wybudowane przed 1945 roku zużyte w ponad 70%. W ramach prowadzonej polityki remontowej zasobu komunalnego oraz zrealizowanych przebudów i modernizacji budynków mieszkalnych wskaźnik przeciętnego zużycia technicznego zasobów mieszkań zmniejszył się. Wykres 7 obrazuje liczbę remontów przeprowadzonych w mieszkaniach komunalnych w zakresie instalacji i elementów już istniejących w lokalach związanych z podwyższeniem standardu lokali w latach 2016 i 2018.

¹¹ Ostatnim rokiem, dla którego GUS opublikował dane statystyczne dotyczące rodzaju zasobu mieszkaniowego miasta Koszalina był rok 2018. Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]](http://www.bdl.stat.gov.pl) (dostęp: 30.06.2020).

Wykres 7. Liczba mieszkań objętych remontami w 2016 i 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Podsumowanie

Analiza danych w obszarze gospodarki mieszkaniowej i komunalnej wskazała, że miasto Koszalin tylko częściowo zabezpiecza potrzeby mieszkaniowe mieszkańców. Zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne kilkakrotnie przewyższyło ich podaż. Wzrost zapotrzebowania na lokale mieszkalne gminy, w szczególności dotyczył lokali wymaganych przy realizacji wyroków eksmisyjnych oraz osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Poprawa sytuacji mieszkaniowej wymagałaby znacznych nakładów inwestycyjnych oraz aktywnej polityki państwa w tym zakresie.

1.4. Ochrona zdrowia

Zdrowie to nie tylko całkowity brak choroby czy kalectwa, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu. Dobre zdrowie daje szansę na samorealizację, prawidłowe funkcjonowanie w środowisku społecznym i rodzinnym, pozwala na łatwiejsze przystosowanie się do zmieniających się warunków otoczenia, ułatwia radzenie z problemami. Zadania z zakresu zdrowia na terenie miasta Koszalina prowadzone są na oddziałach szpitalnych, w przychodniach, poradniach i hospicjach. Według danych Banku Danych Lokalnych GUS na terenie miasta Koszalina w 2019 roku działał Szpital Wojewódzki im. M. Kopernika, Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc, Szpital Psychiatryczny oraz liczne przychodnie lekarskie (w 2019 roku 64) i praktyki (w 2019 roku 14). W placówkach tych udzielono na przestrzeni lat 2016-2019 średniorocznie 610.657 porad medycznych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców dało to średnio 5,7 porady dla każdego mieszkańca w każdym roku. Tabela 5 Załącznika 1 zawiera wybrane informacje o podstawowej opiece zdrowotnej na terenie miasta Koszalina.

Analizując dostęp mieszkańców miasta Koszalina do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej można stwierdzić, że z roku na rok przeciętna liczba porad przypadająca na 1 mieszkańca zmniejszyła się. Jednakże z zaewidencjonowanych porad korzystali nie tylko mieszkańcy Koszalina, dlatego wnioski mogą być mylące. Natomiast, dane pozwoliły na analizę przeciętnego dostępu do urządzeń medycznych i kadry medycznej. Mieszkańcy

Koszaliniacy mogli korzystać z coraz większej liczby przychodni i aptek. Sytuacja w Koszalinie była korzystniejsza – dostępność aptek w województwie była niższa niż ich dostępność w Koszalinie. Podobnie miała się sytuacja z dostępem do przychodni – w Koszalinie na 10 tys. mieszkańców przypadało 6 poradni – podczas gdy w województwie było to 5 poradni na 100 tys. ludności. Dostęp do kadry medycznej także był korzystniejszy w Koszalinie.

Z uwagi na ograniczoność danych chcąc dokonać oceny stanu zdrowia mieszkańców, można posłużyć się wskaźnikami tylko w niewielkim zakresie. Na potrzeby diagnozy w obszarze zdrowia przeanalizowano wskaźniki umieralności mieszkańców Koszalina. Wskaźnik zgonów ogółem na 100 tys. mieszkańców w roku 2019 zwiększył się nieznacznie i wyniósł 1.025,9 (2018 r. = 1.025,1). Najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia (w 2018 r.¹² 40,9% ogólnej liczby zgonów), nowotwory (31,0%) oraz choroby układu oddechowego (6,5%). Tendencja ta była trwała – odsetek zarejestrowanych zgonów w latach 2016 i 2017 nie różnił się istotnie. Może to mieć jednak związek z tendencją do starzenia się społeczeństwa miasta Koszalina.

Podsumowanie

Analiza materiału statystycznego wskazała, że dostęp do urzędzeń medycznych i lekarzy, w tym specjalistów, pielęgniarek i położnych nie zmienił się znacząco w okresie analizy. W systemie ochrony zdrowia nie zauważono zmian, które powinny nastąpić na skutek przemian jakie zaszły w strukturze ludności. Zmiany demograficzne tj. coraz większy udział osób starszych w społeczeństwie, utrzymująca się liczba osób niepełnosprawnych, pojawiające się nowe problemy zdrowotne mieszkańców Koszalina powinny skutkować w przyszłości ewolucją systemu ochrony zdrowia. Na terenie Koszalina brakuje placówek dedykowanych chorobom osób starszych, przewlekle chorych. Poszerzenie zakresu ochrony zdrowia oraz istotne zwiększenie dostępu do urzędzeń, lekarzy specjalistów np. ortopedów wymagałoby rozwiązań instytucjonalnych na poziomie krajowym i wojewódzkim, co jest związane ze znacznymi nakładami finansowymi.

1.5. Edukacja i szkolnictwo wyższe

W tabeli 6 i 7 Załącznika 1 zaprezentowano podstawowe informacje statystyczne dotyczące wychowania i edukacji oraz szkolnictwa wyższego w mieście Koszalinie w latach 2016-2019. Na terenie Koszalina na koniec 2019 roku działały 25 żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce, z czego 7 podlegało władzom samorządowym. Do dyspozycji rodzice mieli 1.349 miejsc, przy czym w ciągu roku w żłobkach przebywało 915 dzieci. 276 dzieciom odmówiono przyjęcia do żłobków w 2019 roku (dotyczy miejsc w żłobkach samorządowych).

Na poziomie przedszkolnym w 2019 roku¹³ na terenie Koszalina funkcjonowało:
- 21 publicznych przedszkoli, w tym 1 przedszkole specjalne,

¹² Ostatnim rokiem, dla którego GUS opublikował dane statystyczne dotyczące przyczyn zarejestrowanych zgonów na terenie miasta Koszalina był rok 2018. Opracowano na podstawie: Bank Danych Lokalnych [@:] www.bdl.stat.gov.pl (dostęp: 30.06.2020).

¹³ Opracowano na podstawie danych z systemu informacji oświatowej wg. stanu na dzień 30.09.2019 roku.

- 19 niepublicznych przedszkoli, w tym 1 przedszkole specjalne,
- 1 niepubliczny punkt przedszkolny.

Łączna liczba miejsc w przedszkolach wyniosła 4.275 i zwiększyła się o 125 miejsc w porównaniu z rokiem 2017. Wzrost liczby oferowanych miejsc przedszkolnych był wynikiem w większości wzrostu liczby miejsc w przedszkolach prowadzonych przez osoby prywatne. Wskaźniki w zakresie opieki nad dziećmi oraz wychowania przedszkolnego m.in. stosunek dzieci przebywających w żłobkach i przedszkolach w odniesieniu do 1000 dzieci w wieku odpowiednio do 3 lat i w wieku 3-5 lat dla miasta Koszalina wskazywały pozytywny kierunek zmian, wartości były wyższe niż te notowane dla województwa zachodniopomorskiego.

Edukacja uczniów na poziomie szkolnictwa podstawowego odbywała się w 22 szkołach podstawowych¹⁴ (16 publicznych szkół podstawowych, w tym 1 szkoła podstawowa dla dorosłych oraz 6 niepublicznych szkół podstawowych). W systemie zorganizowano edukację dostosowaną do specjalnych potrzeb uczniów w trzech szkołach podstawowych specjalnych. System szkół podstawowych zapewniał edukację wszystkim dzieciom i młodzieży w odpowiedniej grupie wiekowej, o czym świadczą oscylujące wokół 100,00 współczynniki skolaryzacji netto. Największą liczbę uczniów z poziomu szkół ponadpodstawowych stanowili uczniowie liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 2019/2020 było ich 3.548. Szkoły policealne, których było 14, w większości zapewniały edukację dorosłych.

Na terenie miasta Koszalina swoją działalność prowadziły jednostki szkolnictwa wyższego – w 2019 roku było ich 4: Politechnika Koszalińska, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Koszalińska Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna Filia w Koszalinie. Jednak z roku na rok obserwuje się trend malejący liczby studentów zwłaszcza na studiach II stopnia. W 2018 roku liczba studentów zmniejszyła się o 1.455 studentów w porównaniu z rokiem 2016.

Podsumowanie

System opieki, edukacji i szkolnictwa wyższego w analizowanym okresie nie zmienił się, był dobrze zorganizowany. Żłobki i przedszkola stały się bardziej dostępne, przede wszystkim z uwagi na dostęp do placówek niepublicznych. Statystyka narodowa, poza wskaźnikami tj. rodzaj szkoły, dostosowanie szkół do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, nie uwzględnia informacji, które pozwoliłyby na identyfikację problemów społecznych uczniów i ich rodzin.

Próba odwrócenia tendencji do wyludniania Koszalina, wyjazdów ludzi młodych było uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej koszalińskich szkół oraz promocja inicjatywy „Studiuj, mieszkać, pracuj w Koszalinie”, w którą zaangażowany był Urząd Miejski w Koszalinie, placówki edukacyjne i uczelnie wyższe oraz organizacje pozarządowe.

1.6. Kultura i sztuka

Miasto Koszalin zapewnia warunki do rozwoju wszystkich dziedzin kultury oraz powszechny dostęp do jej dóbr. Głównymi partnerami w tworzeniu,

¹⁴ Opracowano na podstawie danych z systemu informacji oświatowej wg stanu na dzień 30.09.2019 roku.

upowszechnianiu i rozwijaniu kultury w mieście są miejskie instytucje kultury, organizacje pozarządowe, twórcy i artyści indywidualni, szkoły artystyczne, wyższe uczelnie, Pałac Młodzieży w Koszalinie, kluby osiedlowe spółdzielni mieszkaniowych oraz inne prywatne podmioty działające w tej sferze. W mieście funkcjonuje 5 instytucji kultury: Bałtycki Teatr Dramatyczny im. Juliusza Słowackiego, Centrum Kultury 105 w Koszalinie, Filharmonia Koszalińska im. Stanisława Moniuszki, Koszalińska Biblioteka Publiczna im. Joachima Lelewela i Muzeum w Koszalinie. Wydatki związane z utrzymaniem obiektów, rozwojem oraz bieżącą działalnością pokrywa miasto Koszalin.

Oferta kulturalna Koszalina jest bardzo różnorodna i bogata, dostosowana do potrzeb i gustów mieszkańców, adresowana do różnych grup wiekowych. Ogólnopolski charakter i niepowtarzalność realizowanych przedsięwzięć sprawia, że Koszalin jest rozpoznawalny na kulturalnej mapie Polski. Wysoki poziom organizowanych imprez pozytywnie wpływa na wizerunek i promocję miasta. Miejska oferta uwzględnia również potrzeby przebywających w okolicy turystów. Do najważniejszych cyklicznych przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu międzynarodowym, krajowym i regionalnym zalicza się: Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych „Młodzi i Film”, Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, Międzynarodowy Festiwal Organowy, „Good Vibe Festiwal”, Letni Festiwal Kabaretu, Lato Polonijne, „Hanza Jazz Festiwal”, Festiwal Rockowy „Generacja”, Międzynarodowy Festiwal Zespołowej Muzyki Akordeonowej, Festiwal Pieśni Religijnej „Cantate Domino” im. Jana Pawła II, Międzynarodowy Plener Malarski „Czas i miejsce dla sztuki” w Osiekach, Międzynarodowy Konkurs dla Dzieci i Młodzieży „Muzealne Spotkania z Fotografiami”, Ogólnopolski Festiwal Piosenki Aktorskiej „Reflektor”, Koszalińskie Konfrontacje Młodych „m-teatr”, Koszalińskie Ogólnopolskie Dni Monodramu – Debiuty „Strzała Północy”.

W latach 2016 – 2019 zauważyć można wyraźny wzrost wydatkowania środków z budżetu miasta na wsparcie sektora kultury. Miejskie instytucje kultury organizują rokrocznie zbliżoną liczbę wydarzeń kulturalnych, które cieszą się rosnącą popularnością wśród mieszkańców Koszalina – co prezentuje tabela 8 Załącznika 1. Obiekty miejskich instytucji kultury są na bieżąco remontowane i dostosowywane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Dostęp do infrastruktury kultury oraz podstawowe informacje o wydarzeniach kulturalnych, artystycznych, sportowych zostały przedstawione w tabeli 8 Załącznika 1.

Podsumowanie

Oferta kulturalna Koszalina była różnorodna, dostosowana do potrzeb i gustów mieszkańców, w tym także osób niepełnosprawnych. W obszarze kultury i sztuki mieszkańcy Koszalina mieli dostęp do znacznej liczby wydarzeń kulturalnych o różnorodnej tematyce. Z wydarzeń tych skorzystało więcej osób. W ostatnich dwóch latach przy obniżonym poziomie wydatków miasta na kulturę (spadek wydatków w 2019 roku wyniósł 1.374.935,00 zł) imprezy kulturalne zgromadziły większą liczbę uczestników (wzrost o 241.227 osób tj. wzrost o 42,21%).

1.7. Sport i kultura fizyczna

W obrębie miasta znajduje się wzniesienie morenowe z Górą Chełmską, która stanowi doskonałe miejsce do uprawiania sportu, rekreacji i wypoczynku. U podnóża góry zlokalizowany jest teren rekreacyjny, w obrębie którego znajduje się koszaliński Park Wodny, następnie dalej w pobliżu kompleks sportowy "Gwardia" ze stadionem, boiskami piłkarskimi, halą sportową, halą sportów walki, ciąg parkowo-rekreacyjny prowadzący do kompleksu sportowo - rekreacyjnego "Bałtyk". Jezioro Jamno, na obrzeżach miasta, to także odpowiednie miejsce do uprawiania żeglarsstwa i innych sportów wodnych oraz rekreacji.

Na terenie miasta Koszalina zorganizowano przestrzeń do uprawiania kultury fizycznej i sportu, w 2018 roku¹⁵ funkcjonowały boiska (15 boisk), hale sportowe (13), ogólnodostępne sale gimnastyczne (3), korty otwarte i kryte (13), pływalnie kryte (2) i inne obiekty m.in. strzelnice, siłownie zewnętrzne, skatepark. Większość obiektów sportowych była dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, zarówno ćwiczących, jak i widzów. Ponadto, mieszkańcy mieli do dyspozycji park miejski (Park Książąt Pomorskich), dwa centralne obiekty rekreacji miejskiej (Sportowa Dolina oraz Wodna Dolina) oraz liczne tematycznie urządzone przestrzenie osiedlowe m.in. Misiowa Dolina na osiedlu Rokosowo.

Z roku na rok wzrastała długość ścieżek rowerowych, w 2018 roku było ich 72,2 km, czyli o 7,9 km ścieżek rowerowych więcej niż w 2016 roku. Najciekawsze z nich to: Szlak Gotów, Trasa Słoneczna, czy Szlak Pałaców. W okolicach Koszalina interesującym sposobem spędzania wolnego czasu były piesze wycieczki na wyznaczonych szlakach turystycznych. Aktywność ta stanowiła ważny element aktywności fizycznej mieszkańców miasta Koszalina.

Dostępność do infrastruktury sportowej na terenie miasta Koszalina opiera się w dużej mierze na obiektach administrowanych przez spółkę miejską Zarząd Obiektów Sportowych Sp. z o.o. w Koszalinie. Inną, znaczącą grupę obiektów wchodzących w skład miejskiej infrastruktury sportowej stanowią obiekty przyszkolne, takie jak boiska o różnych funkcjach, hale sportowe czy tereny i urządzenia lekkoatletyczne. Zlokalizowane są one na terenach wszystkich koszalińskich szkół publicznych. W roku 2008 wykonane zostały 2 kompleksy boisk wielofunkcyjnych w ramach rządowego programu „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Szkołach Podstawowych Nr 10 i 17. W latach 2009-2012 zrealizowano następujących 7 boisk w ramach wspomnianego programu przy Szkołach Podstawowych Nr 4 i 18, przy ul. Głowackiego oraz na Osiedlach Wenedów, Jamno-Łabusz, Raduszka i Unii Europejskiej. Kolejną, liczną grupą obiektów sportowych na terenie Koszalina są boiska, stadiony, urządzenia sportowe i place zabaw znajdujące się na terenach koszalińskich osiedli i pozostające w zarządzaniu przez spółdzielnie mieszkaniowe i rady osiedli.

Podsumowanie

Miasto Koszalin posiada duże walory naturalne do uprawiania sportu i kultury fizycznej m.in. pieszych wycieczek, czy wycieczek rowerowych. Mieszkańcy mogą korzystać z wyznaczonych szlaków oraz atrakcji turystycznych. Miasto posiada także dobrze zorganizowaną bazę obiektów sportowych i rekreacyjnych, do których dostęp w znacznej

mierze zapewnia Zarząd Obiektów Sportowych Sp. z o.o. w Koszalinie. Baza sportowa w latach wcześniejszych została istotnie powiększona przy wykorzystaniu środków finansowych rządowego programu „Moje Boisko – Orlik 2012”. Obiekty sportowe, tj. boiska, hale sportowe, pływalnie kryte są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, zarówno ćwiczących, jak i widzów.

1.8. Organizacje pozarządowe

Tabela 9 Załącznika 1 zawiera podstawowe informacje o współpracy Urzędu Miejskiego w Koszalinie z organizacjami pozarządowymi. Zgodnie z informacjami, na terenie miasta Koszalina w 2019 roku zarejestrowanych było 482 organizacji pozarządowych (386 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 96 fundacji).

Urząd Miejski współpracę z organizacjami pozarządowymi realizował w ramach prowadzonego Wieloletniego Programu Współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020 oraz w oparciu o art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁶. W ramach Programu rokrocznie ok. 100 organizacji zadeklarowało współpracę z samorządem i zrealizowało wspólne cele (w 2019 roku umowy podpisano ze 105 organizacjami). W 2019 roku największa aktywność organizacji pozarządowych, działających na terenie Koszalina, dotyczyła sfery pomocy społecznej, wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej – udział przyznanej dotacji w wysokości środków finansowych przeznaczonych z budżetu miasta Koszalin na realizację zadań publicznych został zaprezentowany na wykresie 8.

W ramach współpracy finansowej polegającej na zleceniu organizacjom pozarządowym zadań publicznych miasto Koszalin w 2019 roku zleciło zadania na łączną kwotę 12.588.591,70 zł, z których organizacje wykorzystywały 11.336.769,73 zł. Ogółem zawarto 121 umów, w tym 6 na ogólną kwotę 44.500,00 zł. w trybie z pominięciem otwartego konkursu ofert na tzw. małe dotacje (do 10 tys. zł), których realizacja nie przekraczała terminu 90 dni.

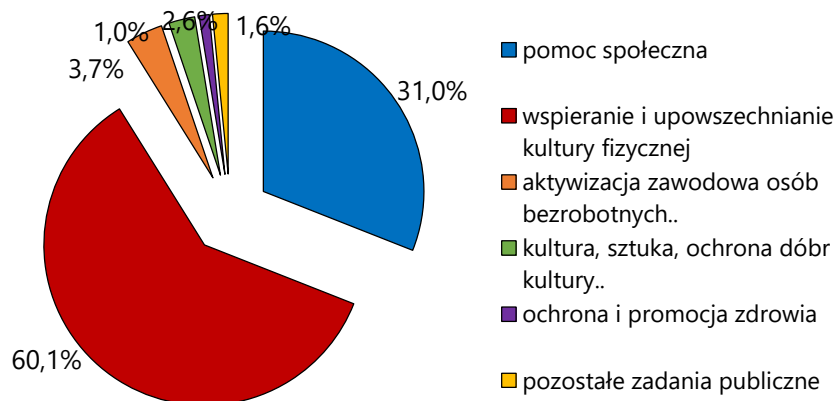
Wysokość przyznanych dotacji w 2019 roku dotyczyła zadań w priorytetach określonych szczegółowo w Programie Współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi (por. Załącznik 1). Wszystkie zrealizowane działania dążyły do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, były zbudowane na rozwiązaniach opartych na udziale czynnika społecznego – jakość życia mieszkańców zależy od możliwości zaspokojenia różnorodnych ich potrzeb. Począwszy od szeroko pojętego poczucia bezpieczeństwa, dostępu do kultury i obiektów sportowych, zieleni miejskiej, jak również zaspokojenie wiedzy proekologicznej.

Poza wsparciem finansowym współpraca miasta Koszalina z organizacjami była realizowana w wymiarze pozafinansowym opartym na konsultacjach i wymianie informacji pomiędzy Urzędem Miejskim, a organizacjami m.in. udostępnianiem pomieszczeń Urzędu. Płaszczyznami współpracy było współtworzenie polityk publicznych, realizacja zadań publicznych z wykorzystaniem form niefinansowych, tworzenie warunków do społecznej aktywności, budowanie infrastruktury współpracy. W 2019 roku Urząd Miejski w Koszalinie przy współudziale organizacji pozarządowych przeprowadził m.in. diagnozę potrzeb

¹⁶ Uchwała nr XI/129/2015 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 czerwca 2015 roku

Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2020 oraz Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na 2020 rok; organizacje współtworzyły rozwiązania instytucjonalne Koszalińskiego Budżetu Obywatelskiego 2020; były realizatorami szeregu dokumentów i polityk publicznych m.in. *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina na lata 2016-2020*; brały udział w Komitecie Rewitalizacyjnym.

Wykres 8. Udział przyznanej dotacji w łącznej wysokości - środki finansowe przeznaczone z budżetu miasta Koszalina na realizację zadań publicznych w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania Prezydenta Miasta Koszalina z realizacji *Programu współpracy miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2019 roku*.

Podsumowanie

Organizacje pozarządowe wspierały działalność miasta Koszalina w realizacji zadań publicznych w wymiarze pozafinansowym m.in. poprzez własne zaangażowanie i kreatywność wyrażoną w nieodpłatnej pracy członków organizacji i wolontariuszy oraz wymiarze finansowym, w którym organizacje partycypowały przy realizacji projektów tj. udziałem środków własnych pozyskanych ze składek, od sponsorów lub innych instytucji publicznych. Organizacje były inicjatorami i wykonawcami wielu cennych inicjatyw na rzecz osób potrzebujących. Współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi i Urzędem Miejskim w Koszalinie pogłębiła się.

W celu dalszego pogłębiania współpracy warto byłoby m.in. stworzyć miejsca dla rozwoju aktywności i integracji koszalińskich organizacji pozarządowych (odpowiednie warunki przestrzenne do spotkań i konferencji), uruchomić system małych grantów dla mieszkańców i grup nieformalnych na finansowanie oddolnych inicjatyw na rzecz miasta.

2. Diagnoza problemów społecznych miasta Koszalina

Opierając się na statystykach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie (MOPR w Koszalinie) w zakresie przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną wskazano główne problemy społeczne pojawiające się w Koszalinie oraz grupy społeczne szczególnie zagrożone wykluczeniem lub już podlegające temu procesowi, określono kierunki i dynamikę ich zmian.

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej pomocy, wsparcia i pomocy społecznej udziela się osobom/rodzinom z takich przyczyn jak: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, trudności w integracji osób, które otrzymały status cudzoziemców, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna. Jednak osoby/środowiska zagrożone wykluczeniem często borykają się z więcej niż jednym problemem społecznym – ich sytuację cechuje wielopropblemowość. Zazwyczaj razem z problemem niepełnosprawności pojawia się długotrwała i ciężka choroba, przemoc w rodzinie połączona jest z chorobą alkoholową czy naturalnym jest, że osoby bezdomne są bardziej narażone na ubóstwo, czy bezrobocie niż osoby o ustabilizowanej sytuacji bytowej. Zatem, potencjalnymi grupami społecznymi, które w sposób naturalny są zagrożone występowaniem powyższych zjawisk to przede wszystkim: osoby niepełnosprawne i chronicznie chore, długotrwale bezrobotne, nie posiadające wystarczających dochodów, osoby starsze, uzależnione od alkoholu, bezdomni, osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwo domowe, rodziny wielodzietne, a ostatnio do grup tych zaliczyć można także cudzoziemców.

Wielopropblemowość zjawisk społecznie niepożądanych powoduje, że diagnoza sytuacji zastanej oraz prognozowanie zmian jest sprawą trudną, jednak konieczną. Bowiem, analiza problemów społecznych i wnioski z niej wypływające pozwalają służbom i instytucjom na zaplanowanie efektywnych działań, których celem jest zapobieganie powstawania sytuacji kryzysowych w życiu rodzin, poprawę ich warunków bytowych oraz wyrównywanie różnic społecznych.

MOPR w Koszalinie w ramach prowadzonej działalności obejmuje wsparciem i pomocą społeczną wszystkie osoby i grupy, które zgłoszą występowanie problemów oraz spełniają warunki określone w ustawie o pomocy społecznej. W ramach działalności MOPR udziela świadczeń o charakterze finansowym oraz niefinansowym. Na podstawie informacji zawartych w *Sprawozdaniu z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2019 rok* oraz analizy raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej (2019)* dokonano ogólnej charakterystyki działalności MOPR oraz określono najważniejsze problemy społeczne miasta Koszalina. Tabela 3 przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez MOPR w Koszalinie na realizację zadań w latach 2016-2019.

Tabela 3. Kwoty wydatkowane przez MOPR w Koszalinie na realizację zadań w latach 2016-2019

	2016 [tys. zł]	2017 [tys. zł]	2018 [tys. zł]	2019 [tys. zł]
Wydatki ogółem, w tym:	90.193,0	103.987,6	105.921,7	137.333,8
- z budżetu miasta na zadania własne gminy	24.535,2	23.651,8	23.219,7	27.141,1
- z budżetu państwa na zadania zlecone gminie	59.568,6	74.062,7	76.731,3	103.995,1
- z budżetu miasta na zadania własne powiatu	5.104,3	4.853,2	4.678,3	4.939,9
- z budżetu państwa na zadania zlecone powiatowi	984,9	1.419,9	1.292,4	1.257,7
W analizowanym okresie MOPR realizował dodatkowe zadania i programy				
Rehabilitacja społeczna PFRON	2.313,0	2.424,5	2.506,1	2.901,6
- w tym Warsztaty Terapii Zajęciowej	1.743,6	1.887,5	1.958,3	2.243,9
Pilotaż Programu „Aktywny Samorząd”	237,7	171,6	193,8	179,5
Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	195,7	43,5	42,9	45,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie; danych statystycznych Pełnomocnika Prezydenta ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia za lata 2016-2020, Urząd Miejski w Koszalinie.

W latach 2016-2019 wysokość środków przeznaczonych na wsparcie społeczne mieszkańcom Koszalina uległa zwiększeniu – wzrost w 2019 roku w porównaniu z 2018 rokiem o 31.412,2 tys. zł tj. o 29,7%. Dominującą pozycją, która wpłynęła na tak duży wzrost

środków finansowych, pochodzących z budżetu państwa na zadania zlecone gminie – było efektem przede wszystkim wprowadzonej przez Rząd polityki społecznej państwa.

MOPR w Koszalinie spełnia wymogi ustawowe, posiada kadre, zasoby i środki do realizacji działań z zakresu powierzonych mu zadań własnych gminy i powiatu oraz zadań zleconych gminie i powiatowi przez administrację rządową. W ramach realizacji zadań własnych gminy i zleconych gminie, MOPR w Koszalinie udzielał wsparcia i pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji, reagując na ich problemy.

W 2019 roku MOPR w Koszalinie udzielił wsparcia i pomocy 2.504 rodzinom, co stanowiło 2,3% ogółu mieszkańców miasta Koszalina. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia MOPR w Koszalinie zmniejszyła się o 293 rodziny w odniesieniu do 2018 roku. Tabela 4 obrazuje liczbę beneficjentów pomocy społecznej miasta Koszalina w latach 2016-2019.

Tabela 4. Beneficjenci pomocy społecznej miasta Koszalina w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano wsparcie i pomoc	3.843	3.158	2.797	2.504
Liczba rodzin, którym przyznano wsparcie i pomoc	2.190	1.813	1.664	1.546
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	2.680	2.105	1.855	1.645
Procentowy udział osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie ludności miasta	3,6%	2,9%	2,6%	2,3%
Wskaźnik deprawacji lokalnej	2,49%	1,96%	1,72%	1,53%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ocena zasobów pomocy społecznej 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Liczba osób/rodzin objętych pomocą społeczną w mieście Koszalin uległa znacznemu zmniejszeniu. Przewiduje się, że tendencja ta będzie się utrzymywać. Przyczyn tego zjawiska

należy upatrywać głównie w utrzymujących się od lat dobrych warunkach ogólnych panujących na lokalnym rynku pracy oraz działaniach realizowanych przez MOPR w Koszalinie w przeszłości.

Statystyki natężenia pomocy społecznej z uwzględnieniem powodów udzielania pomocy rodzinom w 2019 roku w mieście Koszalin zostały zaprezentowane w tabeli 5.

Tabela 5. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2019 roku w mieście Koszalin

Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking	Liczba rodzin
długotrwała lub ciężka choroba	1.340
ubóstwo	1.006
niepełnosprawność	952
bezrobocie	480
alkoholizm	165
bezdomność	113
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	109
- wielodzietność	62
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem, w tym:	56
- rodziny niepełne	20
- rodziny wielodzietne	17
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	29
zdarzenie losowe	17
narkomania	14
przemoc w rodzinie	9
sytuacja kryzysowa	5

* wielkości nie sumują się z uwagi na fakt, że pomoc społeczna udzielana jest w szczególności z powodu: ubóstwa; sieroctwa; bezdomności; bezrobocia; niepełnosprawności; długotrwałej lub ciężkiej choroby; przemocy w rodzinie; potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizmu lub narkomanii; zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; klęski żywiołowej lub ekologicznej lub innych okoliczności uzasadniających udzielanie pomocy społecznej, co powoduje, że rodziny otrzymują świadczenia z więcej niż jednego powodu.

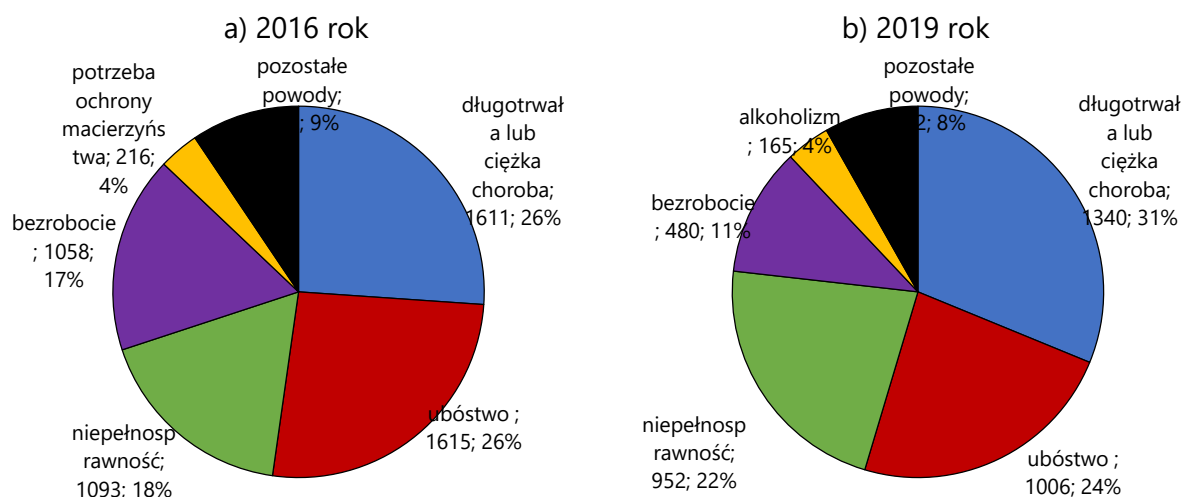
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2019 rok*, MOPR w Koszalinie, Koszalin 2020; *Ocena zasobów pomocy społecznej*, Załącznik do Uchwały Nr XVII/326/2020 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 23 kwietnia 2020 roku

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób/rodzin oraz jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną w 2019 roku było odpowiednio: długotrwała/ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie, alkoholizm oraz pozostałe powody. Spostrzeżenia te dają podstawę do wnioskowania o problemach, z którymi mierzą się mieszkańcy Koszalina. Jednak ich diagnoza wymaga bardziej złożonego podejścia, bowiem ich rozmiar i dynamika zmian wynika z ogólnych tendencji występujących w lokalnym społeczeństwie i gospodarce oraz długoletniej strategii wsparcia i pomocy społecznej, skoncentrowanej na przeciwdziałaniu niepożądanym

zjawiskom tj. wielopropblemowości zjawisk, nawarstwianiu, powielaniu i utrwalaniu różnic społecznych, realizowanej przez Rząd i samorząd lokalny.

Dynamiczna analiza powodów przyznania świadczeń zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pozwala na wnioskowanie w obszarze podstawowych problemów społecznych Koszalina. Porównanie powodów przyznania świadczeń w mieście Koszalin w latach 2016 i 2019 zostały przedstawione na wykresie 9. Tendencje pokazane na wykresie wskazują na trwałość problemów społecznych występujących w Koszalinie.

Wykres 9. Powody przyznania świadczeń rodzinom w mieście Koszalin w latach 2016 i 2019

* Pomoc społeczna udzielana jest w szczególności z powodu: ubóstwa; sieroctwa; bezdomności; bezrobocia; niepełnosprawności; długotrwałej lub ciężkiej choroby; przemocy w rodzinie; potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówkę opiekuńczo-wychowawczą; trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizmu lub narkomanii; zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; klęski żywiołowej lub ekologicznej lub innych okoliczności uzasadniających udzielanie pomocy społecznej, co powoduje, że rodziny otrzymują świadczenia z więcej niż jednego powodu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Mimo, że ogólna liczba rodzin otrzymujących świadczenia zmniejszyła się z 2.797 rodzin w 2018 roku do 2.504 rodzin w 2019 roku, to pojawiające się powody przyznawania wsparcia i pomocy społecznej udzielonej przez MOPR w Koszalinie wydają się być względnie trwałe.

2.1. Ubóstwo

Ubóstwo w świetle przepisów ustawy o pomocy społecznej odnosi się do klasycznej definicji ubóstwa tj. sytuacji, w której dochód określony na podstawie kryterium dochodowego nie pozwala na zaspokojenie bieżących potrzeb gospodarstwa domowego. Pracownicy MOPR w Koszalinie zobowiązani są do udzielenia wsparcia i pomocy osobom/rodzinom zamieszkującym na terenie Koszalina, które spełniają warunki określone w ustawie o pomocy społecznej. W odniesieniu do świadczeń jednym z nich jest kryterium dochodowe, które od 1 października 2018 roku ustalone jest na poziomie 701,00 zł

miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 528,00 zł na osobę w rodzinie w pozostałych przypadkach. Tak ustalone kryterium dochodowe jednocześnie określa poziom wydatków rodziny, zaspokajanych z ich dochodów własnych. Nie określając w żaden sposób ich jakości i poziomu życia. Osoby/rodziny zagrożone ubóstwem otrzymywały zarówno świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne.

Analiza zmian liczby rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej z powodu ubóstwa (por. wykres 9) pozwoliła podjąć wniosek, że ubóstwo stanowiło jeden z ważniejszych powodów przyznawania świadczeń. Pomoc skierowana do rodzin zarówno w 2016 roku, jak i w 2019 roku w znacznej części dotyczyła tego problemu. W 2019 roku zaobserwowano zmniejszenie liczby rodzin otrzymujących świadczenia z powodu ubóstwa (zarówno w ujęciu liczby rodzin, którym udzielono świadczenia – zmniejszenie o 609 rodzin, jak i ich udziału w ogólnej liczbie rodzin, którym przyznano świadczenia – zmniejszenie o 2%). W 2019 roku 24% rodzin korzystających ze świadczeń MOPR w Koszalinie otrzymało je z powodu ubóstwa, co można dowodzić, że miały problemy w zaspokojeniu podstawowych potrzeb.

O zmniejszeniu rozmiaru ubóstwa świadczył także spadek liczby i wartości udzielonej pomocy społecznej w formie zasiłków celowych. Zmniejszyła się liczba korzystających z pomocy w formie posiłków, chociaż zauważono, że wzrosła liczba wniosków dyrektorów szkół na dożywianie. Ponadto, zaobserwowano zmniejszenie liczby uczniów, którym przysługiwały stypendia o charakterze socjalnym.

W latach 2016-2019 w Koszalinie ubóstwo zmniejszyło się, ponadto wydaje się, że tendencja ta będzie się utrzymywać w kolejnych latach. Obecnie coraz więcej programów skierowanych jest na wyrównywanie szans najuboższych grup społecznych, najczęściej cierpiących z powodu ubóstwa, dotyczy to zarówno programów rządowych, jak i inicjatyw oddolnych realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Wnioski z analizy

Na podstawie analizy problemu ubóstwa na obszarze miasta Koszalina daje się zauważyć, ograniczenie zjawiska. Zmniejszenie rozmiaru ubóstwa jest wynikiem nałożenia się kilku okoliczności, przede wszystkim dobrej sytuacji na rynku pracy m.in. wzrost płacy minimalnej, znaczny spadek bezrobocia oraz skutecznego działania instytucji pomocy społecznej w latach poprzednich, instytucji rynku pracy i organizacji pozarządowych skierowanych na aktywizację osób dotkniętych ubóstwem oraz przyjęcia programów strategicznych na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, mających na celu rehabilitację społeczną i zawodową osób objętych wsparciem MOPR w Koszalinie.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w latach objętych Strategią problem ubóstwa (zgodnie z definicją zawartą w ustawie o pomocy społecznej) będzie systematycznie zmniejszał się w ujęciu zarówno liczby rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej z powodu ubóstwa, jak i w ujęciu udziału ubóstwa w ogólnej liczbie rodzin objętych wsparciem i pomocą społeczną MOPR w Koszalinie.

2.2. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to kolejny problem, który determinuje życie znacznej części społeczności miasta Koszalina. Uznaje się¹⁷, że osoby niepełnosprawne to osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi. Obowiązek rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych został nałożony na Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i władze samorządowe. Łączne kwoty wydatkowane przez MOPR w Koszalinie w ramach dodatkowych zadań na rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych PFRON i Pilotaż Programu „Aktywny Samorząd” w latach 2016-2019 systematycznie wzrastały (por. tabela 2).

Problemy samorządów w zapewnieniu praw przysługującym osobom niepełnosprawnym wynikają z różnych przyczyn, podstawową z nich jest brak możliwości dokładnej identyfikacji osób niepełnosprawnych i w konsekwencji problemów, z którymi się stykają. Oszacowanie liczby osób niepełnosprawnych w Polsce następuje w drodze Narodowych Spisów Powszechnych Ludności i Mieszkań, ostatni z nich odbył się w 2011 roku – kolejny zaplanowano na 2021 rok. Dodatkowo, organizacja wydawania orzeczeń o niepełnosprawności komplikuje pomiar liczby osób niepełnosprawnych.

Jednym z organów uprawnionych do wydawania orzeczeń o niepełnosprawności jest *Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności*. Wydawane przez Zespół orzeczenia o niepełnosprawności zawierają informacje o stopniu i rodzaju niepełnosprawności. W 2019 roku wydano łącznie 1.575 orzeczeń na rzecz osób powyżej 16 roku życia oraz 197 orzeczeń osobom do 16 roku życia. Analiza pod względem wieku osób, którym wydano orzeczenia o niepełnosprawności pozwoliła na dokonanie spostrzeżenia, że największa liczba orzeczeń dotyczyła osób po 16 roku życia. W 2019 roku liczba wydanych orzeczeń osobom powyżej 16 roku życia wzrosła o 11,35% w porównaniu z rokiem 2018. Największa liczba wydanych orzeczeń dotyczyła kolejno upośledzenia narządu ruchu (przyczyna: kod 05-R), niepełnosprawności z powodu chorób układu oddechowego i krążenia (kod 07-S), chorób układu moczowo-płciowego (kod 09-M) oraz chorób psychicznych (kod 02-P). Przyczyny wydawanych orzeczeń były względnie stałe w czasie.

Na mocy art. 7 ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność stanowi podstawę do udzielenia pomocy społecznej (por. wykres 9). Obecnie 22,0% rodzin ubiegających się o wsparcie i pomoc społeczną uzyskało ją z powodu niepełnosprawności – odsetek ten jest wyższy o 4,0% w stosunku do 2016 roku. W 2019 roku niepełnosprawność była trzecim w kolejności powodem do udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom przez MOPR w Koszalinie. Mimo, że w ujęciu ilości wydanych decyzji liczba wsparcia i pomocy udzielonej osobom niepełnosprawnym zmniejszyła się, to udział wsparcia udzielonego z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie rodzin, którym go udzielono zwiększył się. Do podobnych wniosków prowadzi analiza liczby osób korzystających ze świadczenia pielęgnacyjnego oraz zasiłku pielęgnacyjnego w latach 2016-2019.

Zauważalnym problemem mieszkańców miasta Koszalina staje się niepełnosprawność osób z orzeczeniem o całkowitej niezdolności do samodzielnej egzystencji. W 2019 roku

¹⁷ Karta Praw Osób Niepełnosprawnych – Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. 1997 nr 50 poz.475).

realizowano 409 usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych¹⁸, liczba ta była wyższa w stosunku do 2018 roku o 28 podopiecznych usług opiekuńczych i 4 podopiecznych specjalistycznych usług opiekuńczych. Wzrost wsparcia i pomocy społecznej świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych, po części wynika z tendencji starzenia się społeczeństwa. Osoby starsze mają, bowiem większą szansę na stanie się osobami niepełnosprawnymi.

Elementem rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych jest m.in. likwidowanie ograniczeń funkcjonalnych, dofinansowanie w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, udział w warsztatach terapii zajęciowej oraz turnusach rehabilitacyjnych. W Koszalinie, w ramach działalności MOPR w 2019 roku z dofinansowania PFRON w ramach likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych skorzystało 105 osób; 35 osób niepełnosprawnych otrzymało pomoc finansową w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. W ramach rehabilitacji społecznej, na terenie miasta Koszalina funkcjonują dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej przy ul. Budowniczych 6 oraz ul. Wyspiańskiego 4. Corocznie w warsztatach uczestniczy podobna liczba osób – ok. 120 osób niepełnosprawnych (w 2019 roku – 124, w 2018 roku – 118). Środki finansowe w ramach limitów PFRON przyznane Urzędowi Miejskiemu w Koszalinie - limity środków finansowych PFRON na rehabilitację społeczną zostały przedstawione w tabeli 6.

Osoby niepełnosprawne chętnie uczestniczyły w formach ich aktywizacji społecznej, dotyczyło to zarówno świadczeń pieniężnych, jak i świadczeń niepieniężnych. Działania prowadzone przez MOPR były wspierane przez pozostałe instytucje i podmioty. Instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe w ciągu roku organizują imprezy integrujące społeczność lokalną, dedykowane osobom niepełnosprawnym. Imprezy o charakterze cyklicznym to m.in. Europejski Festiwal Filmowy „Integracja Ty i Ja”, Dzień Godności, Ogólnopolski Integracyjny Plener Artystyczny to wydarzenia, których celem jest przezwyciężanie stereotypów, zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym miasta.

Rehabilitacją zawodową osób niepełnosprawnych zamieszkujących w Koszalinie zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Koszalinie oraz Urząd Miejski w Koszalinie. Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy, niepozostająca w zatrudnieniu, ma prawo korzystać z usług lub instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, natomiast osoba niepełnosprawna zarejestrowana jako poszukująca pracy, niepozostająca w zatrudnieniu, może korzystać z usług lub instrumentów określonych w ww. ustawie, w większości na takich samych zasadach jak bezrobotni. Inne zasady (określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) dotyczą m. in. udzielanych dotacji na podjęcie działalności gospodarczej oraz tworzenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych. Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy w odniesieniu do osób niepełnosprawnych finansowane są ze środków Funduszu Pracy lub PFRON. Kwota środków wydatkowanych przez Urząd Miejski w Koszalinie na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych została przedstawiona w tabeli 6.

¹⁸ Dane MOPR w Koszalinie, działalność MOPR w Koszalinie realizowana w ramach zadań własnych gminy.

Tabela 6. Kwota środków wydatkowanych przez Urząd Miejski w Koszalinie na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych w latach 2016-2019

	2016 [tys. zł]	2017 [tys. zł]	2018 [tys. zł]	2019 [tys. zł]
PFRON – rehabilitacja zawodowa ogółem, w tym:	560.000,00	555.349,00	553.002,00	556.978,0
- zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych	560.000,00	555.349,00	516.183,73	530.978,00
	14 stanowisk 7 pracodawców	14 stanowisk 9 pracodawców	13 stanowisk 10 pracodawców	13 stanowisk 6 pracodawców

Źródło: opracowanie własne na podstawie: danych statystycznych *Pełnomocnika Prezydenta ds. Inwestorów Kluczowych i Zatrudnienia za lata 2016-2020*, Urząd Miasta w Koszalinie.

W roku 2019 zarejestrowanych było 237 osób w porównaniu z rokiem 2018 liczba bezrobotnych niepełnosprawnych wzrosła o 11 osób tj. o 4,9% ogólnej liczby bezrobotnych niepełnosprawnych. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby posiadający orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności tj. 198 osób – 83,5% ogółu zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych. Zaledwie 1,7% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych stanowiły osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności. Wśród zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych 40,5% to kobiety, w porównaniu z rokiem 2018 udział niepełnosprawnych bezrobotnych kobiet zwiększył się o 1,6%, osoby niepełnosprawne z prawem do zasiłku dla bezrobotnych stanowią ok. 10,0% ogólnej liczby niepełnosprawnych bezrobotnych. Najliczniejszą grupę zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych stanowiły osoby w wieku powyżej 55 lat, w ewidencji było ich ok 43,7% ogółu zarejestrowanych niepełnosprawnych. Podobnie jak w przypadku wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, najliczniejszą grupę niepełnosprawnych bezrobotnych pod względem wykształcenia stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i niższe (45,7% ogółu zarejestrowanych niepełnosprawnych bezrobotnych). Na koniec 2019 roku w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie zarejestrowane były 22 osoby niepełnosprawne poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu będące mieszkańcami Koszalina (w tym 7 kobiet). Statystyka niepełnosprawnych bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy na 31.12.2019 roku przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Wybrane statystyki niepełnosprawnych bezrobotnych w Koszalinie w 2019 roku

Bezrobotni niepełnosprawni w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem	%
Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych, w tym:	237	100,0
- w wieku do 30 lat	14	5,9
- bez kwalifikacji zawodowych	71	30,0
- bez doświadczenia zawodowego	32	13,5
- powyżej 50 roku życia	142	59,9
- długotrwale bezrobotni	154	65,0
- posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	8	3,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2019* [@:]www.koszalin.praca.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

PUP w Koszalinie zarówno w ramach swojej podstawowej działalności jak i podczas udziału w różnego rodzaju spotkaniach i wydarzeniach promuje zatrudnianie osób niepełnosprawnych oraz informuje o możliwościach uzyskania wsparcia finansowego na aktywizację zawodową tych osób.

Wnioski z analizy

Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych realizowana przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe jest innowacyjna i wspiera proces wyrównywania szans osób niepełnosprawnych. Prowadzone działania i programy dotyczą zarówno wsparcia finansowego, jak i niematerialnego. Zauważa się, że osoby niepełnosprawne zwiększyły procentowy udział w ogóle beneficjentów MOPR, co może świadczyć o trwałości ich trudnej sytuacji. Ponadto, niepełnosprawność często leży u podstaw innych problemów społecznych tj. ciężka choroba, bezrobocie, niewydolność wychowawcza. Z drugiej strony, osobom niepełnosprawnym dedykowane jest coraz więcej aktywności, które integrują ich ze społecznością lokalną. Działania te są pozytywnie odbierane przez osoby niepełnosprawne. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych, mimo dobrze funkcjonującego rynku pracy, jest mało skuteczna. Bezrobocie osób niepełnosprawnych jest zjawiskiem trwałym – mimo wielu działań aktywizujących osoby niepełnosprawne, zwiększenia ich kwalifikacji zawodowych. Wydaje się, że największą przeszkodą w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych są bariery leżące u mikro i małych przedsiębiorców, które stanowią znaczną część rynku pracy m.in. wydaje się, że mają oni wciąż niewystarczającą wiedzę o uprawnieniach podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne, są nieufni w stosunku do poziomu wydajności osób niepełnosprawnych, przeświadczeni o zwiększonej absencji z powodu choroby osób niepełnosprawnych. Zauważalny jest także problem pracodawców ze znalezieniem pracowników z niepełnosprawnością na już utworzone stanowiska pracy, odrzuceniem ofert przez bezrobotnych z niepełnosprawnością, czy rezygnacją z pracy. Niepełnosprawność jako problem społeczny wykazuje duże cechy trwałości, mimo prowadzonych działań na rzecz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem niepełnosprawności jako powodu przyznawania wsparcia i pomocy społecznej będzie zwiększał się w ujęciu udziału niepełnosprawności w ogólnej liczbie rodzin objętych wsparciem i pomocą społeczną MOPR w Koszalinie, przy niezmienionej lub nieznacznym zmniejszeniu liczby rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Z uwagi na rosnące potrzeby opiekuńcze w odniesieniu do osób niepełnosprawnych w ramach przyszłych działań powinno się zaplanować zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

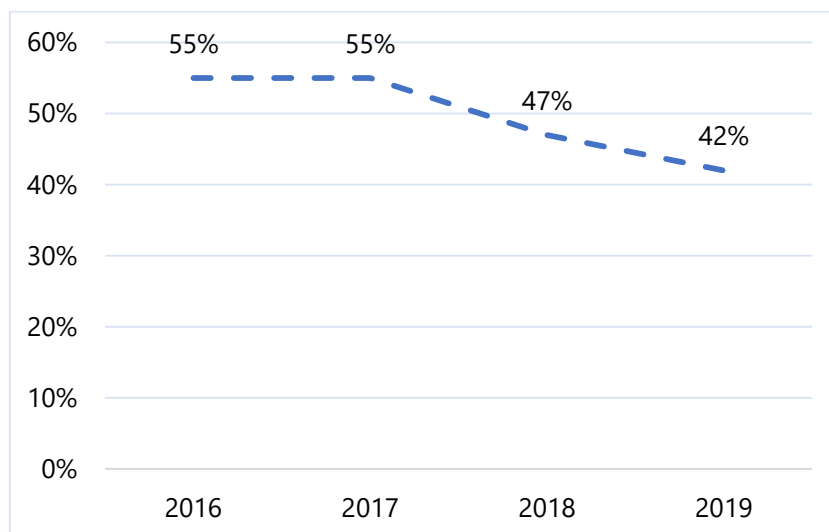
2.3. Bezrobocie

Analiza sytuacji na lokalnym rynku pracy (por. tabela 2 i 3 Załącznika 1, wykres 5) uwidoczniła korzystne zmiany jakie na nim zaszły w obszarze zjawiska bezrobocia w kontekście problemu społecznego. Bezrobocie zmniejszyło się i osiągnęło poziom bezrobocia zbliżonego do naturalnego (stopa bezrobocia na koniec 2019 roku wyniosła 4,3%). Jednak, w ewidencji bezrobotnych znajdują się wciąż osoby w trudnej sytuacji tj. długotrwale bezrobotni, osoby po 50 roku życia, osoby niepełnosprawne, które mimo działań aktywizujących prowadzonych przez PUP w Koszalinie nie podjęły pracy (z różnych powodów). Grupy te wskazywały tendencję do utrzymywania trwałości stanu bezrobocia.

Dobra sytuacja na rynku pracy spowodowała korzystne zmiany w obszarze działania MOPR w Koszalinie w odniesieniu do osób bezrobotnych. Zmniejszyła się liczba i udział procentowy wsparcia i pomocy udzielonej osobom-beneficjentom, których powodem udzielonej pomocy było bezrobocie (por. wykres 9). W 2016 roku liczba osób, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej MOPR w Koszalinie z powodu bezrobocia wyniosła 1.093 osoby, co stanowiło 18% ogółu osób. Podczas, gdy w 2019 roku liczba ta zmniejszyła się do 480 osób i 11% ogółu udzielonego wsparcia i pomocy społecznej.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem, znacząco obniżył się z 55% w 2016 roku do 42% w 2019 roku. Tendencja ta została przedstawiona na wykresie 10.

Wykres 10. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej MOPR w Koszalinie w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2019* [@:]www.koszalin.praca.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Wnioski z analizy

Dobra sytuacja na lokalnym rynku pracy spowodowała, że liczba beneficjentów MOPR w Koszalinie, których powodem udzielenia wsparcia było bezrobocie znacząco zmniejszyła się. Działania w kierunku aktywizacji zawodowej beneficjentów razem z dobrą sytuacją na rynku pracy skutkowało obserwowaną korzystną tendencją. Podejmowane działania i programy instytucji i organizacji pozarządowych powinny zostać zintensyfikowane i zindywidualizowane w ten sposób, aby zapewnić bezrobotnym znajdującym się w trudnej sytuacji (beneficjentom MOPR) skuteczną i optymalną pomoc w aktywizacji zawodowej.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem bezrobocia będzie zmniejszał się w ujęciu zarówno liczby rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej, jak i w ujęciu udziału bezrobocia w ogólnej liczbie rodzin objętych wsparciem i pomocą społeczną MOPR w Koszalinie. Z uwagi na problem bezrobocia osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy w ramach przyszłych działań powinno się zaplanować dodatkowe działania skoncentrowane na aktywizacji zawodowej tych osób.

2.4. Problemy osób starszych

Analiza danych demograficznych miasta Koszalina oraz obserwacja funkcjonowania społeczności lokalnej prowadzą do wniosku, że jednym z najbardziej aktualnych źródeł problemów społecznych jest zjawisko starzenia się społeczeństwa (por. tabela 1 Załącznika 1). Tendencja do zwiększania się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności Koszalina ogółem sprawiła, że Miasto Koszalin wraz z podległymi jednostkami tj. MOPR i DPS a także wraz z pozostałymi instytucjami i przy wsparciu organizacji pozarządowych rozwija programy i politykę senioralną, zapewniając warunki godnego i zdrowego starzenia się. Polityka senioralna miasta Koszalina oparta jest na systemie instytucji reagujących

na potrzeby osób starszych, bowiem wraz z wiekiem obniża się zdolność do samodzielnego wykonywania podstawowych czynności, obniża się sprawność fizyczna i umysłowa, co przy obserwowanej tendencji do wydłużenia się życia wydaje się być szczególnie ważne.

Ze względu na różnorodność potrzeb i indywidualnych problemów koszalińskich seniorów w mieście funkcjonowały różne instytucje zapewniające opiekę, pielęgnację i wsparcie osobom starszym. Na terenie Koszalina w 2019 roku funkcjonowały dwie dzienne placówki opieki osób starszych: tj: Dzienny Dom Pomocy „Złoty Wiek” oraz Dzienny Dom Pogodna Jesień „Senior+”. Placówki oferowały 60 miejsc opieki dziennej dla osób w podeszłym wieku. Całodobowe miejsca dla osób starszych i wymagających całodobowej opieki oferował Dom Pomocy Społecznej „Zielony Taras” w Koszalinie. MOPR w Koszalinie realizując zadanie zapewnienia całodobowej opieki posiłkował się także placówkami spoza miasta. Powodem skierowania osób wymagających całodobowej opieki do placówek poza Koszalin była nie tylko ograniczona liczba miejsc, ale również brak w Koszalinie odpowiedniego typu DPS tj. np. dla osób przewlekle psychicznie chorych, czy dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Na dzień 31.12.2019 roku w DPS „Zielony Taras” w Koszalinie umieszczonych było 87 osób, natomiast w domach pomocy społecznej poza Koszalinem 130 osób. Wskaźnik nasycenia usługami domów pomocy społecznej był niekorzystny – w roku 2019 zaobserwowano obniżenie wskaźnika, co wskazuje na większe potrzeby i dłuższą kolejkę osób oczekujących. Od stycznia 2018 roku Dom Pomocy Społecznej „Zielony Taras” w Koszalinie w ramach działania 7.6 „Wsparcie rozwoju usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym” Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020 realizuje projekt „Rozwój usług opiekuńczych w Gminie Miasto Koszalin”. Celem głównym projektu jest zabezpieczenie prawidłowych, zgodnych z obowiązującymi przepisami świadczeń usług opiekuńczych na rzecz osób starszych, samotnych, chorych i niepełnosprawnych na terenie miasta Koszalina. Wsparcie w projekcie skierowane jest do osób niesamodzielnymi, których dochód nie przekracza 150 % kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej (1051 zł dla osoby samotnie gospodarującej, 792 zł dla osoby w rodzinie) i które ukończyły 50 lat. W 2018 roku usługami opiekuńczymi w ramach projektu objętych zostało 10 osób natomiast w 2019 roku 9 osób. Stan na 31 grudnia 15 osób. W ramach ww. zadania realizowane jest również poradnictwo specjalistyczne prawnika i psychologa. Z porad psychologa i prawnika korzystają opiekunowie faktyczni, czyli osoby pełnoletnie opiekujące się osobami niesamodzielnymi, niebędące opiekunami zawodowymi i niepobierające wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną. W ramach projektu w 2018 roku z porad skorzystało 15 osób, natomiast w 2019 roku – 18 osób.

Obserwuje się, że na terenie miasta Koszalina, systematycznie rośnie liczba osób w starszym wieku, która wymaga korzystania z usług opiekuńczych/ specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

Wybrane charakterystyki opisujące system opieki, pielęgnacji i wsparcia osób starszych w mieście Koszalin w latach 2016-2019 zostały zaprezentowana w tabeli 1 Załącznika 2.

Dodatkowo, wychodząc naprzeciw problemom osób starszych zamieszkujących w Koszalinie MOPR organizował dodatkowe działania m.in. w 2019 roku 103 seniorów skorzystało z Koszalińskiego Programu „Lek dla Seniora”. Do zasiłku kwalifikowane były osoby, które ukończyły 60 lat, przewlekle chore oraz znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, ponoszące wydatki na leki zlecone przez lekarza. W 2017 roku Stowarzyszenie

Koszalińskie Centrum Wolontariatu zrealizowało zadanie publiczne adresowane do osób w wieku 75+ „Koszalińska Koperta Życia”. Akcja skierowana do osób starszych i samotnych, przewlekle chorych polegająca na przygotowaniu w „Kopercie Życia” informacji o stanie zdrowia seniora, przyjmowanych lekach, alergiach, kontakcie do najbliższych i umieszczeniu jej na wewnętrznej stronie drzwi własnego mieszkania. W nagłych wypadkach Koperta mogła pomóc służbom medycznym przy udzielaniu pomocy. Akcja „Koszalińska Koperta Życia” pozwoliła na przekazanie seniorom 3.200 kopert.

Na terenie miasta Koszalina od 2017 roku osoby powyżej 75 roku życia, które ze względu na wiek oraz stan zdrowia wymagają stałego monitoringu i pomocy innych mają możliwość skorzystania z usługi Teleopieki. Usługa zapewnia bezpieczeństwo i wsparcie osób samotnych pozostających w domu. W 2019 roku z tej formy pomocy skorzystały 143 osoby starsze.

Trzeba zaznaczyć, że znaczną część koszalińskich seniorów stanowią osoby sprawne, które są aktywne – stąd na terenie miasta w analizowanym okresie obserwowano rosnące zapotrzebowanie seniorów na aktywne formy spędzania wolnego czasu. Przy spółdzielniach mieszkaniowych, Kościołach, stowarzyszeniach funkcjonowało 9 klubów i innych miejsc spotkań seniorów. Ponadto, koszalińskie uczelnie wyższe oferowały seniorom zajęcia w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW) prowadzonego zarówno przez Politechnikę Koszalińską oraz Państwową Wyższą Szkołę Zawodową. Wiele organizacji pozarządowych inicjowało działania skierowane do tej grupy wiekowej organizując imprezy i wydarzenia o charakterze kulturalnym, rozrywkowym i sportowym m.in. Stowarzyszenie VivaMY.

Dodatkowo, mając na uwadze pogłębiające się problemy pracodawców z rekrutacją pracowników Powiatowy Urząd Pracy w Koszalinie pod koniec 2018 roku wystąpił z inicjatywą nawiązania współpracy pomiędzy PUP, pracodawcami oraz organizacjami zrzeszającymi koszalińskich seniorów (VivaMY, Uniwersytet III Wieku w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koszalinie oraz Uniwersytet III Wieku Politechniki Koszalińskiej) w zakresie aktywizacji zawodowej osób w wieku poprodukcyjnym. Dzięki aktywnie prowadzonej akcji informacyjnej wśród pracodawców korzystających z usług PUP, w 2019 roku udało się pozyskać 219 ofert pracy na 395 stanowisk dedykowanych dla seniorów. Celem upowszechniania informacji o aktualnych ofertach przeznaczonych dla seniorów przesyłane są one do organizacji zrzeszających emerytów oraz „Tygodnika Miasto”, publikowane na stronie internetowej Urzędu Pracy oraz rozsyłane seniorom za pomocą newslettera.

Rozwój i promocja usług skierowanych do seniorów były wspierane miejskim programem „Koszalińska Karta Seniora”, w wyniku którego seniorzy mieli szerszy dostęp do oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz do szeregu zniżek na zakupy i usługi. Do końca 2019 roku „Koszalińska Karta Seniora” została wydana 13.950 osobom – co stanowiło 43,7% ogółu uprawnionych.

W 2014 roku uchwałą Rady Miasta została powołana do życia Koszalińska Rada Seniorów. Seniorzy mają zatem głos doradczy, konsultacyjny i inicjatywny dla władz miasta Koszalina.

Wnioski z analizy

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia MOPR w Koszalinie w odniesieniu do obszaru obsługi potrzeb seniorów były niewystarczające – w 2019 roku istniało większe zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, niż możliwości ich zaspokojenia, w szczególności w zakresie całodobowych usług opiekuńczych. Zauważa się także potrzebę zapewnienia opieki całodobowej z przeznaczeniem dla innych osób niż osoby przewlekle somatycznie chore, czy osoby w podeszłym wieku. W analizowanym okresie nie zmieniła się liczba miejsc w domach pomocy społecznej. Zły stan zdrowia części seniorów wynika z utrudnień związanych z dostępem do specjalistycznej służby zdrowia m.in. lekarzy specjalistów geriatrów, czy poradni specjalizujących się w chorobach wieku starczego. Miasto Koszalin, MOPR i DPS w Koszalinie oraz organizacje pozarządowe realizujące pomoc i wsparcie dla starszych mieszkańców Koszalina angażowało się w innowacyjne działania i programy m.in.: „Koszalińska Koperta Życia” czy usługa Teleopieki. Z drugiej strony, polityka senioralna miasta Koszalina, w tym działania MOPR w Koszalinie oraz PUP w Koszalinie adresowane była także do aktywnych osób starszych. Programy i działania aktywizujące społeczność w starszym wieku spotykały się z dużym zainteresowaniem, seniorzy byli aktywnymi uczestnikami społeczności lokalnej. W tym obszarze dobrze sprawdziła się działalność aktywizująca osoby starsze prowadzona przez organizacje pozarządowe.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problemy osób starszych będą nasilały się, bowiem prognozy demograficzne przewidują zwiększenie udziału liczby osób w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności Koszalina. Zwiększy się zatem potrzeba zapewnienia opieki dziennej i przede wszystkim opieki całodobowej. Ważnym kierunkiem zmian powinno być dostosowanie usług medycznych do potrzeb zdrowotnych osób starszych. Z uwagi na problem starzenia się społeczeństwa miasta Koszalina w ramach przyszłych działań powinno się zaplanować zwiększenie dostępu osób starszych do opieki dziennej i całodobowej oraz dopasować ofertę usług medycznych do potrzeb chorób wieku starczego.

2.5. Bezdomność

Bezdomność dotyczy sytuacji, w której osoba nie posiada miejsca zamieszkania, jest bezpośrednim następstwem innych negatywnych zmian jakie następują w lokalnej społeczności, tj. nasilający się problem bezrobocia, zbyt mała dostępność mieszkań, ubóstwo. Grupy społeczne narażone na występowanie bezdomności to osoby w starszym wieku, rodziny nie posiadające środków finansowych na opłacenie mieszkań, osoby które opuściły zakłady karne, czy wychowankowie domów dziecka kończący 18 lat. Przeciwdziałanie bezdomności jest trudne z powodu natury bezdomności.

Rada Miejska w Koszalinie w 2016 roku przyjęła *Miejski Program Wychodzenia i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2016-2020* powierzając jego realizację Prezydentowi Miasta Koszalina. Zgodnie z założeniami Programu na terenie miasta problem bezdomności w szczególności powierzono działaniom MOPR w Koszalinie oraz Towarzystwa im. Św. Brata Alberta Koło w Koszalinie. Ponadto, inne instytucje sektora publicznego oraz organizacje pozarządowe zostały zaangażowane w zadania profilaktyki problemu bezdomności, działania interwencyjne oraz osłonowe i aktywizujące osoby bezdomne na terenie Koszalina. Podmioty te m.in. Straż Miejska, Policja, Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień „ANON”, Ośrodek

Terapii i Opieki Nad Nietrzeźwymi oraz Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Działania wszystkich wymienionych podmiotów skoncentrowane były na wsparciu bezdomnych w wychodzeniu i przeciwdziałaniu bezdomności. Wybrane charakterystyki wsparcia i pomocy społecznej udzielanej osobom bezdomnym przez instytucje zajmujące się tym problemem zostały zaprezentowane w tabeli 2 Załącznika 2. W okresie od 2016 roku do 2019 roku MOPR wykonując zadania własne gminy realizował pomoc na rzecz osób bezdomnych w postaci świadczeń finansowych i niefinansowych. Natomiast, Towarzystwo im. Św. Brata Alberta zapewniało schronienie oraz miejsca w noclegowni, przy czym dawało możliwość ogrzania się w ogrzewalni dla bezdomnych także osobom będącym pod wpływem alkoholu. Z miejsc noclegowych mogły korzystać zarówno osoby, które posiadały własne świadczenia (renty, emerytury) lub korzystały z pomocy społecznej. Liczba miejsc noclegowych dla osób bezdomnych wynosiła średnio 50.

Problem bezdomności na terenie Koszalina jest zauważalny, o czym może świadczyć zwiększona liczba osób bezdomnych korzystających z miejsc noclegowych i ogrzewalni oraz względnie stała od 2016 roku liczba osób korzystających ze świadczeń MOPR w Koszalinie z powodu bezdomności (por. tabela 4, wykres 9). MOPR rokrocznie od 2016 roku przyznaje ok. 115 świadczeń finansowych na rzecz osób bezdomnych. Stabilność, w świetle zmniejszającej się liczby osób korzystających ze wsparcia MOPR świadczy o utrwaleniu się zjawiska bezdomności. O utrwaleniu się bezdomności świadczą także wyniki corocznie prowadzonej „Akcji Zima”¹⁹. Świadczenia MOPR głównie dotyczą świadczeń pomocowych, pasywnych. Chociaż na skutek podjętych działań MOPR następuje aktywizacja mieszkaniowa i zawodowa bezdomnych. W 2019 roku 3 osoby bezdomne otrzymały lokale socjalne, a 13 osób przebywało w mieszkaniu treningowym, 32 bezdomnych podjęło zatrudnienie. Od lipca 2019 roku świadczone pomoc osobom bezdomnym w postaci całodobowego, czasowego schronienia wraz z usługami opiekuńczymi, w tym transport do placówki zapewniającej całodobową opiekę. W ramach zawartych umów ze stowarzyszeniami MOPR Koszalin zabezpieczył miejsca dla 3 osób bezdomnych.

Wnioski z analizy

Problem bezdomności jest jednym z najbardziej dotkliwych problemów społecznych. W Koszalinie jego natężenie jest względnie stałe. Od 2016 roku corocznie notowano podobną liczbę osób bezdomnych korzystających z miejsc w noclegowniach i podobną liczbę osób otrzymujących świadczenia MOPR, których powodem była bezdomność. Wychodzenie z bezdomności następuje m.in. poprzez otrzymanie lokalu socjalnego, czy aktywizację zawodową. Jest to jednak proces długotrwały, pozytywne efekty aktywizacji mieszkaniowej i zawodowej są osiągnięte tylko przez niewielką grupę osób bezdomnych. Zagrożeniem dla pogłębienia się problemu bezdomności może być pogorszenie sytuacji ogólnogospodarczej, czego konsekwencją będzie mniejsza aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezdomnych.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią liczba bezdomnych utrzyma się na stabilnym poziomie – nie będzie rosła. Jednak problem bezdomności, z uwagi

¹⁹ Raz w roku w ramach cyklicznej akcji tzw. „Akcji Zima” organizowano liczenie osób bezdomnych połączone z działaniem prewencyjno-informacyjnym. Podmiotami realizującymi tę cykliczną akcję były Straż Miejska w Koszalinie, pracownicy Policji oraz MOPR w Koszalinie.

na trwałość oraz problemy współistniejące z bezdomnością, będzie nasilał się. Zwiększy się zatem potrzeba zapewnienia profilaktyki bezdomności, działań osłonowych dla osób dotkniętych problemem oraz aktywnej integracji osób bezdomnych i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu.

2.6. Bezradność opiekuńczo-wychowawcza i wsparcie dla rodzin

Rodzina w procesie wychowywania i adaptacji dzieci do społeczeństwa jest bardzo ważna. Prawidłowe funkcjonowanie rodziny może być zaburzone przez wiele czynników, które występują w rodzinach pojedynczo lub w zespołach m.in. długotrwałe bezrobocie, uzależnienia, choroba, sytuacje kryzysowe. Niewłaściwe wypełnianie obowiązków rodzicielskich skutkuje niewydolnością opiekuńczą i wychowawczą. Wówczas w rodzinach brakuje komunikacji pomiędzy jej członkami, nie tworzą się więzi rodzinne, dzieci często popadają w problemy szkolne, wagarują.

Wspieranie rodzin i budowanie warunków do rozwoju systemu pieczy zastępczej dla miasta Koszalina zostało określone w *Miejskim Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021*. Założonymi celami Programu jest promowanie wartości rodziny, rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej i ich profesjonalizacja oraz wspieranie procesu usamodzielniania się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

W 2019 roku w Koszalinie 56 rodzin skorzystało z pomocy MOPR z powodu problemów opiekuńczo-wychowawczych i trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Biorąc pod uwagę okres 2016-2019 zauważa się zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy MOPR w Koszalinie z 97 rodzin w 2016 roku do 56 rodzin w 2019 roku, co może dawać pozorne wrażenie, że problem bezradności opiekuńczo-wychowawczej maleje (por. tabela 5, wykres 9). Konsekwencją prowadzonej przez Rząd polityki prorodzinnej, przede wszystkim świadczenia 500+ zmniejszyła się liczba rodzin z dziećmi znajdujących się pod opieką MOPR w Koszalinie, przez co problemy w nich występujące nie są objęte sprawozdawczością. Wśród rodzin objętych systemem pomocy społecznej obserwuje się, że w Koszalinie bezradność opiekuńczo-wychowawcza dotyczy w podobnym stopniu rodzin niepełnych i rodzin wielodzietnych. Jednak, biorąc pod uwagę inne wskaźniki m.in. liczbę zawartych kontraktów socjalnych z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, liczbę dzieci umieszczanych w rodzinnych domach dziecka problem nie zmniejszył się. Wybrane dane dotyczące wsparcia i pomocy społecznej w obszarze bezradności opiekuńczo-wychowawczej zostały zaprezentowane w tabeli 3 Załącznika 2.

MOPR w Koszalinie w swoich działaniach dążył do utrzymania dzieci w ich naturalnym środowisku. Prowadził analizy problemów opiekuńczo-wychowawczych rodzin, działania profilaktyczne i prewencyjne w zakresie współpracy z rodziną, której celem było pozostawienie dziecka w rodzinie biologicznej lub w ostateczności umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej. W ramach *Miejskiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021* na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizował zadania z zakresu przeciwdziałania bezradności rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Do pracy z rodzinami wykorzystywał m.in. pracę asystenta rodziny, dzienne placówki wsparcia. Wybrane działania MOPR w zakresie wspierania rodzin i pieczy zastępczej zostały zaprezentowane w tabeli 3 Załącznika 2.

Instytucja asystenta rodziny w sposób bezpośredni realizuje zadania przypisane gminom w zakresie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Asystent rodziny przysługuje rodzinom, w których zauważa się trudności opiekuńczo-wychowawcze, jego pomoc ma chronić rodziny przed umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej. Asystent rodziny realizuje swoje obowiązki nawet w sytuacji, gdy dzieci są czasowo umieszczone poza rodziną, pracuje z rodziną niezależnie od pracownika socjalnego. W świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 1 asystent rodziny może objąć pracę w 15 rodzinach. Na terenie miasta Koszalina w 2019 roku zatrudnionych było 5 asystentów rodziny, którzy opiekowali się 78 rodzinami, zarówno liczba zatrudnionych asystentów rodziny, jak i liczba rodzin uległa zwiększeniu w porównaniu z rokiem 2018.

Na terenie miasta Koszalina funkcjonowałyienne placówki wsparcia, które w ramach swojej działalności objęły opieką dzieci i ich rodziny poprzez pomoc opiekuńczą i wychowawczą tj. m.in. organizację czasu wolnego, prowadzenie pomocy w pokonywaniu trudności dydaktycznych, zajęcia sportowe oraz pomoc specjalistyczną np. opiekę terapeuty, zajęcia logopedyczne. Pobyt w placówce jest dobrowolny i bezpłatny. W Koszalinie w ramach dziennych placówek wsparcia funkcjonowały 2 świetlice środowiskowe: przy ul. Żeglarskiej 17 i ul. Ks. Bpa. Cz. Domina 8 oraz 5 środowiskowych ognisk wychowawczych w różnych lokalizacjach miasta. Liczba placówek nie uległa zmianie w porównaniu z 2018 rokiem.

MOPR w Koszalinie w sytuacji braku opieki rodzicielskiej (całkowitej lub częściowej) zapewnia małoletnim dzieciom opiekę, wsparcie i wychowanie w rodzinie zastępczej. Zdaniem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest w szczególności tworzenie rodzin, kwalifikowanie kandydatów do pełnienia tej roli oraz wspieranie rodzin już funkcjonujących. Istniejące formy pieczy zastępczej objęte były wsparciem 4 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz 2 pracowników socjalnych.

W roku 2019 w Koszalinie funkcjonowało 113 rodzin zastępczych, w tym 7 rodzinnych domów dziecka, w których umieszczonych było 207 dzieci, w porównaniu z rokiem 2018 ani liczba rodzin zastępczych, ani liczba dzieci nie zmieniła się znacząco. W 2018 roku w mieście funkcjonowało 116 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 205 dzieci. Od lat utrzymuje się tendencja do przewagi rodzin zastępczych spokrewnionych nad niezawodowymi i zawodowymi. Najczęściej rodziny zastępcze spokrewnione stanowią dziadkowie. Liczba dzieci umieszczana rokrocznie w pieczy zastępczej jest względnie stabilna od 2017 roku.

W ostateczności, po wyczerpaniu możliwości znalezienia rodziny zastępczej dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej (całkowicie lub częściowo) umieszczane jest w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie Koszalina funkcjonują 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze, które dysponują 44 miejscami – przeciętne wykorzystanie od 2016 roku to 43 miejsca.

Ponadto, w latach 2016-2019 MOPR w Koszalinie realizował wiele zadań projektowych skoncentrowanych na podniesieniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin oraz wspieraniu pieczy zastępczej. Jednym z projektów realizowanych przez MOPR w Koszalinie, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, był „Projekt RODZINA”, którego głównym celem było podniesienie jakości i dostępności usług w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Beneficjentami Projektu były osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym borykające się z problemami

opiekuńczo-wychowawczymi, osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą oraz osoby z najbliższego ich otoczenia. Założone działania w Projekcie to m.in. poradnictwo prawne, psychologiczne i pedagogiczne dla beneficjentów, warsztaty kompetencji dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, warsztaty tematyczne np. „Szkoła dla rodzica”, z zakresu gospodarowania budżetem domowym, działania integracyjne i aktywizujące uczestników Projektu. W latach 2017-2019 wsparciem w ramach Projektu objęto łącznie 301 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi, 151 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, doświadczających wielokrotnego wykluczenia społecznego, ponadto udzielono 241 porad rodzinnych. Elementem prowadzonej polityki wspierania rodzin wielodzietnych w latach 2016-2019 była realizacja *Programu Koszalińska Karta Dużej Rodziny*, który jest lokalnym odpowiednikiem Programu *Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny*. Oba programy cieszyły się dużym zainteresowaniem wielodzietnych rodzin w Koszalinie, o czym świadczyła liczba wydanych kart. Liczba wydanych Ogólnopolskich *Kart Dużej Rodziny* i *Koszalińskiej Karty Dużej Rodziny* została zaprezentowana w tabeli 4 Załącznika 2. Liczba wydanych Kart w 2019 roku zdecydowanie wzrosła (wydano 1.295 *Kart Dużej Rodziny*), co może wskazywać na większą aktywność rodzin wielodzietnych w zakresie ułatwiania sobie dostępu do usług społecznych, kultury, sportu i rekreacji oraz edukacji. Podobną tendencję można zaobserwować w odniesieniu do *Koszalińskiej Karty Dużej Rodziny*. Innym ciekawym działaniem Urzędu Miejskiego w Koszalinie wspierającym rodzicielstwo osób/mieszkańców Koszalina jest realizowanie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka określanej mianem „koszalińskie becikowe”. Zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka finansowana jest ze środków własnych Gminy Koszalin i wynosi 300,00 zł na każde urodzone dziecko. Przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu lub opiekunowi faktycznemu dziecka niezależnie od ich dochodów.

Wnioski z analizy

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego to ważny problem w systemie wsparcia i pomocy społecznej. Z tego powodu w 2019 roku skorzystało 56 rodzin, mimo że udzielone wsparcie zmniejszyło się w ciągu ostatnich czterech lat to polepszenie sytuacji wydaje się tylko pozorne. Bowiem, rośnie liczba rodzin objęta pracą z asystentami rodziny i pracownikami socjalnymi, rośnie także liczba zawartych kontraktów socjalnych. Niepokojącym jest także fakt utrzymywania się stabilnej liczby dzieci objętych opieką w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych. Na terenie Koszalina istnieje wciąż niewystarczająca liczba placówek wspierających więzi rodzinne, świetlic opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. Do diagnozy problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych warto byłoby włączyć statystyki systemu edukacji.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego będzie pogłębiał się, czego przejawem będzie zintensyfikowanie pracy asystentów rodziny oraz pracowników socjalnych, zwiększenie się udziału pieczy zastępczej w wychowaniu dzieci. Zwiększy się zatem potrzeba zapewnienia wsparcia działalności pieczy zastępczej.

2.7. Problem uzależnień – alkoholizm i narkomania

Problem uzależnień definiuje się jako zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychofizycznych na organizm ludzki. Uzależnienie cechuje się zmianą zachowania, reakcją psychofizyczną związaną z koniecznością stałego lub okresowego używania środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem. Jednym z powodów wsparcia i pomocy społecznej udzielonego przez ośrodki pomocy społecznej jest alkoholizm oraz narkomania. Problem alkoholizmu i narkomanii w statystykach MOPR w Koszalinie nie wydaje się znaczący. W 2019 roku udzielono podobnej liczbie rodzin wsparcia i pomocy z tego tytułu - 165 rodzin oraz z powodu narkomanii – 14 (por. tabela 5 Załącznika 2). Problem uzależnień jest ważny z punktu widzenia życia społecznego, ponieważ jest to zjawisko, które związane jest z innymi problemami społecznymi tj. bezrobocie, przemoc, choroba oraz ma wpływ na życie nie tylko uzależnionego, ale również jego bliskich.

Osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych mogą korzystać ze wsparcia w ramach terapii w Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień „ANON” oraz innych ośrodkach pomocy w tym zakresie, zarówno ambulatoryjnych, jak i stacjonarnych (miasto od wielu już lat współpracuje z ośrodkiem leczenia stacjonarnego „Patronka” w Szczecinku oraz Ośrodkiem Leczenia Uzależnień w Stanominie). Miasto ma również ofertę pomocową dla rodzin osób uzależnionych. Taka forma pomocy świadczona jest przez Centrum Psychoterapii ANON Sp. z o.o., Stowarzyszenie Profilaktyki i Terapii „Młodzi Młodym”. Najważniejszym problemem w zwalczaniu uzależnień, w tym osób uzależnionych zarówno od alkoholu, jak i od narkotyków/ środków psychoaktywnych, jest fakt, że wśród osób uzależnionych panuje przekonanie, że z uzależnieniem można walczyć w gronie rodziny, albo samodzielnie. Tylko niewielka liczba osób szuka pomocy w ośrodku pomocy społecznej czy w kościołach²⁰. W analizowanym okresie na terenie miasta Koszalina prowadzone były także akcje promujące życie w trzeźwości m.in. przez Komendę Miejską Policji w Koszalinie²¹, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Koszalinie, Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w Koszalinie, Stowarzyszenie Profilaktyki i Terapii „Młodzi-Młodym”, Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii, Fundację "zaSTOPuj", czy Klub Abstynenta "Pomorze".

Uzależnienia jako problem społeczny zajmują szczególne miejsce pośród problemów lokalnych społeczności, przede wszystkim z powodu powszechności używania środków psychoaktywnych. Na terenie miasta Koszalina realizowany jest *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii*. Oba Programy są skoncentrowane na ograniczeniu spożywania alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz zmniejszeniu szkodliwości zdrowotnej i społecznej wynikającej z ich nadużywania. Realizację programów koordynuje Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień. W ramach ewaluacji Programów w 2019 roku miasto Koszalin zleciło badanie ankietowe mieszkańców Koszalina dotyczące problemów uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych. Wynikiem badania był Raport *Diagnoza problemów uzależnień od środków*

²⁰ *Diagnoza problemów uzależnień od środków psychoaktywnych na terenie Koszalina*, Urząd Miasta Koszalin 2019.

²¹ Autorski program Komendy Miejskiej Policji w Koszalinie „Spragnieni życia nie pragną picia”.

psychoaktywnych na terenie Koszalina. Analiza odpowiedzi respondentów ujawniła problemy alkoholizmu i narkomanii.

Jedynie 38,7% dorosłych mieszkańców Koszalina nigdy nie piło alkoholu. Ponad 24% respondentów spożywało alkohol kilka razy w tygodniu lub kilka razy w miesiącu. Najczęściej po alkohol sięgali ludzie młodzi tj. w grupie wiekowej 18-24 lat oraz 25-34 lata. Po alkohol częściej sięgali mężczyźni. Alkohol spożywany był zasadniczo w gronie rodzinnym i ze znajomymi. Najczęściej wybieranym alkoholem wśród koszalinian było piwo i wino, najrzadziej – wódka. Co niepokojące, ankietowani wskazali, że nie odczuwają żadnych dolegliwości, ani fizycznych, ani psychicznych związanych ze spożyciem alkoholu. Co trzeci ankietowany uważał, że alkohol jak wszystko „jest dla ludzi”. Zauważalnym zjawiskiem jest problem picia alkoholu wśród dzieci i młodzieży. Dzieci i młodzież często sięgali po alkohol (jedynie 75% uczniów szkół podstawowych; 42,3% uczniów gimnazjum; 10,2% uczniów szkół ponadpodstawowych zadeklarowało, że nigdy nie piło alkoholu). Po alkohol częściej sięgali chłopcy – wiek inicjacji chłopców był niższy niż dziewcząt (wiek inicjacji dla chłopców to przedział 10 i mniej lat, natomiast wiek dziewcząt – 15 i więcej lat). Uczniowie najczęściej spożywali piwo. Miejscem picia alkoholu był dom lub „u kolegów”. Uczniowie wskazali na relatywną trudność w zakupie alkoholu. Większość uczniów zadeklarowała, że nie odczuwała negatywnych skutków picia alkoholu.

Analiza problemu narkomanii w grupie dorosłych mieszkańców Koszalina wykazała, że 86,8% badanych osób w ogóle nie przyjmowało narkotyków, chociaż aż 42,9% osób w wieku 18-24 lat miało kontakt z środkami psychoaktywnymi. Po narkotyki i inne środki psychoaktywne częściej sięgali mężczyźni. Najczęściej przyjmowanym narkotykiem była marihuana. Najczęstszą przyczyną zażywania narkotyków była ciekawość lub zażycie wraz ze znajomymi. 35,2% badanych zadeklarowało, że nie odczuwało żadnych dolegliwości fizycznych, a ponad 50% deklарowało, że nie odczuwa żadnych skutków psychicznych zażywania narkotyków. Prawie połowa, bo 49,3% respondentów uważało, że przyjmowanie narkotyków jest złe i nie należy ich przyjmować. Podobnie wśród dzieci i młodzieży problem narkomanii jest mniej zauważalny, niż spożywanie alkoholu – ponad 80% uczniów szkół ponadpodstawowych i 92,9% szkół podstawowych deklарowało, że nigdy nie używało narkotyków. Wśród tych, którzy sięgnęli po narkotyki i środki odurzające najczęściej sięgano po środki uspokajające, w dalszej kolejności były to amfetamina oraz LSD. Uczniowie zadeklарowali utrudniony dostęp do marihuany i haszyszu. Najczęstszą przyczyną sięgnięcia po narkotyki wśród dzieci i młodzieży była ciekawość.

Wnioski z analizy

W statystykach MOPR w Koszalinie problem uzależnień nie zajmuje znaczącego miejsca. 165 rodzinom udzielono wsparcia z powodu alkoholizmu oraz 14 z powodu narkomanii (stanowi to 7,1% ogółu rodzin, którym udzielono wsparcia i pomocy społecznej w 2019 roku). Jednak problem ten jest istotny z kilku powodów, przede wszystkim z tego, że jego skutki dotyczą nie tylko osoby uzależnionej, ale także osoby z jej otoczenia. Razem z problemem uzależnień w rodzinach pojawiają się problemy współistniejące tj. przemoc, bezrobocie, choroba. Alkohol niejednokrotnie jest czynnikiem wyzwalającym zachowania agresywne i przemocowe. Badanie ankietowe wskazało, że osoby spożywające alkohol oraz narkotyki i środki odurzające nie traktują MOPR w Koszalinie jako potencjalnego miejsca wsparcia w wyjściu z nałogu.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem nadmiernego spożywania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych nie ulegnie zwiększeniu. Jednak z uwagi na problem współzależności, DDA oraz problemów pojawiających się razem z alkoholizmem czy narkomanią tj. przemoc, przestępczość w ramach przyszłych działań powinno się zaplanować zwiększenie dostępu osób uzależnionych do programów profilaktyki i przeciwdziałania tym zjawiskom.

2.8. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie, w szczególności narażające osoby, wobec których stosowana jest przemoc, na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich nietykalność cielesną, godność, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu psychicznym lub fizycznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne. Przemoc w rodzinie jest to zjawisko trudne do diagnozowania, trudna także jest ingerencja służb w takich sytuacjach, ponieważ często sprawca i ofiary ukrywają fakt przemocy.

Prezydent Miasta Koszalina w związku z realizacją działań skierowanych na ograniczenie na terenie Koszalina rozmiaru i następstw zjawiska przemocy w rodzinie w 2016 roku przyjął *Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020*, zobowiązując w ten sposób służby, instytucje społeczne do działań na rzecz zmniejszenia rozmiaru przemocy w rodzinie.

MOPR w Koszalinie realizuje działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – w strukturze organizacyjnej MOPR działa Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy i Poradnictwa Specjalistycznego. Dla osób stosujących przemoc w rodzinie MOPR w Koszalinie w 2019 roku zrealizował zadanie *Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie*, którego celem było powstrzymanie osób stosujących przemoc od zachowań niepożądanych i doprowadzenie do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie. Program ukończyło 6 uczestników. Ponadto, osoby, które zostały dotknięte przemocą mogły skorzystać ze świadczeń MOPR m.in. w ramach innych realizowanych programów – m.in. grup wsparcia dla osób doznających przemocy (24 osoby w 2019 roku). Ponadto, w 2019 roku, pracownicy MOPR w Koszalinie przeprowadzili liczne wykłady i pogadanki w placówkach oświaty na terenie Koszalina nt. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2019 roku realizowany był także Projekt socjalny *Nie czekaj – REAGUJ! –program wczesnej profilaktyki przemocy dla koszalińskich szkół i przedszkoli*, w ramach którego przeszkolono 466 pracowników edukacji.

W sytuacjach nagłych kobiety dotknięte przemocą mogą skorzystać z pomocy i wsparcia udzielanego przez Centrum Kryzysowe Caritas dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi „NADZIEJA” im. św. Jana Pawła II w Koszalinie. Placówka powstała w 2005 roku dzięki współpracy Duńskiej Fundacji Espersen, Urzędu Miejskiego Koszalin oraz Caritas Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Centrum udziela pomocy kobietom – ofiarom przemocy w rodzinie. Kobiety otrzymują bezpłatne schronienie i wsparcie w działaniach zmierzających w kierunku wyjścia z sytuacji kryzysowej. Maksymalny czas pobytu w Centrum wynosi 9 miesięcy.

MOPR w przypadku ujawnienia zjawiska przemocy w rodzinie uruchamiał procedurę „Niebieskie Karty”. Pracownicy MOPR w ramach konsultacji dla ofiar i sprawców przemocy w siedzibie MOPR w Koszalinie w 2019 roku przyjęli i zweryfikowali 56 zgłoszeń dotyczących podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie, dla 32 przypadków została wszczęta procedura „Niebieskie Karty” (por. tabela 6 Załącznika 2). W MOPR osoby zgłaszające się jako ofiary przemocy otrzymują informacje na temat placówek i instytucji pomocowych, możliwościach uzyskania wsparcia specjalistów, możliwości podjęcia działań we własnym zakresie w celu doprowadzenia do zatrzymania przemocy w rodzinie.

Zadania wynikające z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizowała także Komenda Miejska Policji w Koszalinie. O skali zjawiska wnioskować można na podstawie interwencji domowych policji. W 2019 roku policjanci przeprowadzili 1.329 interwencji domowych dotyczących przemocy stosowanej w rodzinach, czyli o ponad 500 interwencji mniej niż w roku 2018. Najczęstszymi ofiarami przemocy były kobiety.

Wnioski z analizy

Problem przemocy w rodzinie w statystykach zajmuje niewiele miejsca, jednak statystyki te wydają się być zaniżone, przede wszystkim z powodu niewielkiej liczby osób zgłaszających się o wsparcie i pomoc społeczną z tego powodu oraz częste ukrywanie przemocy, zarówno przez sprawców, jak i ich ofiary. W analizowanym okresie obserwuje się także malejącą tendencję interwencji Policji w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem przemocy w rodzinie nie ulegnie zwiększeniu. Jednak, z uwagi na wagę problemu przemocy w rodzinie MOPR w Koszalinie wraz z pozostałymi instytucjami powinien dołożyć starań, aby zwiększyć wykrywalność tego problemu.

2.9. Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

Osoby po odbyciu kary pozbawienia wolności mają trudności w powrocie do społeczeństwa. Stereotyp byłego więźnia jest trudny do przezwyciężenia, zazwyczaj osoby te mają problem ze znalezieniem pracy, powrotem do relacji łączących ich z rodziną. Często po powrocie z zakładu karnego są zmuszone do opuszczenia domu, nie mają środków do życia. Z tych powodów osoby po zwolnieniu z zakładu karnego są szczególnie narażone na wykluczenie społeczne.

Ośrodki pomocy społecznej proponują opuszczającym zakłady karne i ich rodzinom wsparcie i pomoc społeczną, głównie pracę socjalną. Praca z byłym więźniem skupia się na wyposażeniu go w nowe umiejętności, które pomagają mu w nowych warunkach życia. Pomoc w aktywizacji zawodowej, stabilizacji sytuacji mieszkaniowej. Pomoc społeczna może przybrać także postać finansową np. zasiłku okresowego, zasiłku celowego. Podstawowe charakterystyki wsparcia i pomocy społecznej w odniesieniu do trudności w przystosowaniu do życia osobom po zwolnieniu z zakładu karnego zostały zaprezentowane w tabeli 7 Załącznika 2. W 2019 roku pomocy społecznej udzielono 29 byłym więźniom. Większość

pomocy to pomoc finansowa – 21 osób opuszczających zakład karny, pomoc niefinansowa dotyczyła 13 byłych więźniów. Liczba osób po zwolnieniu z zakładu karnego od 2017 roku jest względnie stabilna.

Wszystkie osoby, które w latach 2016-2019 po opuszczeniu zakładu karnego zgłosiły się do MOPR w Koszalinie w sprawie udzielenia pomocy społecznej zostały poinformowane o możliwości skorzystania z pomocy specjalistycznej w formie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych. Praca socjalna z ww. osobami polegała przede wszystkim na: motywowaniu do podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji, mobilizacji i pomocy w kompletowaniu dokumentów niezbędnych do ubiegania się o orzeczenie stopnia niepełnosprawności – leczenia i ubiegania się o orzeczenie, kierowaniu do Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie, uzyskania pomocy żywnościowej w PCK, Centrum Psychoterapii i Leczenia Uzależnień „ANON”.

Wnioski z analizy

Osoby po zwolnieniu z zakładu karnego mają problem w przystosowaniu się do życia, do MOPR w Koszalinie od 2017 roku zgłasza się podobna liczba osób tj. średnio co rok 27 osób (w 2019 roku – 29 osób). Najczęstszą formą wsparcia jest pomoc finansowa, byli więźniowie korzystają także ze wsparcia rzeczowego, przede wszystkim dożywiania, zakupu środków czystości itd. Osoby po zwolnieniu z zakładu karnego otrzymują pomoc w załatwianiu codziennych obowiązków. Działania te powinny być kontynuowane.

Prognoza zmian: prognozuje się, że w okresie objętym Strategią problem trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego nie ulegnie zwiększeniu. Z uwagi na dostęp do więźniów oraz wiedzę na temat czasu ich zwolnienia powinno się do systemu pomocy w przewyciężaniu trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego włączyć zakłady karne.

3. Identyfikacja problemów społecznych na terenie miasta Koszalin na podstawie badań ankietowych

Badanie ankietowe diagnozujące problemy społeczne w mieście Koszalin odbyło się w sierpniu 2020 roku. Podstawową metodą, którą posłużono się w celu zebrania danych pierwotnych był sondaż diagnostyczny, a techniką ankieta internetowa, w formie arkusza google (CAWI) oraz elektroniczna, dostarczona drogą mailową (CAPI). Badanie przeprowadzono w trzech grupach docelowych:

- mieszkańcy Koszalina,
- przedstawiciele lokalnych instytucji i organizacji mających wpływ na lokalną politykę społeczną,
- przedstawiciele szkół (dyrektorzy lub pedagodzy).

3.1. Wyniki badania opinii mieszkańców

Minimalną próbę badawczą na potrzeby zdiagnozowania opinii mieszkańców miasta oszacowano na poziomie 400 respondentów. Kwestionariusz elektroniczny (CAWI) umieszczono na stronie <https://forms.gle/V12UKU31eyhmArKdA>. Łącznie zebrano 414 kwestionariuszy, które następnie poddano analizie. Pełne wyniki badań opinii mieszkańców zawarto w załączniku 3 do Strategii.

3.1.1. Ocena warunków życia w Koszalinie

Poprzedzając ocenę różnych aspektów życia w Koszalinie, zapytano mieszkańców o ocenę ich własnej sytuacji materialnej. Największe grono Koszalinian (36%) jest w średniej sytuacji materialnej, zaspokajając swoje potrzeby rozważnie planując wydatki. Niestety, podobna ich liczba (32%) musi już ograniczać wydatki, aby zamknąć domowy budżet. Tylko 6% badanych ocenia swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą, a 17% nie ma problemów z pokryciem bieżących wydatków, z kolei blisko 9% ocenia swoją sytuację materialną jako bardzo złą.

Analizując opinie oceniające warunki życia w Koszalinie zastosowano średnią ważoną. Ocena czynników zawiera się w przedziale $<-2; +2>$, gdzie wartość -2 odzwierciedla możliwą do uzyskania najniższą negatywną ocenę czynnika („źle”), zaś wartość $+2$, możliwą najwyższą ocenę pozytywną („bardzo dobrze”).

Opinie mieszkańców na temat warunków życia w Koszalinie okazały się niezbyt korzystnie (wykres 11). Na 17 badanych obszarów średnia ważona ułożyła się w zasadzie pół na pół w ocenach dodatnich (9 ocen) i ujemnych (8 ocen). Dwie najniższe wartości przyjmujące ocenę pozytywną zbliżone są niemal do zera, oznaczając równowagę między ocenami negatywnymi i pozytywnymi. Są to:

- dostępność doradztwa prawnego – 0,03,
- miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe) – 0,04.

Żaden z poddanych pod ocenę czynników nie uzyskał maksymalnej wartości pozytywnej, a najwyższa uzyskana nota to 0,95 dla „bezpieczeństwa mieszkańców”. Na kolejnych miejscach z oceną o niemal połowę niższą plasują się:

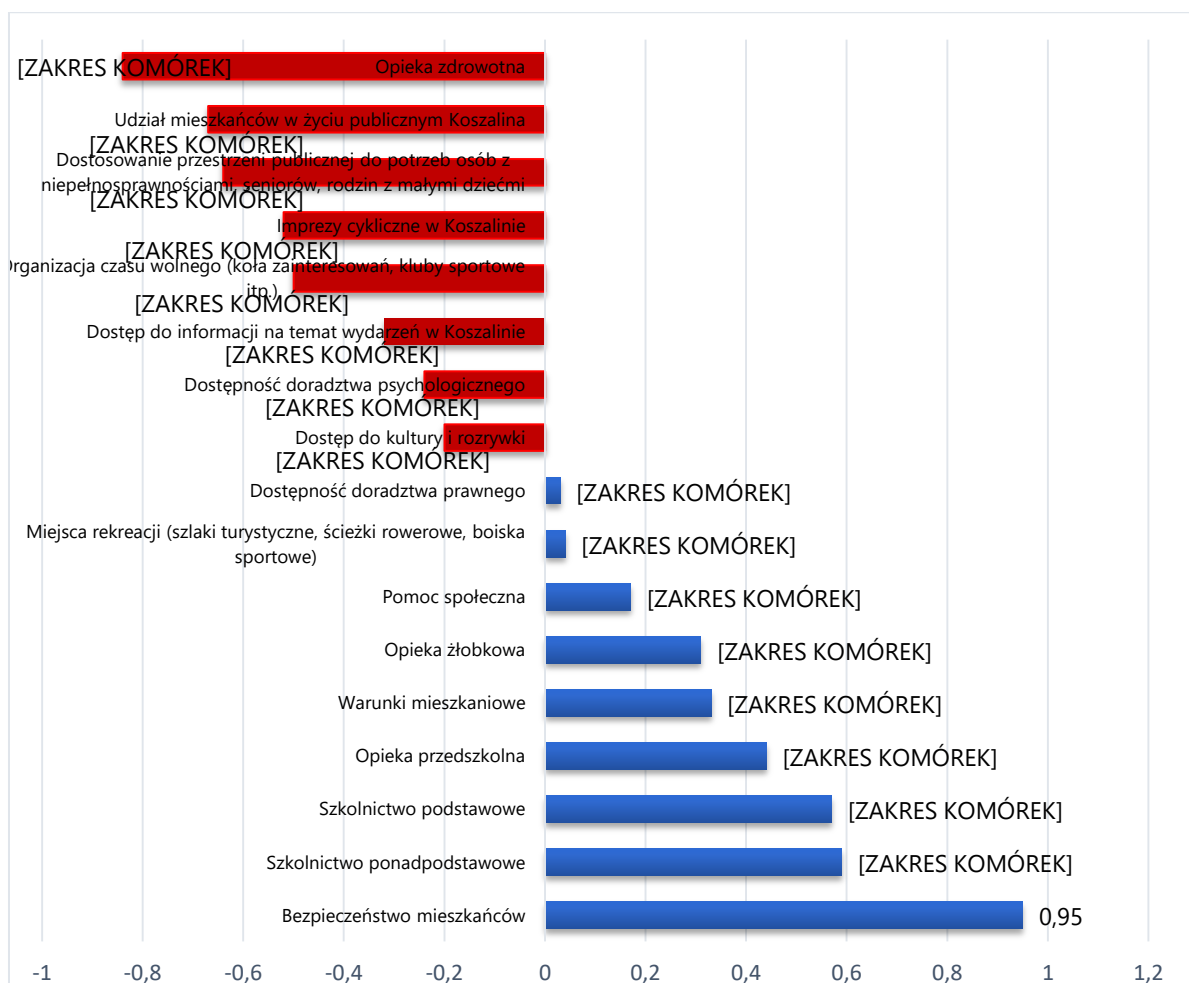
- szkolnictwo ponadpodstawowe – 0,59,
- szkolnictwo podstawowe – 0,57.

Żadna z negatywnych ocen również nie osiągnęła swojego maksimum, a najstąbiej oceniona „opieka zdrowotna” uzyskała wartość -0,84. Kolejne najniższe oceny przypadły obszarom:

- udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina – -0,67,
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, seniorów, rodzin z małymi dziećmi – -0,64.

Niewiele lepiej wypadły, również ocenione negatywnie, „imprezy cykliczne w Koszalinie” (-0,52) oraz „organizacja czasu wolnego” (-0,5). Co ważne, na najwyższe oceny negatywne składają się głównie odpowiedzi jednoznacznie negatywne („źle”), na oceny pozytywne natomiast, opinie bardziej wyważone („raczej dobrze”).

Wykres 11. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <-2; 2>)

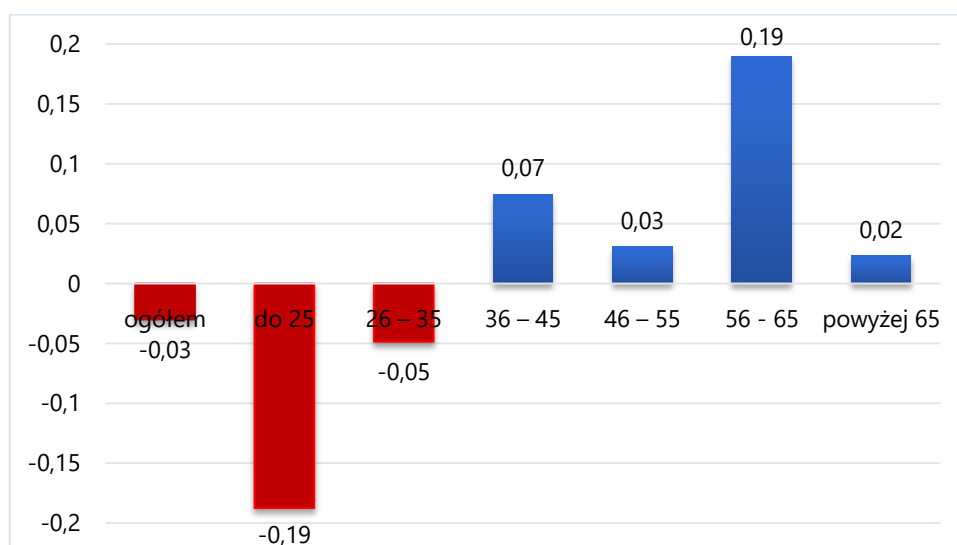

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Analizując rozkład odpowiedzi według wieku (wykres 12) stwierdzono, iż niemal wszystkie grupy wiekowe najsilniejszą ocenę negatywną przyznały opiece zdrowotnej, chociaż najbardziej krytyczni byli ludzie młodzi, do 25 roku życia. Rozbieżności opinii panują wśród najlepszych ocen pozytywnych. Osoby w wieku 26 – 55 najlepiej postrzegają bezpieczeństwo mieszkańców, najmłodszy opiekę przedszkolną, a respondenci w wieku 55 lat i więcej szkolnictwo ponadpodstawowe. Z grupy badanych wyraźnie wyodrębnić można postawy młodych (do 25 roku życia), którzy są w swych ocenach najbardziej krytyczni. Najniżej ze wszystkich grup wiekowych ocenili 7 na 17 badanych obszarów. Jako jedyni negatywnie (i to na poziomie -0,96) postrzegają bezpieczeństwo oraz, znacznie krytyczniej niż pozostali, dostęp do kultury i rozrywki (-0,87). Wraz z grupą osób od 26 do 35 roku życia krytyczniej oceniają:

- imprezy cykliczne w Koszalinie,
- organizację czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.),
- miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe),
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi,
- udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina.

Wykres 12. Średnia oceny warunków życia w Koszalinie według grup wiekowych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3.1.2. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie

Oceny negatywnych zjawisk w Koszalinie dokonano stosując 3-stopniową skalę zawierającą się w przedziale <0;2>, gdzie 0 oznacza brak zjawiska, natomiast 2 częstą styczność z badanym zjawiskiem.

Najsilniej odczuwanym problemem wśród Koszalinian jest ucieczka ludzi młodych z miasta (1,45), często dostrzega go blisko 56% badanych. Na bardzo zbliżonym poziomie oceniono również:

- brak dbałości o wspólne dobro w przestrzeni publicznej – 1,43,

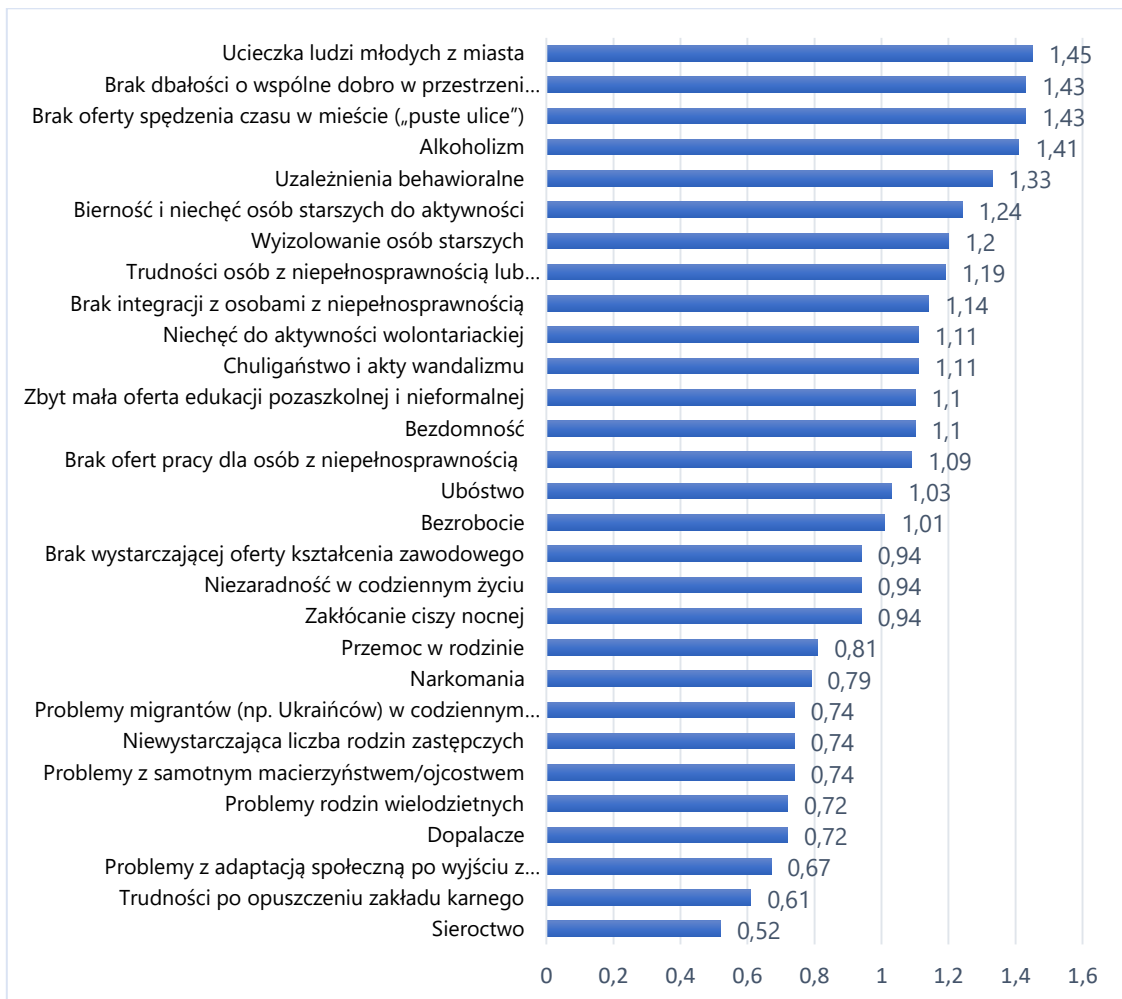
- brak oferty spędzenia czasu w mieście („puste ulice”) – 1,43,
- alkoholizm – 1,41,
- uzależnienia behawioralne – 1,33.

Najmniej dostrzegane problemy w mieście to:

- sieroctwo – 0,52,
- trudności po opuszczeniu zakładu karnego – 0,61,
- problemy z adaptacją społeczną po wyjściu z uzależnienia – 0,67.

Szczegółowy rozkład średniej ważonej problemów w Koszalinie prezentuje Wykres 13.

Wykres 13. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;2>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Respondenci wskazywali też licznie (303 opinie) na inne problemy występujące w mieście, które ich zdaniem należy uwzględnić w przyszłej Strategii. Wśród nich wymieniali zwłaszcza:

- miasto starzejących się ludzi i brak działań zatrzymujących młodych w Koszalinie,
- wysokie koszty życia (mieszkań, utrzymania), niskie wynagrodzenia i rynek pracy oparty na umowach śmieciowych nie zachęcają ludzi młodych do pozostania w Koszalinie,

- brak lekarzy specjalistów, długie kolejki do istniejących, zła sława koszalińskiego SOR,
- izolacja osób starszych i chorych, brak opieki wytchnieniowej, asystenta osób niepełnosprawnych, brak ZOL i miejsc w DPS,
- mała oferta pomocy osobom z niepełnosprawnościami, w tym również ofert pracy,
- brak świetlic dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz oferty wypoczynku, np. półkolonii i zimowisk,
- niska aktywność mieszkańców i zaangażowanie w sprawy miasta,
- brak skutecznych metod/narzędzi komunikacji z mieszkańcami.

Pozostałe spostrzeżenia wymienione w ankiecie zawarto w załączniku 3 do niniejszego dokumentu.

3.1.3. Działania konieczne dla rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w Koszalinie

Respondentom zaproponowano 20 działań, które należałoby podjąć w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w mieście. Zdecydowane uznanie ponad połowy badanych wzbudziło 11 propozycji (wykres 14). Pośród nich największe poparcie

(2/3 badanych) uzyskało działanie „rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji”. Następne, ważne zdaniem respondentów inicjatywy, również z poparciem blisko 2/3 badanych, to:

- poprawa dostępności do lekarzy specjalistów – 63,7%,
- oferta tanich mieszkań od miasta dla młodych – 59,3%.

Zdecydowanie najmniej osób widzi potrzebę zwiększenia pomocy (finansowej i/lub rzeczowej) osobom najuboższym (tylko 16%) oraz rozwijania integracji i samopomocy sąsiedzkiej (18%).

Wykres 14. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie (%)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3.2. Wyniki badania opinii przedstawicieli instytucji/organizacji sfery społecznej

Do udziału w badaniu opinii przedstawicieli instytucji/organizacji mających wpływ na politykę społeczną Koszalina zaproszono wszystkie instytucje i organizacje w mieście, które zostały zdiagnozowane (przez MOPR Koszalin), jako związane ze świadczeniem pomocy mieszkańcom. Dane pozyskano przy użyciu kwestionariusza ankiety CAWI umieszczonego na stronie https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScNRqULzCJPPukwnAO8xyeo3_E0DirU3imC6sTYOwmoubuBA/closedform. Na zaproszenie odpowiedziały 42 osoby reprezentujące 15 podmiotów, analizie po weryfikacji poddano 41 kwestionariuszy. Pełne wyniki badań opinii przedstawicieli instytucji/organizacji sfery społecznej zawarto w załączniku 4. do Strategii.

3.2.1. Obserwowane w Koszalinie problemy społeczne

Dla oceny natężenia występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie zastosowano średnią ważoną opinii ujętych w 4-stopniowej skali. Otrzymany wynik zawiera się w przedziale $\langle 0;3 \rangle$, gdzie 0 oznacza brak występowania danego zjawiska, natomiast 3 jego maksymalne natężenie.

Zdecydowanie najwyższą wagę uzyskały problemy związane ze zdrowiem oraz zjawiskiem starzenia się społeczeństwa (wykres 15.). Najwyższą notę (na poziomie 1,9) uzyskały:

- długotrwała lub ciężka choroba,
- niepełnosprawność,
- niewystarczająca pomoc dla osób z problemami psychicznymi.

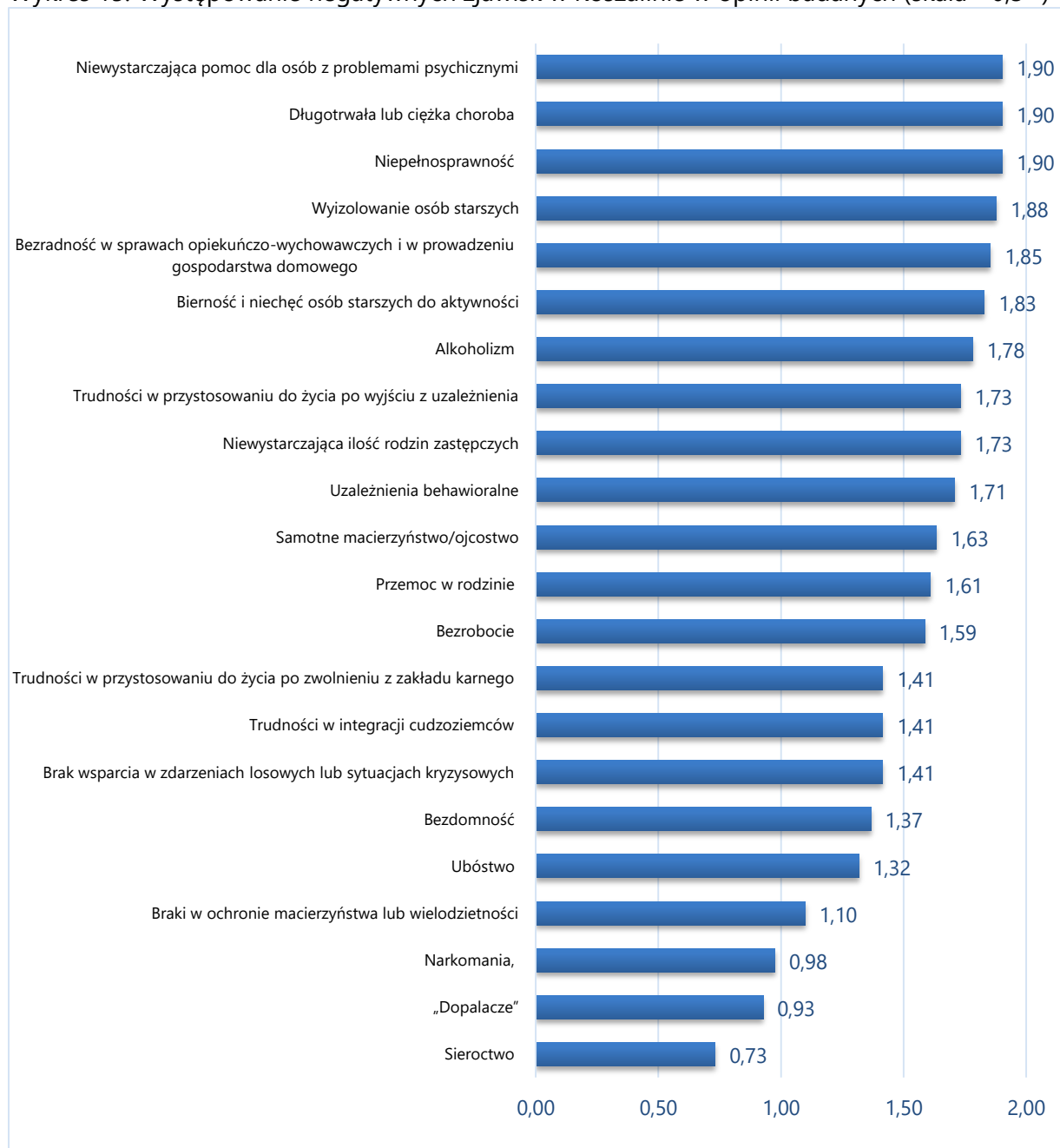
Niemal tak samo wysoko oceniono „wyizolowanie osób starszych” (1,88) oraz „bierność i niechęć osób starszych do aktywności” (1,83). Bardzo wysoką pozycję zajmuje również „bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego” (1,85). Kolejna grupa problemów o wysokich notowaniach związana jest z uzależnieniami:

- alkoholizm – 1,78,
- trudności w przystosowaniu do życia po wyjściu z uzależnienia – 1,73,
- uzależnienia behawioralne – 1,71.

Relatywnie mniejsze natężenie respondenci deklarują w odniesieniu do narkotyków (0,98) i dopalaczy (0,93) oraz problemu sieroctwa (0,73), chociaż problemy związane z opieką nad dziećmi oceniają wysoko:

- niewystarczająca ilość rodzin zastępczych – 1,73,
- samotne macierzyństwo/ojcostwo – 1,63.

Wykres 15. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (skala <0;3>)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

W pytaniu uzupełniająco wymieniono również na inne zjawiska negatywne, obserwowane w mieście. Ich zestawienie ujęto w załączniku 4 do Strategii.

3.2.2. Potrzeba utworzenia w Koszalinie podmiotów wsparcia

W badaniu instytucji i organizacji koszalińskiej sfery społecznej poproszono respondentów o opinię na temat potrzeby utworzenia w Koszalinie trzech nowych podmiotów, które miałyby za cel wsparcie określonych obszarów społecznych w mieście:

- centrum usług społecznych – świadczącego w zamyśle pomoc mieszkańcom według nowej formuły, wykraczającej poza obszar zadań MOPR,
- wspólnej siedziby dla koszalińskich NGO – zwiększającej możliwości ograniczenia kosztów funkcjonowania NGO oraz ich lepszej integracji i podejmowania wspólnych przedsięwzięć,
- centrum usług rzemieślniczych i drobnej wytwórczości – mającego gromadzić w jednym miejscu koszalińskich drobnych przedsiębiorców oraz wspierać ich funkcjonowanie poprzez preferencyjne warunki najmu i pomoc w obsłudze finansowej, księgowej, reklamowej itp.²²

Zdecydowana większość respondentów jest zdania, że wymienione podmioty są w Koszalinie potrzebne. Największe poparcie uzyskało centrum usług społecznych, którego zasadność utworzenia widzi ponad 68% badanych, a tylko niespełna 10% jest temu przeciwnych. Utworzenie centrum usług rzemieślniczych i drobnej wytwórczości popiera 58,5% badanych, a najmniej liczne grono badanych (7%) jest temu przeciwnie. Relatywnie najwięcej wątpliwości mieli badani w odniesieniu do wspólnej siedziby koszalińskich NGO. Powstanie jej poparło 54% badanych, a przeciwnicy i niemający zdania podzielili się na dwie, niemal równoliczne grupy.

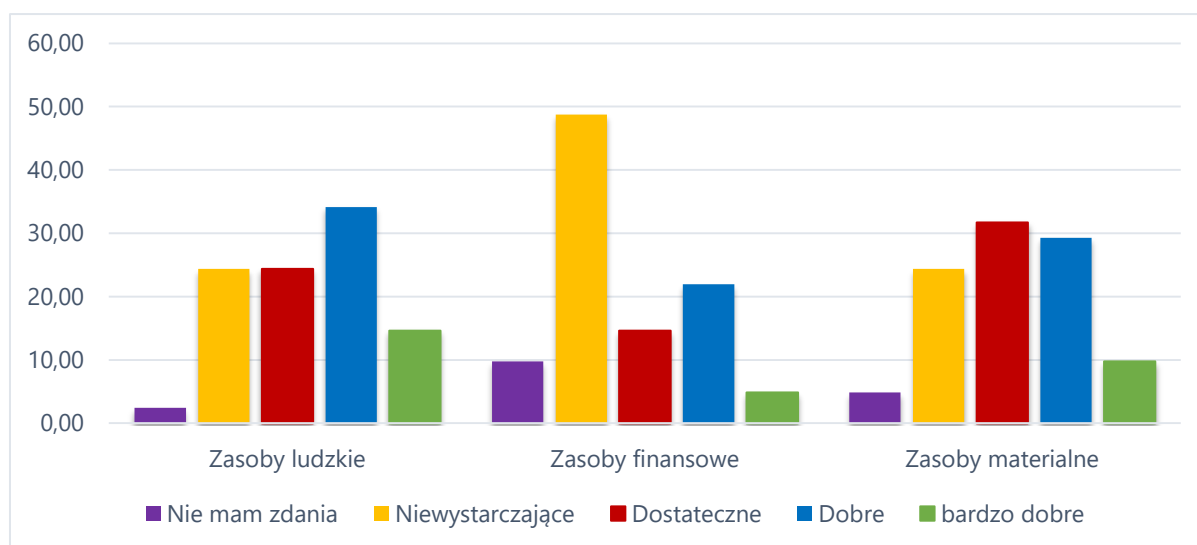
3.2.3. Zasoby instytucji/organizacji sfery społecznej Koszalina

Posiadane zasoby ludzkie (kadrowe), finansowe (budżet na realizowane zadania) i materialne (wyposażenie, budynek, sprzęt) swoich instytucji/organizacji, respondenci oceniali w 4-stopniowej skali porządkowej od „niewystarczające” po „bardzo dobre”.

Niestety, wśród ocen przeważają te niekorzystne (wykres 16). Najgorzej wypadła ocena zasobów finansowych. Na poziomie dostatecznym lub niewystarczającym oceniło je aż 2/3 badanych. Natomiast najlepiej respondenci oceniają zasoby kadrowe swoich instytucji i organizacji. Tylko one uzyskały niemal połowę ocen (49%) na poziomie dobrym lub bardzo dobrym. Takie wskazania mogą budzić niepokój co do możliwości pełnej realizacji powierzonych zadań przez badane instytucje i organizacje.

²² Zaproponowane podmioty są rezultatem wyników ewaluacji końcowej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016 – 2020”, w której eksperci zaproszeni do oceny Strategii, postulowali konieczność utworzenia w mieście takich obiektów.

Wykres 16. Ocena zasobów instytucji/organizacji (%)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3.3. Badanie opinii przedstawicieli szkół

Do udziału w badaniu opinii przedstawicieli koszalińskich szkół (dyrektorów i pedagogów szkolnych) zaproszono wszystkie szkoły w mieście. Dane pozyskano rozprawdzając kwestionariusz ankiety drogą mailową (CAPI). Na zaproszenie odpowiedziało 16 szkół. Pełne wyniki badań opinii przedstawicieli szkół zawarto w załączniku 5 do Strategii.

3.3. 1. Problemy społeczne występujące w szkołach

Badając występowanie negatywnych zachowań w szkołach wśród uczniów poddano ocenie liczbę szkół obserwujących dane zjawisko, jego nasilenie (ocenione za pomocą średniej ważonej²³) oraz narastanie problemu w ostatnich latach.

Zdecydowanie najczęstszy problem w szkołach to „nikotynizm”, który zgłosiły wszystkie badane szkoły. Na drugim miejscu znalazł się „brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych”, który obserwują nauczyciele 14-tu szkół. Kolejne istotne problemy to: „regularne łamanie norm szkolnych” (czyli tzw. „bezsstresowe wychowanie”), „notoryczne wagary”, „przemoc wobec innych” zgłaszane przez 13 szkół oraz „poczucie bezkarności za złe zachowanie” sygnalizowane przez 12 szkół. Najczęściej zgłaszane przez szkoły problemy przekładają się na ich wagę. Analizując wskazania średniej ważonej można zaobserwować, że najwyższą średnią mają te z problemów, które sygnalizowane były przez największą liczbę szkół. Przy czym najwięcej częstych przypadków obserwacji zjawisk zanotowano dla „nikotynizmu” (7 szkół) oraz dla „bezsstresowego wychowania” (4 szkoły).

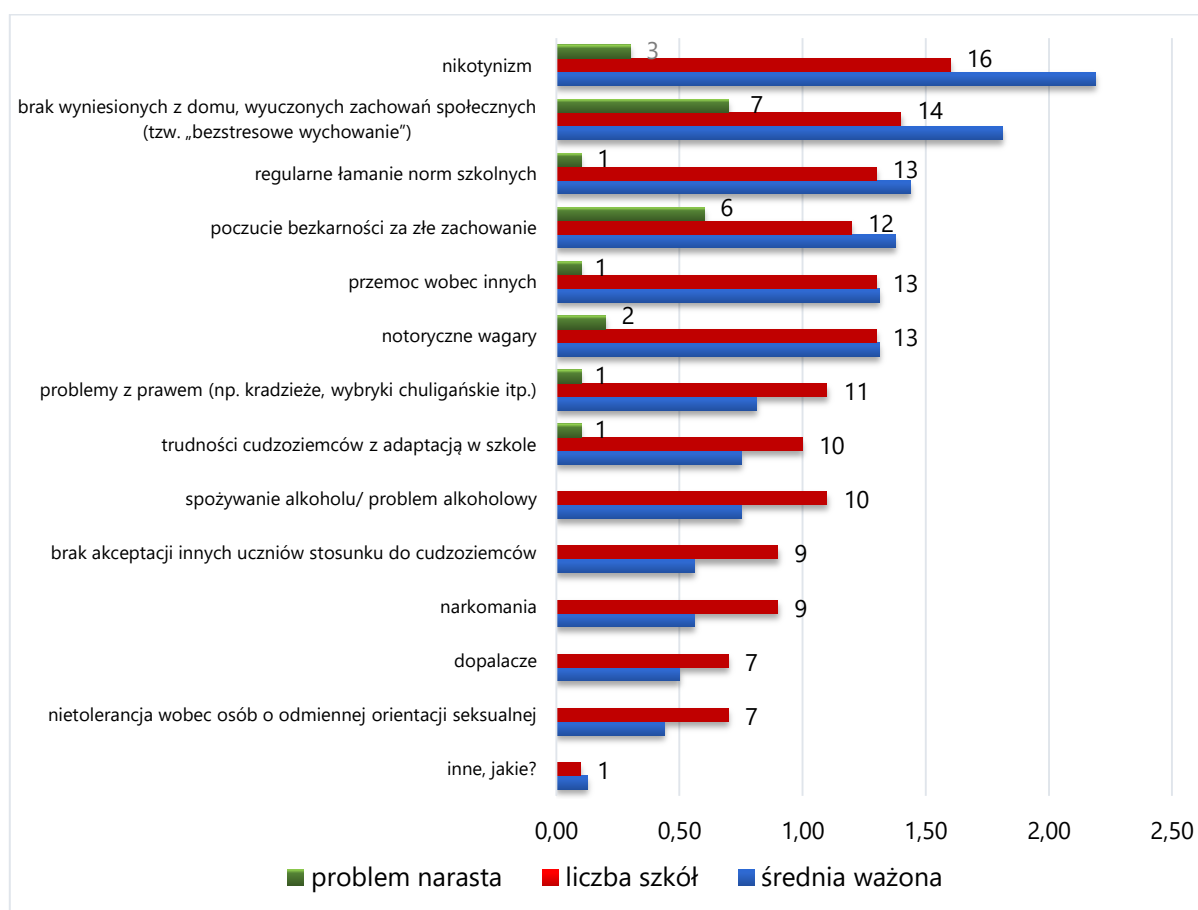
²³ średnią ważoną wyliczono stosując przelicznik: bardzo sporadycznie – 1 pkt., od czasu do czasu – 2 pkt., często – 3 pkt., otrzymane ze wskazań punkty zsumowano, a następnie wartość tę podzielono przez liczbę wskazań. Możliwe do uzyskania noty średniej ważonej zawierają się w przedziale <0;3>, gdzie 0 to brak zjawiska, natomiast 3 oznacza maksymalne nasilenie zjawiska.

Istotnym jest również fakt, że najliczniej obserwowane zjawiska mają zarazem tendencję do nasilania się. Zdaniem największej liczby badanych do takich zjawisk należy przede wszystkim „beztresowe wychowanie” (7 opinii) oraz „poczucie bezkarności za złe zachowanie” (6 opinii). Problem „nikotynizmu” ma tendencję nasilającą się zdaniem 3 badanych.

Najlepiej w zestawieniu wypadają:

- nietolerancja wobec osób o odmiennej orientacji seksualnej,
 - brak akceptacji innych uczniów w stosunku do cudzoziemców,
- które obserwowane są wyłącznie sporadycznie w (odpowiednio) 7-u i 9-u szkołach i nie mają charakteru narastającego. Na przestrzeni lat respondenci nie obserwują w szkołach, mimo występowania zjawisk, pogłębiania się problemu spożywania alkoholu ani zażywania narkotyków i dopalaczy (wykres 17).

Wykres 17. Liczba szkół obserwujących problemy z uczniami i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół (skala <0;3>)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

3.3. 2. Problemy społeczne występujące w szkołach

Badając występowanie problemów wśród uczniów dokonano takiej samej analizy, jak dla problemów występujących w szkołach (pkt. 3.1.). Poddano ocenie liczbę szkół obserwujących dane zjawisko wśród swoich uczniów, jego nasilenie oraz narastanie problemu w ostatnich latach.

Wśród problemów obserwowanych przez nauczycieli u swoich uczniów można zaobserwować znacznie większą jednorodność opinii, ale też większe natężenie obserwowanych zjawisk (wykres 18). Zdecydowana większość szkół zauważa 11 spośród 13-tu wymienionych problemów. Wszystkie szkoły z wyjątkiem jednej (choć w różnym stopniu) obserwują „niewydolność wychowawczą rodzica” oraz „zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka”. Tylko dwie z badanych szkół nie stykają się z „eurosieroctwem”, „niemocą rodzica wobec złego zachowania dziecka” oraz „przemocą w rodzinie”.

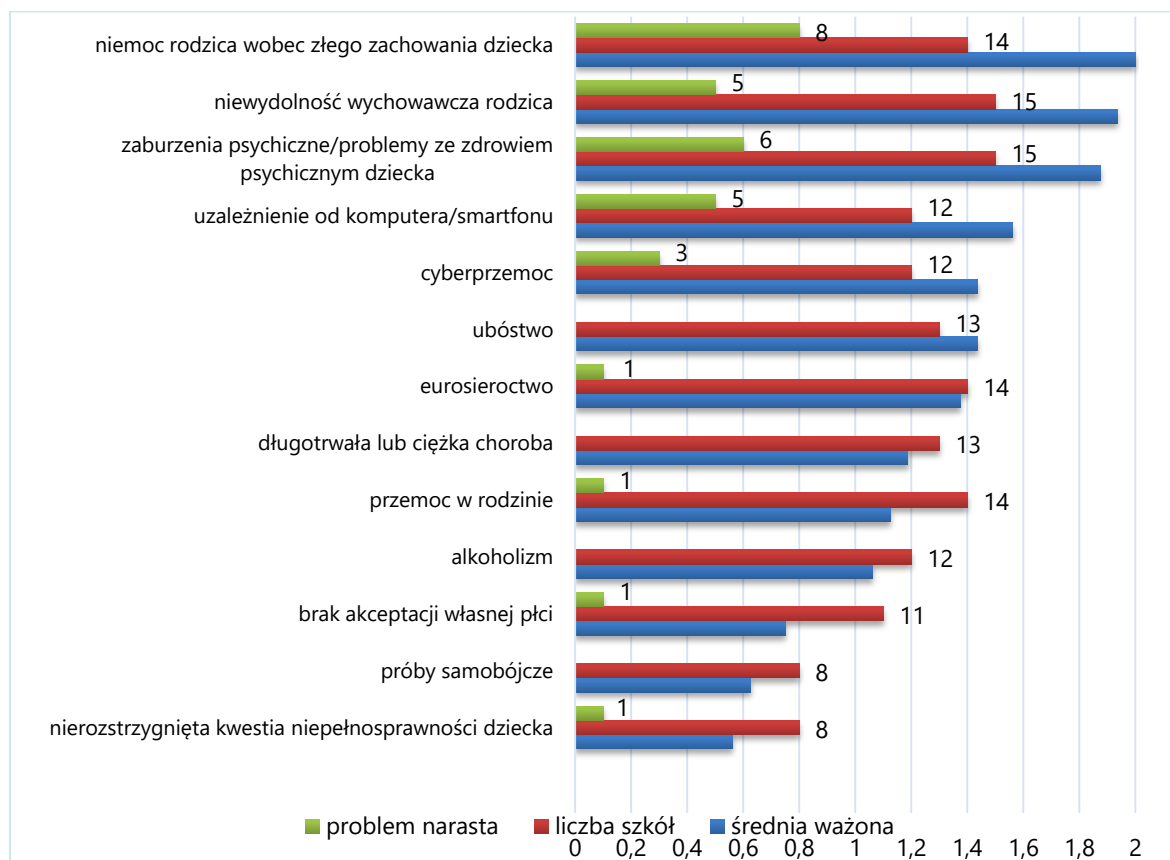
Analizując częstotliwość obserwowanych zjawisk oceniono je (analogicznie jak w poprzednim punkcie) za pomocą średniej ważonej. Badani zdecydowanie najczęściej obserwują problemy:

- niemoc rodzica wobec złego zachowania dziecka – 2,0,
- niewydolność wychowawczą rodzica – 1,94,
- zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka – 1,87.

Zjawiska te, również zdaniem największej liczby respondentów, nasilają się w ostatnim czasie. Istotne nasilenie zjawiska respondenci sygnalizują też w odniesieniu do „uzależniania od komputera/smartfonu”. Wysoką pozycję w zestawieniu notuje również „cyberprzemoc” i „ubóstwo”. Na uwagę zasługuje również fakt, iż aż 10 szkół obserwuje sporadyczne przypadki „braku akceptacji własnej płci”, a zdaniem jednego pedagoga problem ten ostatnio narasta. Relatywnie najlepiej, chociaż notując wskazania u połowy badanych, wypadają w zestawieniu:

- nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka,
- próby samobójcze.

Wykres 18. Liczba szkół obserwujących problemy wśród uczniów i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół (skala <0;3>)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

3.3.3. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny kierowane do sądu przez szkoły

Analiza spraw o wgląd w sytuację rodziny kierowanych przez szkołę do sądu pozwala ocenić, iż na przestrzeni lat ich liczba nie wzrasta. Jest to opinia 56% badanych szkół. Tylko co czwarta szkoła ocenia, że liczba ta wzrosła. Porównując dane z poprzednim okresem diagnozy (rok 2015), wskazania są dużo bardziej optymistyczne (tabela 8).

Tabela 8. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny zgłaszane przez szkoły do sądu

	2015		2020				
	szkoły	%	szkoły	%	podstawowe	ponad-podstawowe	specjalne
czy liczba spraw wzrosła?							
tak	14	45,2	4	25,0	3	2	0
nie	12	38,7	9	56,3	3	4	2
trudno	5	16,1	3	18,8	2	1	0

powiedzieć							
	31	100,0	16	100,0	8	7	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

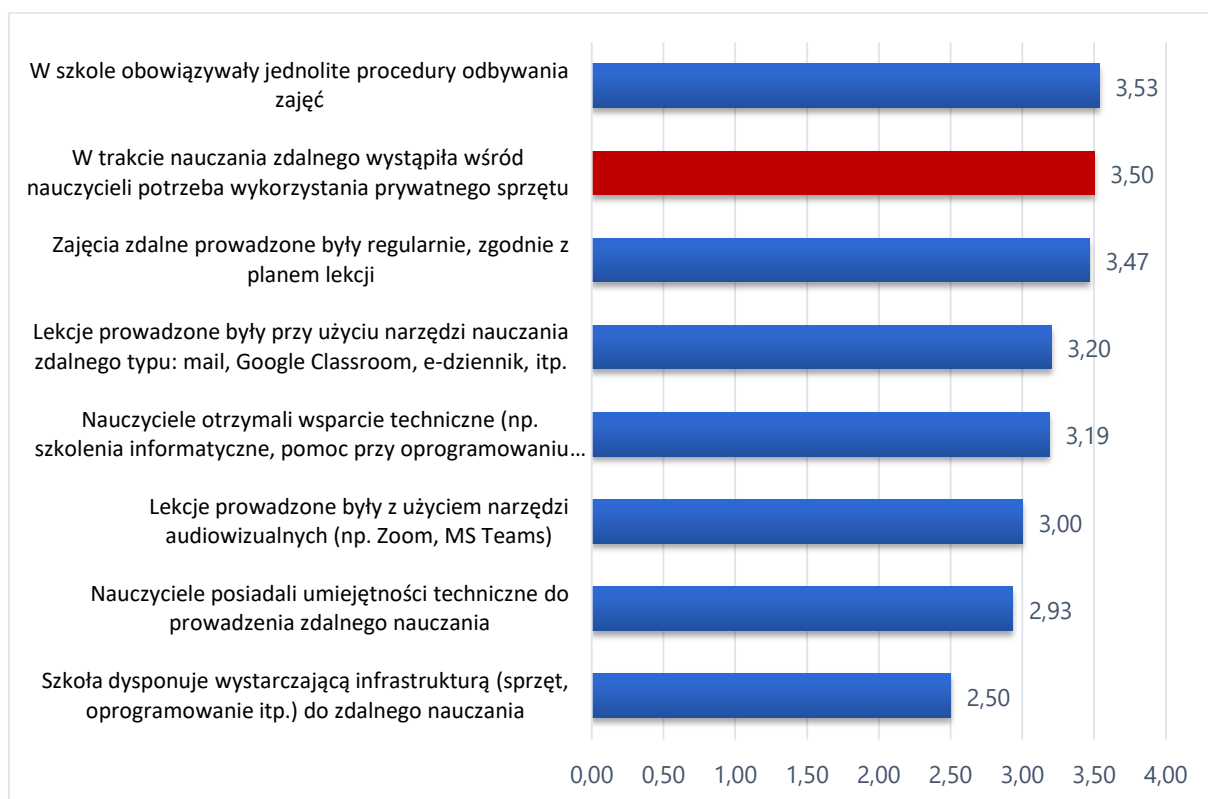
3.3. 4. Problemy w szkołach wynikające z pandemii Covid-19

Analizując zastosowanie w szkołach rozwiązań w obliczu pandemii COVID-19, zgodnie z ich opinią można stwierdzić, iż szkoły dobrze radzą sobie z sytuacją (wykres 19). Według średniej ważonej uzyskanych odpowiedzi (której wartość zawiera się w przedziale <0;4>, gdzie 0 to brak zastosowania wyszczególnionych rozwiązań, natomiast 4 to rozwiązanie zastosowane w pełni), wszystkie szkoły wdrożyły określone działania w czasie tzw. lockdownu. Najpowszechniej zastosowano:

- w szkole obowiązywały jednolite procedury odbywania zajęć – 3,53,
- zajęcia zdalne prowadzone były regularnie, zgodnie z planem lekcji – 3,47.

Najniższa uzyskana ocena dotyczy rozwiązania „szkoła dysponuje wystarczającą infrastrukturą (sprzęt, oprogramowanie itp.) do zdalnego nauczania”, która uzyskała notę 2,5. Odrębnej analizy wymaga wskazanie: „w trakcie nauczania zdalnego wystąpiła wśród nauczycieli potrzeba wykorzystania prywatnego sprzętu”, które również uzyskało bardzo wysoką ocenę (3,5). W tym przypadku jednak, wraz ze wspomnianą najniższą oceną dla twierdzenia: „szkoła dysponuje wystarczającą infrastrukturą do zdalnego nauczania”, jednoznacznie wskazuje to na braki sprzętowe w szkołach i potencjalne trudności z prowadzeniem nauki zdalnej w przypadku braku prywatnych zasobów wśród nauczycieli.

Wykres 19. Sytuacja szkół podczas nauczania zdalnego (skala <0;4>)

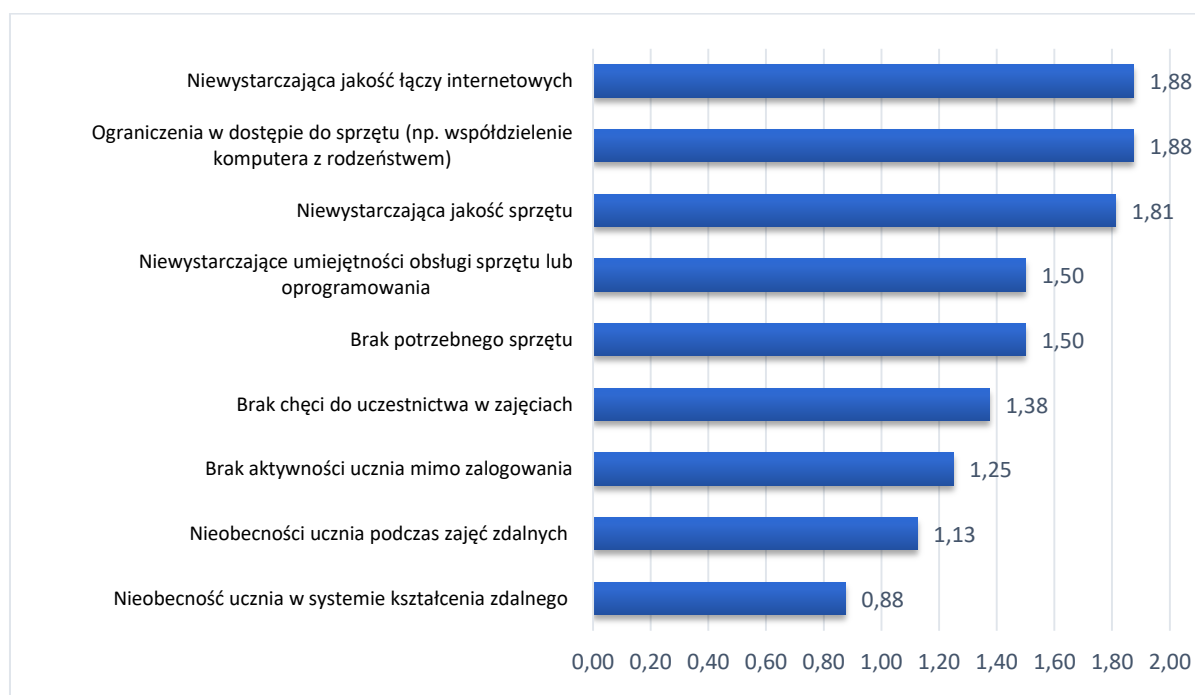
Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Analizując sytuację uczniów badanych szkół w trakcie nauki zdalnej dokonano (podobnie, jak poprzednio) oceny za pomocą średniej ważonej, której wartość również zawiera się w przedziale <0;4>, jednak w tym przypadku im wyższe wskazanie, tym większe nasilenie niepożądanego zjawiska i tym gorsza ocena sytuacji uczniów podczas nauczania w pandemii. Uzyskaną ocenę można uznać za średnią, bowiem żadne ze wskazań nie przekroczyło wartości środkowej (2,0), a wynik zbiorczy dla wszystkich badanych problemów wynosi 1,47. Największe nasilenie zanotowały zjawiska dotyczące problemów uczniów z łączami i sprzętem (wykres 20):

- niewystarczająca jakość łączy internetowych – 1,88,
- ograniczenia w dostępie do sprzętu (np. współdzielenie komputera z rodzeństwem) – 1,88,
- niewystarczająca jakość sprzętu – 1,81.

Jakkolwiek zdecydowanie najniższe, a zatem najkorzystniejsze wskazanie notuje zjawisko „nieobecność ucznia w systemie kształcenia zdalnego”, już samo jego wystąpienie jest zdecydowanie niepokojące. Tylko 3 z 16-tu szkół nie obserwują takich zdarzeń u siebie, 12 szkół notuje pojedyncze przypadki, a jedna ze szkół wskazuje, że ma to miejsce u części uczniów.

Wykres 20. Problemy uczniów podczas nauczania zdalnego (skala <0;4>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Wśród zamykających badanie, swobodnych wypowiedzi przedstawicieli szkół znalazły się 2 opinie. Obie dotyczyły sytuacji pandemicznej. W szkole podstawowej stwierdzono, że problemem jest brak jednej powszechnej platformy edukacyjnej dla wszystkich szkół. Natomiast szkoła ponadpodstawowa zgłosiła trudności z realizacją zajęć zawodowych, praktycznych.

4. Analiza SWOT

Identyfikacji słabych i mocnych stron sfery społecznej w Koszalinie dokonano na podstawie przeprowadzonej analizy i oceny danych zastanych, jak i wyników przeprowadzonych badań ankietowanych, których adresatami byli przedstawiciele instytucji realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej oraz w szerszym ujęciu, polityki społecznej na szczeblu lokalnym, ich klienci oraz pracownicy koszalińskiej edukacji.

Słabe i mocne strony, których źródłem jest wewnętrzna sytuacja miasta, przypisano poszczególnym składowym sfery społecznej, zgodnie z systematyką przeprowadzonej analizy, natomiast szanse i zagrożenia generowane przez otoczenie potraktowano w sposób łączny, sądząc iż są one podobne dla każdej z dziedzin życia społecznego Koszalina.

Tabela 9. Analiza SWOT sfery społecznej Koszalina

Zjawiska negatywne	Zjawiska pozytywne
DEMOGRAFIA	
<ul style="list-style-type: none"> - malejąca liczba mieszkańców Koszalina, - niekorzystna struktura demograficzna, starzenie się społeczeństwa, niekorzystna proporcja liczby osób pracujących do niepracujących, - ujemne saldo migracji wewnętrznych, - mniejsza liczba małżeństw niż rozwodów, - niewystarczające wsparcie dla osób samotnie wychowujących dzieci, - eurosieroctwo 	<ul style="list-style-type: none"> - dodatnie saldo migracji zewnętrznych,
RYNEK PRACY	
<ul style="list-style-type: none"> - utrwalone wzorce bezrobocia, w szczególności osób znajdujących się w trudnej sytuacji, - dziedziczna bierność osób bezrobotnych, - niechęć do podejmowania pracy w środowisku osób korzystających ze świadczeń społecznych, - znaczny udział długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych po 50 r.ż., - rozdrobnienie przedsiębiorczości, znaczny udział podmiotów mikro i małych oraz sektora usług, - brak zakładu aktywizacji zawodowej, - bierność osób niepełnosprawnych w podejmowaniu zatrudnienia, 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost aktywności zawodowej ludności, - dobra koniunktura ogólna panująca w gospodarce lokalnej, - malejąca liczba osób bezrobotnych, - zmniejszający się udział w ewidencji PUP osób długotrwale bezrobotnych oraz po 50 roku życia, - znaczne środki miasta na aktywizację osób niepełnosprawnych w ramach refundacji kosztów doposażenia stanowisk pracy (PFRON), - aktywna działalność PUP i Miasta we współpracy na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, - pośrednictwo pracy skierowane

<ul style="list-style-type: none"> - niska świadomość mikro i małych pracodawców w zakresie możliwości zatrudniania osób niepełnosprawnych, - brak ofert pracy dla samotnych kobiet sprawujących opiekę nad małoletnimi dziećmi 	<ul style="list-style-type: none"> do seniorów, - rozwijający się sektor przedsiębiorczości społecznej, - działalność OWES, - gotowość średnich i dużych przedsiębiorstw do tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych
GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA ORAZ PRZESTRZEŃ PUBLICZNA	
<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych w stosunku do potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej, - brak oferty tanich mieszkań dla młodych, 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa stanu technicznego komunalnego zasobu mieszkaniowego, - aktywna działalność pomocowa ZBM (np. w restrukturyzacji zadłużenia lokatorów, dążenie do zwiększenia liczby mieszkań komunalnych poprzez podziały dużych lokali, adaptację lokali użytkowych, przebudowy budynków)
OCHRONA ZDROWIA	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoka średnia wieku pielęgniarek, brak zastępowalności, - niski prestiż zawodu pielęgniarki, - niewystarczająca liczba poradni specjalistycznych, w tym dopasowanych do potrzeb zmian demograficznych, - brak kompleksowej diagnostyki chorób wieku starczego, w tym demencji, Alzheimerera itp., - długi czas oczekiwania na specjalistyczne świadczenia medyczne, - brak koordynacji między organizacjami pomocowymi, - niewystarczająca pomoc dla osób poniżej 18 roku życia z problemami psychicznymi, - wzrost zaburzeń emocjonalno – adaptacyjnych i problemów psychicznych u dzieci, - niska efektywność programów i terapii wychodzenia z uzależnienia, - problemy w życiu codziennym i zawodowym osób niepełnosprawnych, - niewystarczająca pomoc dla osób w nagłej potrzebie (np. zabezpieczenie całodobowej 	<ul style="list-style-type: none"> - działalność Centrum Zdrowia Psychicznego, - program wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka funkcjonujący w mieście, - wzrastająca świadomość mieszkańców konieczności profilaktyki zdrowia, - realizacja miejskich programów polityki zdrowotnej, - wdrożony pilotażowo program psychiatrii środowiskowej dla dzieci i młodzieży - MONADA

<p>opieki) oraz w długotrwałej lub ciężkiej chorobie,</p> <ul style="list-style-type: none"> - narastający problem uzależnień behawioralnych i od substancji psychoaktywnych, w tym u dzieci i młodzieży 	
EDUKACJA I SZKOLNICTWO WYŻSZE	
<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach publicznych, - malejąca liczba uczniów i studentów, - ograniczona liczba miejsc na zajęciach pozalekcyjnych dla dzieci, - brak wyniesionych z domu wyuczonych zachowań społecznych, - cyberprzemoc 	<ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie miejsc w przedszkolach wszystkim dzieciom biorącym udział w naborze, - system edukacji dopasowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, - organizacja zajęć dla osób o specjalnych potrzebach, - bogata oferta zajęć pozalekcyjnych w szkołach, - wzrost poziomu wykształcenia wśród osób niepełnosprawnych
KULTURA I SZTUKA	
<ul style="list-style-type: none"> - mała dostępność informacji na temat życia miejskiego i wydarzeń w Koszalinie, 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost imprez integracyjnych, łączących pokolenia, - wzrost aktywnych czytelników, - imprezy dopasowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - różnorodność tematyczna imprez, - udział organizacji pozarządowych w organizacji wydarzeń kulturalnych,
SPORT I KULTURA FIZYCZNA, REKREACJA	
<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie liczby imprez sportowych/ uczestników imprez sportowych, - brak świetlic dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz oferty wypoczynku, np. półkolonii i zimowisk, - brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla ludzi młodych i rodzin, - za mało placów zabaw dla dzieci, a istniejące usytuowane są w pełnym słońcu 	<ul style="list-style-type: none"> - dobre walory przyrodnicze i architektury miejskiej,
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	
<ul style="list-style-type: none"> - niska czytelność procedur pozyskiwania 	<ul style="list-style-type: none"> - duża aktywność sektora organizacji

<p>środków,</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak wspólnej przestrzeni do współpracy, - brak zintegrowanego kanału komunikacji dla instytucji, ngo, przedsiębiorców i mieszkańców, - niewielka rozpoznawalność problemów, które znajdują się „poza systemem pomocy społecznej” m.in. potrzeb cudzoziemców, samotności osób starszych, przemocy wobec kobiet itp., - niechęć mieszkańców do udziału w życiu publicznym Koszalina 	<p>pozarządowych w mieście,</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca organizacji pozarządowych z instytucjami samorządowymi, - kompetencje, doświadczenie i zaplecze infrastrukturalne organizacji pozarządowych
POMOC SPOŁECZNA	
<ul style="list-style-type: none"> - brak odpowiedniej infrastruktury (w tym m.in. mieszkania wspierane, treningowe, hostel itp.) - niedostateczne wykorzystanie możliwości sektora ngo, - niska aktywność w podejmowaniu działań w obszarze ekonomii społecznej - brak koordynacji działań organizacji pozarządowych w sferze społecznej - niskie zainteresowanie mieszkańców konsultacjami społecznymi, - niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach, - niezaradność życiowa osób i rodzin, - przemoc w rodzinie, - niechęć do współpracy osób i rodzin wymagających wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> - wykwalifikowana i doświadczona kadra, - rosnące środki finansowe na wsparcie mieszkańców, w tym ze środków UE, - doświadczenie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, - pomoc repatriantom w adaptacji do życia w Koszalinie, - otrzymane dofinansowanie na powołanie Centrum Usług Społecznych, - większa wrażliwość mieszkańców na problemy społeczne, - szeroki zakres wsparcia rodziny, - wspieranie przedsiębiorców prowadzących żłobki
ZJAWISKA ZEWNĘTRZNE	
Zagrożenia	Szanse
<ul style="list-style-type: none"> - trwałe uzależnienie osób niezaradnych życiowo od systemu pomocy społecznej, - pogłębiająca się bierność wybranych grup społecznych (np. niepełnosprawnych, bezrobotnych itp.), - niska aktywność społeczna osób niepełnosprawnych, - brak skutecznych rozwiązań systemowych po terapiach odwykowych, - niska konkurencyjność małych miast jako miejsca do życia, - ryzyko niepełnego wykorzystania środków 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnąca świadomość decydentów na szczeblu centralnym co do konieczności prowadzenia zrównoważonej polityki społecznej i prorodzinnej, - nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, - rosnące nakłady na programy w obszarze ekonomii społecznej, - zwrot (na szczeblu europejskim, krajowym, samorządowym) ku aktywnej polityce społecznej włączającej w działania organizacje pozarządowe,

<p> europejskich na politykę społeczną związane z brakiem środków na wkład własny oraz skomplikowane wnioski aplikacyjne,</p> <ul style="list-style-type: none"> - trudna sytuacja społeczno-gospodarcza kraju z uwagi na panującą pandemię COVID-19, - nasilenie negatywnych zjawisk społecznych na skutek życia w warunkach pandemii 	<ul style="list-style-type: none"> - uproszczone procedury pozyskiwania środków finansowych na działania ngo, - rozwijająca się polityka senioralna, - rozwój e-usług świadczonych przez instytucje publiczne, - potencjał ekonomii społecznej, - tendencja powiększania granic miasta o obszary przyległe
--	---

III. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII

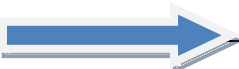
1. Misja i cele strategii

MISJA:

KOSZALIN MIASTEM **DAJĄCYM MOŻLIWOŚĆ GODNEGO ŻYCIA** I STWARZAJĄCYM SZANSE ROZWOJU MIESZKAŃCOM ORAZ PRZECIWDZIAŁAJĄCYM WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Analizując część diagnostyczną aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalina wyodrębniono 7 najważniejszych obszarów problemowych, z których wyłoniono cele strategiczne oraz cele operacyjne.

Tabela 10. Założenia strategiczne – cele strategii

Obszary wymagające wsparcia	Cele strategiczne	Cele operacyjne
 <p>RODZINA – funkcje rodzicielskie, więzi międzypokoleniowe, samotne rodzicielstwo, rodziny wielodzietne i patchworkowe, piecza zastępcza, sytuacja materialna i mieszkaniowa, opieka żłobkowa, bezdomność, przemoc</p>	 <p>ZAPEWNIENIE OSOBOM, RODZINOM I DZIECIOM WARUNKÓW ROZWOJU ORAZ POMOCY W SYTUACJACH TRUDNYCH</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa, niezaradności życiowej i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nimi dotkniętych 2. Wzmacnianie zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności 3. Kompleksowe wspieranie rodzin i dzieci w odbudowie więzi wewnątrzrodzinnych i właściwym funkcjonowaniu w społeczeństwie
<p>ZDROWIE – długotrwała i ciężka</p>	<p>ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki zdrowotnej

choroba, zdrowie psychiczne, uzależnienia, niepełnosprawność	I JAKOŚCI POMOCY W OBSZARZE ZDROWIA	2. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia
SENIORZY – przestrzeń publiczna, aktywność seniorów, opieka zdrowotna, usługi dla seniorów	ROZWÓJ POLITYKI SENIORALNEJ	1. Aktywizacja seniorów i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych
PRACA – aktywizacja zawodowa, wsparcie przedsiębiorców, poradnictwo i szkolnictwo zawodowe, podmioty ekonomii społecznej, cudzoziemcy na rynku pracy	REINTEGRACJA ZAWODOWA I WSPARCIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	1. Rozwijanie form pomocy na rzecz osób bezrobotnych 2. Wspieranie lokalnego rynku pracy
EDUKACJA – wychowanie przedszkolne, jakość nauczania, edukacja pozaszkolna, kształtowanie postaw (np. ekologia, wolontariat, rodzina)	ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI KSZTAŁCENIA W EDUKACJI	1. Wspieranie działań mających na celu utrzymanie wysokiej jakości edukacji 2. Zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej 3. Kształtowanie właściwych postaw akceptacji i tolerancji
BEZPIECZEŃSTWO – przestrzeń publiczna, sytuacja osób po opuszczeniu zakładu karnego	UTRWALANIE WYSOKIEGO POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	1. Przeciwdziałanie naruszaniu przepisów porządku publicznego 2. Współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo 3. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych

		<ol style="list-style-type: none"> 4. Tworzenie przestrzeni bez barier i dostosowanie technologiczne transportu miejskiego do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych
<p>KAPITAŁ SPOŁECZNY – sektor NGO, aktywność obywatelska, integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie współpracy samorządu i NGO 2. Rozwijanie aktywności mieszkańców

Tabela 11. Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji

Nr	Cel strategiczny/cel operacyjny/działania	Wskaźniki realizacji celów operacyjnych (instytucje odpowiedzialne/Trend)
		Rok bazowy: 2020
1.	CEL STRATEGICZNY 1. ZAPEWNIENIE OSOBOM, RODZINOM I DZIECIOM WARUNKÓW ROZWOJU ORAZ POMOCY W SYTUACJACH TRUDNYCH	
1.1.	Cel operacyjny 1. Minimalizowanie skutków ubóstwa, niezaradności życiowej i podejmowanie działań pomocowych wobec osób nimi dotkniętych	
	DZIAŁANIA	
1	Wsparcie osób z grup ekonomicznie, socjalnie najslabszych	- Odsetek liczby środowisk korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa wśród ogólnej liczby beneficjentów MOPR korzystających ze świadczeń na podstawie ustawy o pomocy społecznej (MOPR/ trend: constans)
2	Wsparcie społeczności lokalnych i współpracy z organizacjami pozarządowymi, firmami działającymi na terenie miasta, instytucjami wyznaniowymi, klubami osiedlowymi itp.	- Odsetek liczby środowisk z pozytywnymi efektami pracy socjalnej/ <u>działań pracownika socjalnego</u> wśród osób objętych wsparciem MOPR na podstawie ustawy o pomocy społecznej (MOPR/ trend: constans) - Liczba zrealizowanych projektów socjalnych, wydarzeń (MOPR/ trend: constans)
3	Realizacja Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny”	- Utworzenie Centrum Usług Społecznych (MOPR/ trend: nie dotyczy) - Wdrożenie Miejskiego Programu Usług Społecznych (MOPR/ trend: nie dotyczy) - Raport z diagnozy potrzeb rodzin/mieszkańców Koszalina (MOPR/trend: nie dotyczy) - Pakiet usług „RODZINA+” (MOPR/trend: nie dotyczy) - Liczba rodzin korzystających z Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny” (MOPR/ trend: wzrost) - Liczba partnerów Programu „Koszalińska Karta Dużej Rodziny” i „Karta Dużej Rodziny” (MOPR/ trend: wzrost)
1.2.	Cel operacyjny 2. Wzmacnianie zintegrowanego systemu przeciwdziałania bezdomności	
	DZIAŁANIA	
1	Opracowanie i wdrażanie „Miejskiego Programu Wychodzenia	- Stosunek liczby osób bezdomnych do liczby miejsc w placówkach dla bezdomnych (MOPR/ trend: constans)

	i Przeciwdziałania Bezdomności na lata 2021 – 2025”	<ul style="list-style-type: none"> - Stosunek liczby osób zagrożonych bezdomnością do osób eksmitowanych (MOPR/ trend: constans) - Liczba lokali komunalnych, w tym liczba mieszkań docelowych (na czas nieokreślony) i liczba mieszkań jako najem socjalny (czas określony) (ZBM/ trend: spadek) - Liczba zrealizowanych zamian lokali mieszkalnych (ZBM/ trend: wzrost) - Liczba osób biorących udział w Programie odpracowywania zadłużenia czynszów oraz innych opłat za używanie lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Koszalin (ZBM/ trend: spadek) - Stosunek liczby gospodarstw domowych oczekujących do liczby lokali komunalnych (ZBM/ trend: constans) - Czas oczekiwania na lokalne komunalne (ZBM/ trend: constans)
2	Rozbudowa programu pozwalającego na redukcję zadłużenia w opłatach związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych (m.in. poprzez zamiany lokali, program odpracowania zadłużenia, windykacja terenowa)	
1.3.	Cel operacyjny 3. Kompleksowe wspieranie rodzin i dzieci w odbudowie więzi wewnątrzrodzinnych i właściwym funkcjonowaniu w społeczeństwie	
	DZIAŁANIA	
1	Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych, porad i konsultacji dla rodziców w sprawach opiekuńczych i wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób, które wzięły udział w psychoedukacji rodzicielskiej grupowej oraz indywidualnej na terenie MPP-P (MPP-P/ trend: wzrost) - Liczba osób, które wzięły udział w prelekcjach, warsztatach psychoedukacji rodzicielskiej na terenie placówek oświatowych oraz którym udzielono porad indywidualnych (MPP-P/ trend: constans) - Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w grupach socjoterapeutycznych, podnoszących umiejętności emocjonalno-społeczne oraz w zajęciach dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi (MPP-P/ trend: constans) - Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach profilaktycznych realizowanych w placówkach oświatowych (MPP-P/ trend: constans, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień/ trend: wzrost)
2	Wdrażanie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej – warsztaty grupowe dla dzieci zagrożonych niedostosowaniem	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba pedagogów i psychologów biorących udział w grupie wsparcia (MPP-P/ trend: constans) - Ilość nauczycieli, którym udzielono konsultacji przy rozwiązywaniu problemów rodzin borykających się z trudnościami wychowawczymi (MPP-P/ trend: wzrost)
3	Wdrażanie programów profilaktycznych w placówkach oświatowych	

4	Podnoszenie umiejętności zawodowych przez pedagogów i psychologów szkolnych oraz nauczycieli	- Liczba rodzin objętych wsparciem pomocowym ze względu na przemoc w rodzinie (Niebieska Karta "C") (MOPR/ trend: wzrost) - Liczba zakończonych procedur "Niebieskie Karty" ze względu na ustanie przemocy w rodzinie i zrealizowanie planu pomocy (MOPR/ trend: wzrost)
5	Opracowanie i wdrażanie „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie”	- Liczba rodzin i dzieci objętych wsparciem asystentów rodziny (MOPR/ trend: constans) - Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę z uwagi na poprawę funkcjonowania rodzin w życiu społecznym (MOPR/ wzrost)
6	Wspieranie rodzin przez asystentów rodziny	- Liczba objętych wsparciem: <ul style="list-style-type: none"> • rodzin zastępczych (MOPR/ trend: constans), • rodzinnych domów dziecka (MOPR/ trend: constans), • dzieci i usamodzielnianych wychowanków (MOPR/ trend: constans)
7	Wspieranie rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, dzieci i usamodzielnianych wychowanków	- Liczba kandydatów do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych (MOPR/ trend: wzrost)
8	Kwalifikowanie kandydatów na opiekunów zastępczych	- Liczba szkoleń dla kandydatów na opiekunów zastępczych (MOPR/ trend: constans)
2.	CEL STRATEGICZNY 2. ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI POMOCY W OBSZARZE ZDROWIA	
2.1.	Cel operacyjny 1. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług opieki zdrowotnej	
	DZIAŁANIA	
1	Działania poprawiające dostęp do opieki psychiatrycznej i psychologicznej	- Liczba działań w środowiskowych domach samopomocy (UM Koszalin/ trend: constans) - Liczba utworzonych miejsc w zakładach pielęgnacyjnych (SZGiChP/ trend: wzrost)
2	Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	- Liczba zatrudnionych geriatrów (Szpital Wojewódzki/ trend: wzrost, SZGiChP/ trend: wzrost)
3	Zwiększenie liczby miejsc w zakładach pielęgnacyjnych dla osób wymagających opieki oraz rozwój opieki hospicyjnej	

4	Działania zmierzające do udostępnienia osobom starszym usług z zakresu gerontologii	
2.2	Cel operacyjny 2. Profilaktyka zdrowia i promocja zdrowego stylu życia	
	DZIAŁANIA	
1	Wdrażanie form profilaktyki zdrowia i profilaktyki uzależnień kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży	- Liczba osób korzystających z terapii psychologicznej, w tym psychoterapii indywidualnej (B – P), porady/konsultacje dla młodzieży z trudnościami okresu dojrzewania (MPP-P/ trend: constans) - Liczba uczniów biorących udział w programach profilaktycznych realizowanych przez MPP-P na terenie placówek oświatowych (MPP-P/ trend: constans, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień/ trend: wzrost)
2	Wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego / zagrożonego niepełnosprawnością	- Liczba dzieci diagnozowanych (MPP-P/ trend: wzrost) - Ilość przeprowadzonych diagnoz i wydanych opinii lub orzeczeń (MPP-P/ trend: wzrost)
3	Opracowanie i wdrażanie „Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów alkoholowych”	- Program Za Życiem: diagnoza i konsultacje; zajęcia terapeutyczne (MPP-P/ trend: constans) - Liczba dzieci biorących udział w rehabilitacji ruchowej (MPP-P/ trend: constans)
4	Opracowanie i wdrażanie „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii”	- Liczba osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniami objętych wsparciem specjalistycznym (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień/ trend: constans) - Liczba miejskich programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień/ trend: wzrost)
5	Realizacja programów polityki zdrowotnej, w tym opracowywanie nowych, w szczególności skierowanych do dzieci, młodzieży i osób starszych,	- Liczba programów polityki zdrowotnej (UM Koszalin/ trend: constans, SZGiChP/ trend: constans) - Liczba uczestników programów polityki zdrowotnej skierowanych do dzieci, młodzieży i osób starszych (UM Koszalin/ trend: constans)
6	Edukacja rodzin w zakresie zasad higieny, zdrowego żywienia i zdrowego trybu życia	- Wysokość wydatkowanych środków finansowych na realizowane zadania w ramach Programu Wyrównywania Szans Osób niepełnosprawnych (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost)
7	Realizacja „Miejskiego Programu Wyrównywania Szans Osób	

	Niepełnosprawnych na lata 2018 – 2022”	
3.	CEL STRATEGICZNY 3. ROZWÓJ POLITYKI SENIORALNEJ	
3.1.	Cel operacyjny 1. Aktywizacja seniorów i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	
	DZIAŁANIA	
1	Zdiagnozowanie potrzeb osób starszych i opracowanie planu rozwoju usług społecznych (CUS)	- Liczba programów / projektów aktywizujących seniorów (MOPR/ trend: constans, UM Koszalin/ trend: constans) - Liczba wydanych „Kart Seniora” i wykazów partnerów Koszalińskiej Karty Seniora (UM Koszalin/ trend: wzrost)
2	Realizacja Miejskiego Programu na Rzecz Osób Starszych	- Liczba partnerów Koszalińskiej Karty Seniora (UM Koszalin/ trend: wzrost) - Raport z diagnozy potrzeb osób starszych (MOPR/trend: nie dotyczy)
3	Realizacja programów i projektów aktywizujących seniorów i budujących pozytywny wizerunek osób starszych wśród społeczności lokalnej	- Pakiet usług „SENIOR+” (MOPR/trend: nie dotyczy) - Liczba ofert/stanowisk pracy dla seniorów (PUP/ trend: wzrost)
4	Realizacja programu „Koszalińska Karta Seniora”	
5	Promowanie i rozwój ofert przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych: edukacyjnej, kulturalnej i rozrywkowej	
6	Aktywizacja zawodowa seniorów	
3.2.	Cel operacyjny 2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych	
	DZIAŁANIA	
1	Rozwijanie oferty wsparcia seniorów i ich rodzin w środowisku zamieszkania m.in. poprzez podwyższanie standardu usług z zakresu opieki i zwiększenie ich	- Odsetek osób starszych objętych opieką w ramach usług opiekuńczych stosunku do osób objętych wsparciem MOPR (MOPR/ trend: constans) - Liczba osób korzystających z teleopieki (DPS/ trend: constans) - Liczba utworzonych placówek dla osób starszych (UM Koszalin,

	dostępności	DPS i NGO/ trend: wzrost)
2	Realizacja usługi teleopieki	- Liczba osób, które skorzystały z działania „Biała sobota” (SZGiChP/ trend: wzrost)
3	Rozwijanie i tworzenie placówek dziennego pobytu dla osób starszych	- Utworzenie placówki dla osób z otępieniem starczym i chorobą Alzheimera (UM Koszalin/ trend: nie dotyczy)
4	Organizacja działania profilaktycznego pn. „Biała sobota”	
5	Utworzenie placówki dla osób z otępieniem starczym i chorobą Alzheimera	
4.	CEL STRATEGICZNY 4. REINTEGRACJA ZAWODOWA I WSPARCIE LOKALNEGO RYNKU PRACY	
4.1.	Cel operacyjny 1. Rozwijanie form pomocy na rzecz osób pozostających bez pracy	
	DZIAŁANIA	
1	Realizacja programów i projektów na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych	- Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów i projektów (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej/ trend: constans)
2	Wsparcie osób bezrobotnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy	- Liczba osób, które skorzystały z usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego wśród osób bezrobotnych (PUP/ trend: wzrost) - Liczba osób, które podjęły aktywizację w ramach wsparcia finansowego (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans)
4.2.	Cel operacyjny 2. Wspieranie lokalnego rynku pracy	
	DZIAŁANIA	
1	Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz pozyskiwaniu pracowników	- Liczba miejsc pracy utworzonych w firmach działających w Podstrefie „Koszalin” SSSE (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych/ trend: wzrost) - Liczba przyjętych do realizacji miejsc aktywizacji zawodowej (PUP/ trend: wzrost) - Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach wsparcia finansowego (PUP/ trend: constans, OWES/ trend: constans)
2	Współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na lokalnym	- Liczba inicjatyw realizowanych wspólnie z lokalnymi instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy (PUP/ trend: wzrost, OWES/

	rynku pracy	trend: wzrost)
3	Wsparcie osób niepełnosprawnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy	- Liczba podejmowanych inicjatyw w celu wspólnej realizacji programów i projektów na rzecz aktywizacji zawodowej (PUP/ trend: wzrost, OWES/ trend: wzrost) - Liczba osób niepełnosprawnych, które skorzystały z usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego (PUP/ trend: wzrost)
4	Tworzenie warunków do rozwoju postaw przedsiębiorczych i myślenia proinnowacyjnego mieszkańców	- Liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły aktywizację w ramach wsparcia finansowego (PUP/ trend: wzrost) - Liczba stanowisk pracy utworzonych dla osób niepełnosprawnych w ramach wsparcia PFRON (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych/ trend: constans) - Liczba uczniów aktywizowanych w ramach porozumień o współpracy szkoła - firma (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych/ trend: wzrost) - Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach z zakresu rozwoju przedsiębiorczości realizowanych przez Miasto Koszalin i instytucje podległe (Pełnomocnik ds. Inwestorów Kluczowych/ trend: wzrost)
5.	CEL STRATEGICZNY 5. ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI KSZTAŁCENIA W EDUKACJI	
5.1.	Cel operacyjny 1. Wspieranie działań mających na celu utrzymanie wysokiej jakości edukacji	
	DZIAŁANIA	
1	Uatrakcyjnienie oferty zajęć pozalekcyjnych poprzez wprowadzenie systemu przyznawania środków w formie grantu na ich realizację	- Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych zrealizowanych w ramach systemu grantowego (UM Koszalin/ trend: wzrost) - Wyniki egzaminów zewnętrznych na poziomie wyższym niż średnia krajowa (UM Koszalin/ trend: nie dotyczy)
2	Podniesienie jakości kształtowania kompetencji kluczowych u uczniów jako czynnika wpływającego m.in. na wysokie wyniki egzaminów zewnętrznych	

5.2.	Cel operacyjny 2. Zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej	
	DZIAŁANIA	
1	Zapewnienie możliwości wychowania przedszkolnego dzieciom w wieku 3-5 lat mieszkającym na terenie Koszalina	- Procent dzieci, którym zapewniono możliwość skorzystania z wychowania przedszkolnego (UM Koszalin/ trend: constans)
5.3.	Cel operacyjny 3. Kształtowanie właściwych postaw akceptacji i tolerancji	
	DZIAŁANIA	
1	Organizowanie w szkołach działań mających na celu promowanie postaw akceptacji i tolerancji	- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć promujących postawy akceptacji i tolerancji (UM Koszalin/ trend: wzrost)
6.	CEL STRATEGICZNY 6. UTRWALANIE WYSOKIEGO POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO	
6.1.	Cel operacyjny 1. Przeciwdziałanie naruszaniu przepisów porządku publicznego	
	DZIAŁANIA	
1	Przeciwdziałanie naruszeniom ładu i porządku publicznego	- Liczba kontroli i interwencji (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost) - Liczba ujawnionych sprawców czynów zabronionych w stosunku do zgłoszonych (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost)
6.2.	Cel operacyjny 2. Współdziałania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	
	DZIAŁANIA	
1	Wspólne działania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	- Liczba wspólnych patroli (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost)
6.3	Cel operacyjny 3. Realizacja działań edukacyjnych, profilaktycznych i prewencyjnych	
	DZIAŁANIA	
1	Działania edukacyjne, profilaktyczne i prewencyjne	- Liczba przeprowadzonych zajęć (Straż Miejska/ trend: wzrost, Policja/ trend: wzrost) - Liczba uczestników Programu „Bezpieczny Koszalin” (Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień/ trend: wzrost) - Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych

		(Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej/ trend: constans)
6.4	Cel operacyjny 4. Tworzenie przestrzeni bez barier i dostosowanie technologiczne transportu miejskiego do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych	
	DZIAŁANIA	
1	Budowanie bez barier	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba nowowybudowanych/wyremontowanych budynków miejskich dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba dostosowanych miejsc (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba wykonanych napraw i remontów (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba nowo zamontowanych ławek (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba zakupionych autobusów (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba zakupionych pojazdów/liczba zleceń przewoźnikowi zewnętrznemu (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba rowerów trójkołowych (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost) - Liczba osób korzystających z roweru trójkołowego dla osób niepełnosprawnych (Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych/ trend: wzrost)
2	Dostosowywanie infrastruktury drogowej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym niewidomych i słabowidzących, głuchych i słabosłyszących oraz poruszających się na wózkach inwalidzkich i niepełnosprawnych intelektualnie	
3	Bieżące naprawy i remonty w przestrzeni publicznej: likwidacja nierównych chodników, niwelacja krawężników, zwiększanie ilości ławek	
4	Zakup w pełni dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych autobusów komunikacji miejskiej	
5	Zakup pojazdów lub ich dostosowanie do przewozu uczniów niepełnosprawnych, w tym zlecenie zadania przewoźnikowi zewnętrznemu	
6	Rower trójkołowy dla osób niepełnosprawnych	

7	CEL STRATEGICZNY 7. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	
7.1.	Cel operacyjny 1. Rozwijanie współpracy samorządu i organizacji pozarządowych	
	DZIAŁANIA	
1	Realizacja Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi	- Wysokość kwoty przeznaczonej na realizację zadań publicznych w kolejnych latach (UM Koszalin/ trend: wzrost) - Liczba umów wieloletnich z organizacjami pozarządowymi (UM Koszalin/ trend: wzrost)
2	Organizacja wydarzeń i akcji integrujących organizacje pozarządowe	- Liczba zadań powierzonych organizacjom pozarządowym (UM Koszalin/ trend: wzrost)
7.2.	Cel operacyjny 2. Rozwijanie aktywności mieszkańców	
	DZIAŁANIA	
1	Realizacja budżetu obywatelskiego	- Liczba zgłoszonych wniosków (UM Koszalin/ trend: wzrost) - Liczba oddanych wniosków (UM Koszalin: trend: wzrost)

2. Źródła finansowania

Podstawowe źródła finansowania działań wskazanych w ramach aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” stanowią:

- środki finansowe z budżetu centralnego;
- środki finansowe samorządowe;
- środki finansowe pozyskane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE), w szczególności: z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- sponsorzy;
- beneficjenci (udział własny);
- inne.

IV. REALIZACJA STRATEGII

1. System wdrażania Strategii

Proces wdrażania jest wieloaspektowym przedsięwzięciem, które wymaga przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Aby „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021 – 2025” mogła być uznana za skuteczną winna być logistycznie wdrażana w otoczenie. Szczególnie istotny jest wcześniejszy podział prac, z uwzględnieniem wyznaczenia podmiotu na miejsce Koordynatora, który będzie pracował nad komunikacją i motywacją. W celu wdrażania i monitorowania Strategii powołany zostanie Zespół do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025”.

Podstawowe założenia:

- 1) Organem nadzorującym realizację Strategii będzie Gmina Miasto Koszalin;
- 2) Koordynatorem Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koszalinie, który przy współpracy z Zespołem do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025”, będzie dokonywał corocznego sprawozdania z realizacji poszczególnych celów z rozbiciem na działania i osiągnięte wskaźniki.

Do zadań Zespołu należeć będzie:

- a) wyznaczenie przewodniczącego oraz liderów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych celów, działań i wskaźników określonych w Strategii;
- b) dokonywanie raz w roku oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników, w oparciu o sporządzane przez liderów karty monitorowania;
- c) wypracowanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań z realizacji Strategii;
- d) modyfikacja celów, działań i wskaźników określonych w Strategii, w przypadku istotnych zmian społecznych;
- e) przedstawianie Prezydentowi Miasta i Radzie Miejskiej informacji i oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów i działań, która będzie elementem Raportu o stanie miasta za dany rok.

Do zadań liderów należeć będzie także monitoring działań realizowanych w ramach poszczególnych instytucji/organizacji, a także przygotowywanie na kartach monitorowania corocznego sprawozdania w formie tabelarycznej oraz opisowej i przedkładanie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie wersji papierowej oraz elektronicznej, w terminie do 14 lutego, po wskazanym okresie sprawozdawczym.

Zespół do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021-2025” będzie zbierał się przynajmniej raz w roku, celem oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników. Po każdym posiedzeniu przewodniczący Zespołu sporządzać będzie protokół zawierający wnioski dotyczące dalszego wdrażania Strategii.

Wdrażanie Strategii będzie polegało na realizacji sformułowanych w niej celów strategicznych, operacyjnych, a także działań za pośrednictwem programów operacyjnych, zarówno kontynuowanych jak i nowych. Istotnym elementem procesu wdrażania Strategii jest jej upowszechnianie poprzez przekazywanie informacji na temat najważniejszych jej elementów jak również zabezpieczenie jej realizacji pod względem finansowym, w tym także pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego.

Kolejnym elementem niezbędnym do wdrażania podstawowych założeń Strategii jest identyfikacja oraz społeczna akceptacja mieszkańców z wypracowanymi celami. Elementy te umożliwiają władzy lokalnej na przejście z poziomu administrowania do poziomu zarządzania polityką społeczną. Udział lokalnej społeczności w określaniu potrzeb, problemów, celów i działań, podejmowanych na okoliczność uaktualniania i wdrażania Strategii jest zatem niezbędny. Każda Strategia powinna charakteryzować się elastycznością na etapie jej wdrażania, a cele i działania w niej zawarte powinny być stale monitorowane i weryfikowane, z uwzględnieniem szybko zmieniającego się otoczenia zewnętrznego oraz zasobów gminy i potrzeb jej mieszkańców. Wprowadzanie zmian w zapisach Strategii jest nie tylko możliwe – w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Najczęściej, ze względu na zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom poddajemy zapisy w części operacyjnej.

2. Monitoring i ewaluacja strategii

„Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021 – 2025” jest dokumentem o charakterze otwartym, w związku z czym powinna dynamicznie reagować na pojawiające się wyzwania wynikające z nowych uwarunkowań wewnętrznych oraz zewnętrznych. Monitoring i ewaluacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz dokonać jej ewentualnej aktualizacji.

Na poziomie Strategii monitoring prowadzony będzie w celu zapewnienia prawidłowości, ciągłości i efektywności realizacji Strategii. Bieżący monitoring pozwoli wykryć potencjalne zagrożenia, co może prowadzić do modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację. Monitoring realizacji założeń Strategii prowadzony będzie z wykorzystaniem analizy wskaźników przypisanych do celów operacyjnych, składającej się z kilku etapów, takich jak: zbieranie danych i informacji, analiza danych i informacji, przygotowanie sprawozdania z realizacji Strategii. Analiza wskaźnikowa prowadzona będzie corocznie. Zakres czasowy analizy obejmował będzie zmiany w stosunku do roku bazowego (2020 roku, jeżeli możliwe będzie pozyskanie danych) i roku ostatniego badania (dynamika).

Obok prowadzonego cyklicznie monitoringu procesu realizacji Strategii, w 2023 roku oraz w 2025 roku Strategia podlegać będzie procesowi ewaluacji. Celem ewaluacji, w odróżnieniu od monitoringu jest usprawnienie danego projektu/ programu/instytucji/organizacji. Projekt ewaluacji musi opierać się na założeniach dotyczących związków pomiędzy prowadzonymi działaniami a ich efektami, w tym zgodność z założonymi trendami. Najczęściej spotykanymi kryteriami ewaluacyjnymi są²⁴:

²⁴ Red. S. Bienias, P. Strzęboszewski, E.Opałka, *Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej.*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2012, s.

- trafność - Ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie. Analiza tego kryterium jest prowadzona przed rozpoczęciem i w pierwszych fazach wdrażania interwencji.;
- skuteczność – Ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.;
- efektywność – Ocenia relację między nakładami, kosztami zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.;
- użyteczność – Ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania.;
- trwałość – Ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji).

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości prowadzonych działań poprzez zwiększenie ich skuteczności, adekwatności, efektywności, użyteczności oraz trwałości. Wyniki poprawnie przeprowadzonego procesu ewaluacji pozwalają zaproponować rozwiązania umożliwiające skuteczniejsze przezwyciężanie i minimalizowanie problemów społecznych.

Nad prawidłową realizacją ww. działań będzie czuwał powołany Zespół ds. Wdrażania, Monitoringu oraz Ewaluacji Strategii.

V. SPIS TABEL I WYKRESÓW

1. Spis tabel

Tabela 1. Skład Zespołu ds. aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Koszalin na lata 2021-2025.....	7
Tabela 2. Liczba i struktura podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości.....	15
Tabela 3. Kwoty wydatkowane przez MOPR w Koszalinie na realizację zadań w latach 2016-2019	29
Tabela 4. Beneficjenci pomocy społecznej miasta Koszalina w latach 2016-2019.....	30
Tabela 5. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2019 roku w mieście Koszalin.....	31
Tabela 6. Kwota środków wydatkowanych na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych w latach 2016-2019.....	36
Tabela 7. Wybrane statystyki niepełnosprawnych bezrobotnych w Koszalinie w 2019 roku	37
Tabela 8. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny zgłaszane przez szkoły do sądu	64
Tabela 9. Analiza SWOT sfery społecznej Koszalina.....	67
Tabela 10. Założenia strategiczne – cele strategii.....	72
Tabela 11. Cele strategiczne, operacyjne, działania i wskaźniki realizacji.....	75

2. Spis wykresów

Wykres 1. Struktura demograficzna ludności miasta Koszalina według wieku.....	11
Wykres 2. Saldo migracji ludności w mieście Koszalin w latach 2016-2019	12
Wykres 3. Pracujący według sektorów w Koszalinie w 2018 roku	14
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru, których siedziba/ adres zamieszkania mieści się w mieście Koszalin w latach 2016-2019.....	15
Wykres 5. Udział bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych w Koszalinie w 2019 roku	18
Wykres 6. Struktura zasobu mieszkaniowego miasta Koszalina na dzień 31.12.2018 roku	20
Wykres 7. Liczba mieszkań objętych remontami w 2016 i 2018 roku	21
Wykres 8. Udział przyznanej dotacji w łącznej wysokości środki finansowe przeznaczone z budżetu miasta Koszalin na realizację zadań publicznych w 2019 roku	27
Wykres 9. Powody przyznania świadczeń rodzinom w mieście Koszalin w latach 2016 i 2019.....	32
Wykres 10. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej MOPR w Koszalinie w latach 2016-2019.....	39
Wykres 11. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <-2; 2>)... 53	
Wykres 12. Średnia oceny warunków życia w Koszalinie według grup wiekowych	54
Wykres 13. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;2>)	55
Wykres 14. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie (%)....	57
Wykres 15. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (skala <0;3>).....	59
Wykres 16. Ocena zasobów instytucji/organizacji (%).....	61

Wykres 17. Liczba szkół obserwujących problemy z uczniami i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół (skala <0;3>)	62
Wykres 18. Liczba szkół obserwujących problemy wśród uczniów i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół (skala <0;3>)	64
Wykres 19. Sytuacja szkół podczas nauczania zdalnego (skala <0;4>)	66
Wykres 20. Problemy uczniów podczas nauczania zdalnego (skala <0;4>)	67

VI. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Sytuacja społeczno-gospodarcza miasta Koszalina

Tabela 1. Charakterystyka ludności Koszalina w latach 2016-2019 [os.] – współczynnik feminizacji

	2016	2017	2018	2019
Liczba ludności, w tym:	107.680	107.670	107.321	107.048
- mężczyźni	50.777	50.709	50.505	50.377
- kobiety	56.903	56.961	56.816	56.671
Współczynnik feminizacji	112	112	112	112
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	14.412	14.712	14.849	15.092
Ludność w wieku produkcyjnym*	67.493	66.089	64.749	63.374
Ludność w wieku poprodukcyjnym	25.775	26.869	27.723	28.682
Ludność w wieku 70 lat i więcej	12.905	13.624	14.407	15.209
- w tym: kobiety	8.180	8.623	9.066	9.547
Ludność w wieku 85 lat i więcej	2.216	2.369	2.508	2.692
- w tym: kobiety	1.592	1.685	1.774	1.929
Saldo migracji wewnętrznych	+145	+174	-22	-192
Saldo migracji zagranicznych	+7	+47	+20	+29
Małżeństwa	257	206	235	224
Rozwody	457	471	493	493
Małżeństwa na 1000 ludności	2,4	1,9	2,2	2,1
Rozwody na 1000 ludności	4,2	4,4	4,6	4,6

* ozn. mężczyźni w wieku 15-64 roku oraz kobiety – 15-59

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Tabela 2. Wybrane dane statystyczne charakteryzujące rynek pracy miasta Koszalina (stan na 31.12.)

	2016	2017	2018	2019	
				Koszalin	woj. zach.
Pracujący ogółem*	34.272	34.379	35.352	bd.	bd.
Pracujące kobiety	18.421	17.981	18.186	bd.	bd.
Pracujący w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	258	249	248	bd.	bd.
Pracujący w sekcji przemysł i budownictwo**	10.946	11.238	11.518	bd.	bd.
Pracujący w sekcjach: handel, naprawa pojazdów					

samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia oraz informacja i komunikacja	9.441	9.577	10.127	bd.	bd.
Pracujący w sekcjach działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości	1.327	1.072	1.119	bd.	bd.
Pracujący w pozostałych usługach***	12.300	12.243	12.340	bd.	bd.
Bezrobotni zarejestrowani	3.394	2.682	2.514	2.202	41.771
- bezrobotne kobiety	1.691	1.380	1.344	1.146	24.254
- bezrobotni poniżej 25 roku życia	226	147	150	111	4.537
- bezrobotni powyżej 55 roku życia	947	714	634	568	8.683
- bezrobotni pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	1.293	1.053	993	817	14.948
- bezrobotni z prawem do zasiłku	498	393	387	347	bd.
- bezrobotni niepełnosprawni	297	226	226	237	2.362
- bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	932	752	693	656	bd.
Stopa bezrobocia w %	6,8	5,4	5,0	4,3	6,7
Oferty pracy	6.454	6.812	5.799	5.019	bd.
Wynagrodzenie	3.820,63	3.999,59	4.184,46	4.625,35	4.769,71
Wynagrodzenie w relacji do przeciętnej krajowej w %	89,0	88,3	86,5	89,3	---

ozn. * bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

** dotyczy sekcji: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja; oraz Budownictwo.

*** rozumie się sekcje: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Administrowanie i działalność wspierająca; Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą rozrywką i rekreacją oraz Pozostała działalność usługowa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [:@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020); Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2019 [:@:]www.koszalin.praca.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Bezrobotni znajdujący się w trudnej sytuacji na rynku pracy

Powiatowy Urząd Pracy w Koszalinie w 2019 roku zidentyfikował grupy bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy i byli nimi:

1. długotrwale bezrobotni – na koniec 2019 roku 1.067 osób, co stanowiło 48,5% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w mieście Koszalinie,
2. bezrobotni do 30 roku życia – 356 osób (16,2% ogółu bezrobotnych),
3. bezrobotni powyżej 50 roku życia – 794 osoby (36,1% ogółu bezrobotnych),
4. bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do lat 6 lub niepełnosprawne dziecko do lat 18 – 416 osób (18,9% ogółu bezrobotnych),
5. bezrobotni niepełnosprawni – 237 bezrobotnych (10,8% ogółu bezrobotnych)

Tabela 3. Wybrane formy wsparcia bezrobotnych i poszukujących pracy organizowane przez PUP w Koszalinie w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Szkolenia, w tym w ramach bonów szkoleniowych	72	78	56	42
Staże, w tym w ramach bonów stażowych	303	278	146	98
Prace interwencyjne	124	157	119	95
Refundacja kosztów utworzenia stanowisk pracy	251	237	159	128
Roboty publiczne	10	10	7	3
Dofinansowania rozpoczęcia działalności gospodarczej	114	137	99	95
Refundacja części kosztów zatrudnienia osób do 30 roku życia	174	213	87	28
Prace społecznie użyteczne	141	132	64	46
Bon na zasiedlenie	48	51	19	15
Przygotowanie zawodowe dorosłych	17	16	2	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2019* [@:]www.koszalin.praca.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Obowiązek gminy wobec zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych mieszkańców

Jednym z zadań gminy jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych jej mieszkańców. Zarządzanie zasobami mieszkaniowymi Gminy Miasta Koszalin zostało powierzone zakładowi budżetowemu, jakim jest Zarząd Budynków Mieszkalnych (ZBM).

Źródłami finansowania gospodarki mieszkaniowej są środki pochodzące z opłat czynszu za lokale mieszkalne i użytkowe, za dzierżawy nieruchomości będących w zarządzie ZBM, środki pochodzące z budżetu miasta przekazywane w formie dotacji oraz środki pozyskane przez Gminę Miasto Koszalin z funduszy programów rządowych oraz z Unii Europejskiej.

Lokale stanowiące mieszkaniowy zasób gminy oddawane są w najem. Umowy zawierane są na czas nieokreślony (dotyczy lokali docelowych) oraz określony (dotyczy lokali oddanych w najem socjalny oraz pomieszczeń tymczasowych). Lokale zakwalifikowane do najmu socjalnego oraz pomieszczenia tymczasowe mogą być o niższym standardzie niż lokale docelowe (np. mogą posiadać wspólne wc, być rozdzielone częściami wspólnymi itp.). Najem socjalny wskazywany jest osobom o niskich dochodach oraz wobec których orzeczona została eksmisja z prawem do takiego mieszkania.

Mieszkania komunalne wynajmowane są na zasadach określonych w *Uchwale Rady Miejskiej w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Koszalina* tj. dla osób mniej zamożnych, zamieszkujących na terenie Gminy Miasto Koszalin oraz nieposiadających tytułu prawnego do nieruchomości o przeznaczeniu mieszkalnym.

Poza przydziałami mieszkań pomoc w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych następuje poprzez realizację wielopłaszczyznowego procesu zamiany mieszkań. Mieszkańcy zasobów komunalnych mogą zamieniać się nie tylko na lokale wchodzące w skład tego samego zasobu, ale także na lokale własnościowe, w innych miejscowościach, będące w dyspozycji innych jednostek np. spółdzielni mieszkaniowych, towarzystwa społecznego czy na dom.

Zamiany mogą być dobrowolne lub „z urzędu”, przy czym przesłanki do dokonania zamiany "z urzędu", gdzie to ZBM wskazuje wolny lokal do zamieszkania osobie zamieszkującej już w zasobach komunalnych określone są we wspomnianej wyżej Uchwale. Dodatkowo, dążąc do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych jak największej liczby osób uprawnionych ZBM podejmuje czynności związane z usamodzielnieniem mieszkań, podziałem mieszkań wielko-powierzchniowych na mniejsze lokale oraz adaptacją lokali użytkowych na mieszkalne.

Za wynajmem mieszkania Najemcy płacą czynsz najmu. Stawka czynszu najmu 1m² powierzchni użytkowej lokalu określona jest Zarządzeniem Prezydenta Miasta Koszalina. W stosunku do lokali docelowych ustalona jest stawka bazowa tzw. wyjściowa (na dzień przygotowania informacji wynosi 7,12 zł), do której dodawane lub od której odejmowane są czynniki obniżające (np. za wc poza lokalem) lub podwyższające (np. za termomodernizację budynku) wartość użytkową danego lokalu. Tego typu czynników nie stosuje się przy lokalach oddanych w najem socjalny oraz przy pomieszczeniach tymczasowych; w tych lokalach stawka jest stała i stanowi 50% najniższej stawki czynszu ustalonej dla lokalu docelowego (na dzień przygotowania informacji stawka ta wynosi 2,67 zł). Wysokość stawek czynszu ustalana jest w wykonaniu do Programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Koszalin zatwierdzonym również Uchwałą Rady Miejskiej.

Osoby posiadające problem w bieżącym regulowaniu opłat z tytułu użytkowania, przez co posiadają zadłużenie wobec ZBM mogą liczyć na szeroki wachlarz środków pomocowych w spłacie zadłużenia, do których można zaliczyć odroczenie terminu płatności, rozłożenie zaległości na raty. Dodatkowo Dłużnicy mają możliwość odpracowania zadłużenia w formie świadczenia rzeczowego wykonując prace w innych miejskich jednostkach czy też bezpośrednio w zasobach ZBM. Innym sposobem na wyjście z zadłużenia jest zamiana mieszkania na inny, mniejszy dostosowany do możliwości płatniczych Dłużnika z jednoczesną spłatą zadłużenia przez Kontrahenta zamiany. Dodatkowo, w odniesieniu do osób znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej stosuje się system dodatków mieszkaniowych, z zachowaniem ustawowych warunków ich przyznania. Organem wypłacającym świadczenie, które bezpośrednio przekazywane jest na konto ZBM, jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Tabela 4. Charakterystyka zasobu mieszkaniowego Koszalina w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Mieszkania, w tym:	45.809	46.307	46.764	bd.
- mieszkania zasobu komunalnego miasta Koszalin (lokale socjalne)	5.439 (720)	5.484 (704)	5.419 (709)	5.401 (707)
Zapotrzebowanie na mieszkania komunalne	1.016	1.241*	1.258*	1.275*
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	449	479	424	410
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	910	1.004	483	398
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	22	22	12	4

ozn. * wartość przewidywana w Programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy miasta Koszalin na lata 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [:@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020); Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy miasta Koszalin na lata 2017-2021, Koszalin 2017; Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Miasta Koszalina za rok 2016, 2017, 2018, 2019, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koszalinie.

Tabela 5. Wybrane informacje w obszarze opieki zdrowotnej prowadzonej na terenie miasta Koszalina w latach 2016-2019

	2016	2017	2018		2019	
			Koszalin	woj. zach.	Koszalin	woj. zach.
Porady lekarskie – ambulatoryjna opieka zdrowotna	1.110.383	1.114.073	1.158.108	12.546.181	1.1500.744	12.774.842
Liczba przychodni	63	66	68	997	64	923
Liczba hospicjów	1	1	2	bd.	2	bd.
Liczba aptek	46	47	45	575	47	552
Łóżka w szpitalach ogólnych	767	745	739	7.842	bd.	bd.
Liczba lekarzy*	718	810	760	8.799	bd.	bd.
Liczba lekarzy dentyków*	60	92	92	1.468	bd.	bd.
Liczba pielęgniarek*	987	1.008	1.005	9.764	bd.	bd.
Liczba położnych*	88	87	88	1.153	bd.	bd.
Pielęgniarki i położne na 10 tys. ludności	99,8	101,7	101,8	64,2	bd.	bd.
Liczba ludności przypadające na jedną aptekę ogólnodostępną	2.341	2.291	2.385	2.958	2.278	3.073
Liczba przychodni na 10 tys. ludności	6	6	6	6	6	5

ozn. * dotyczy personel pracujący

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [:@:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Tabela 6. Wybrane informacje w obszarze wychowania i edukacji dzieci i młodzieży oraz szkolnictwa wyższego prowadzonej na terenie miasta Koszalina w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019	
				Koszalin	woj. zach.
Żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce, w tym	22	24	25	25	155
- podlegające samorządom	6	6	7	7	41
Miejsca w żłobkach, oddz. żłobkowych i klubach dziecięcych, w tym	972	982	1.228	1.349	6.794
- w żłobkach samorządowych	446	470	540	540	3.373
Dzieci przebywające w żłobkach łącznie z oddziałami w ciągu roku	753	735	852	915	5.444
Brakujące miejsca dla dzieci w żłobkach	220	250	100	276	bd.
Przedszkola (bez specjalnych)	31	34	37	bd.	bd.
- w tym przedszkola samorządowe	19	20	20	bd.	bd.
Miejsca w przedszkolach (bez przedszkoli specjalnych)	3.790	4.150	4.349	bd.	bd.
- w tym miejsca w przedszkolach samorządowych	2.983	3.169	3.223	bd.	bd.
Przedszkola specjalne (w tym samorządowe)	2 (1)	2 (1)	2 (1)	bd.	bd.
Miejsca w przedszkolach specjalnych (w tym samorządowych)	54 (24)	46 (16)	40 (16)	bd.	bd.
Dzieci przebywające w przedszkolach w ciągu roku	3.592	4.026	4.170	bd.	bd.
Liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	321	327	395	388	147
Liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	348	339	444	435	162
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	934	989	1.052	bd.	bd.
Dzieci w wieku 3-5 lat					

przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	0,79	0,71	0,65	bd.	bd.
Miejsca w przedszkolach na 1000 dzieci w grupie wieku 3-6 lat	942,2	1.033,2	1.121,9	bd.	bd.
Liczba uczniów przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	21	20	21	bd.	bd.
Współczynnik skolaryzacji netto (szkoły podstawowe)	102,67	104,04	104,84	bd.	bd.
Współczynnik skolaryzacji netto (gimnazja)	104,42	100,79	96,81	bd.	bd.
Uczelnie wyższe	3	3	3	bd.	bd.
Studenci	6.475	5.405	5.020	bd.	bd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020); Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Miasta Koszalina za rok 2016, 2017, 2018, 2019, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Koszalinie.

Tabela 7. Wybrane informacje w obszarze edukacji dzieci i młodzieży prowadzonej na terenie Miasta Koszalina w roku szkolnym 2016/2017

	Liczba szkół	Liczba oddziałów	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów klas I	Liczba absolwentów*
Szkoły podstawowe, w tym:	21 (22**)	306	6.422	574	883
- sportowe	1	16			
- artystyczne	1	12			
Szkoły podstawowe specjalne	3	20			
Gimnazjum	15	127	2.847	473	898
Licea ogólnokształcące	7	84	2.297	718	777
Szkoły zawodowe	18	106	2.502	810	235
Szkoły policealne, w tym	18	77	1.822	1.413	526
- dla dorosłych	14	62	1.510	1.239	456

ozn. * absolwenci z roku szkolnego 2015/16; ** dane statystyczne z systemu informacji oświatowej wg. stanu na dzień 30.09.2020 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Edukacja i wychowanie w województwie zachodniopomorskim w latach szkolnych 2014/2015-2016/2017, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2018, [[:]www.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020)

Tabela 8. Wybrane wskaźniki w obszarze kultury i sztuki Miasta Koszalina w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Czytelnicy w ciągu roku	17.158	16.858	16.526	16.700
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	9.789	9.788	9.756	9.732
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	3.539,7	3.533,2	3.504,1	3.548,4
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	159	156	153	156
Wydatki na kulturę ogółem	22.042.245	22.243.013	27.823.120	26.448.185
Liczba wydarzeń kulturalnych	2.255	3.644	3.558	3.552
Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych	742.645	759.480	572.469	813.696

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Kultury i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Koszalinie; opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [a:]www.bd.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Cele Wieloletniego Programu Współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2016-2020²⁵.

Zasadniczym celem podjętej współpracy w ramach Wieloletniego Programu było zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w rozwoju Koszalina i w realizacji usług publicznych skierowanych na rzecz mieszkańców Koszalina poprzez tworzenie podstaw do efektywnej współpracy w zakresie realizacji celów określonych w Strategii Rozwoju Koszalina, w szczególności współtworzenie polityk publicznych dotyczących ich działalności oraz rozwoju Koszalin, zwiększenie jakości realizacji zadań publicznych przez organizację, wspieranie procesów i rozwiązań służących budowaniu potencjału, zwiększaniu profesjonalizmu oraz integracji organizacji.

Tabela 9. Podstawowe informacje o współpracy Urzędu Miejskiego w Koszalinie z organizacjami pozarządowymi w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	18.167	18.084	17.752	17.553
- fundacje (udział w ogólnej liczbie podmiotów)	84 (0,5%)	99 (0,5%)	91 (0,%)	96 (0,5%)
- stowarzyszenia i organizacje społeczne (udział w ogólnej liczbie podmiotów)	452 (2,5%)	458 (2,5%)	373 (2,1%)	386 (2,2%)
Liczba organizacji	105	105	111	105

²⁵ Uchwała nr XI/129/2015 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 czerwca 2015 roku.

biorących udział w realizacji Programu				
Liczba wspólnie realizowanych zadań	135	124	129	121
Wysokość środków finans. przeznaczonych z budżetu Miasta na realizację zadań	10.642.385,43 /1.372.190,00*	11.199.449,00 /1.531.241,40*	12.577.996,34 /1.771.902,34*	12.588.591,70 /2.126.834,00*
Wysokość środków finans. zaangażowanych przez organizacje	5.482.247,02	5.372.060,17	5.635.015,73	4.612.152,25
Wysokość środków finans. przeznaczonych na wynajem lokali i obiektów niezbędnych przy realizacji zadań publicznych	3.360.289,25	3.997.962,59	3.899.700,32	4.016.433,32

ozn. * wskazane kwoty stanowią środki finansowe otrzymane od administracji rządowej w ramach zadania zleconego na „Prowadzenie Środowiskowych Domów Samopomocy typu A,B i C”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania Prezydenta Miasta Koszalina z realizacji "Programu Współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2018 roku"*, *Sprawozdania Prezydenta Miasta Koszalina z realizacji "Programu współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2019 roku"*.

Wysokość przyznanych dotacji w 2019 roku na wykonanie zadań w priorytetach Programu współpracy Miasta Koszalina z organizacjami pozarządowymi:

1) pomoc społeczna oraz wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej,	–	3.899.603,00
2) ochrona i promocja zdrowia,	–	128.000,00
3) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,	–	330.000,00
4) działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych,	–	40.000,00
5) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,	–	7.569.988,70
6) turystyka i krajoznawstwo,	–	20.000,00
7) aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,	–	465.000,00
8) edukacja, oświata i wychowanie,	–	31.000,00
9) ratownictwo i ochrona ludności,	–	15.000,00
10) promocja i organizacja wolontariatu,	–	20.000,00
11) działania wspomagające rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,	–	30.000,00
12) działania wspierające i integrujące organizacje.	–	40.000,00

Załącznik 2. Problemy społeczne Miasta Koszalina

Tabela 1. Wybrane charakterystyki opieki, pielęgnacji i wsparcia osób starszych w Mieście Koszalin w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających ze usług opiekuńczych	316	309	381	409
Liczba osób korzystających z specjalistycznych usług opiekuńczych	0	0	0	4
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	26	29	28	28
Liczba miejsc w Domach Pomocy Społecznej o zasięgu lokalnym i o zasięgu ponadgminnym	88	88	88	89
Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %, w tym:	71,74	50,82	54,17	39,34
- osoby w podeszłym wieku	58,33	30,77	50,00	28,57
- osoby przewlekle somatycznie chore	76,47	56,25	55,77	42,55

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ocena zasobów pomocy społecznej za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Teleopieka to usługa, która od 2017 roku przysługuje osobom powyżej 75 roku życia, umożliwia funkcjonowanie w swoim środowisku zamieszkania osobom, które ze względu na wiek oraz stan zdrowia wymagają stałego monitoringu i pomocy innych. Zapewnia bezpieczeństwo i wsparcie osób samotnych pozostających w domu.

Usługa teleopieki polega na sprawowaniu opieki przez centrum monitoringu prowadzone przez firmę zewnętrzną przez 24 h, 7 dni w tygodniu, przyjmowaniu zgłoszeń SOS od podopiecznych za pomocą czerwonego przycisku lub telefonu, wzywaniu Pogotowia Ratunkowego, Policji, Straży Miejskiej (w przypadku nagłej sytuacji zagrażającej życiu lub odniesionych przez seniora obrażeń), kontakcie z rodziną podopiecznego lub osobą wskazaną, celem udzielenia pomocy czy wsparcia.

W 2019 roku z tej formy pomocy skorzystały 143 osoby starsze .

Koszalińska Rada Seniorów

W odpowiedzi na wysoką i stale rosnącą liczbę mieszkańców Koszalina w wieku senioralnym i szczególne potrzeby tej grupy mieszkańców Uchwałą Nr XLVIII/689/2014 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 25 września 2014 r. została powołana Koszalińska Rada Seniorów.

Do zadań Rady należy w szczególności:

1) współpraca z organami Miasta przy rozstrzyganiu spraw istotnych dla osób starszych,

- 2) przedstawianie propozycji dotyczących krótko- i długoterminowych działań na rzecz osób w wieku senioralnym,
- 3) opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej w Koszalinie przedstawionych Radzie do zaopiniowania,
- 4) podejmowanie działań na rzecz integracji osób starszych ze społecznością lokalną oraz umacnianie więzi międzypokoleniowych,
- 5) propagowanie wśród seniorów aktywności w zakresie kultury, rekreacji, turystyki i edukacji w celu zapobieganiu wykluczeniu społecznemu,
- 6) współpraca z organizacjami i instytucjami społecznymi, działającymi na terenie Koszalina, w sprawach planowania i podejmowania działań na rzecz osób starszych,
- 7) upowszechnianie wiedzy o potrzebach, prawach i możliwościach osób starszych,
- 8) upowszechnianie informacji o podejmowanych działaniach na rzecz osób w wieku,
- 9) przełamywanie stereotypów na temat starości oraz budowanie pozytywnego wizerunku osób starszych.

Tabela 2. Liczba osób bezdomnych korzystających z wybranych form wsparcia i pomocy społecznej w Mieście Koszalin w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Schronisko dla bezdomnych/ schronisko z usługami opiekuńczymi/ noclegownia	364*	274*	265*	297*
Ogrzewalnia	68*	170*	138*	133*
Zasiłki stałe	19	24	bd.	24
Zasiłki okresowe	92	86	bd.	69
Schronienie	29	55	40	25
Posiłek	73	79	bd.	49
Zasiłek celowy	77	82	bd.	40
Liczba podpisanych kontraktów socjalnych	bd.	57	21	23
Pochówek	bd.	3	4	7
Bezdomność jako powód udzielenia pomocy	115	115	115	113
Liczba osób bezdomnych z ostatnim stałym zameldowaniem na pobyt stały w Koszalinie	115	115	115	113
Liczba osób bezdomnych z ostatnim stałym zameldowaniem na pobyt stały w innych gminach	163	157	130	175

* jedna osoba może występować kilkakrotnie w danym roku w różnych placówkach

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Tabela 3. Wybrane działania MOPR w Koszalinie w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w Mieście Koszalin w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba asystentów rodziny	4	4	4	5
Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	59	47	65	78
Liczba osób, z którymi zawarto kontrakt socjalny w powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	12	33	68	67
Liczba rodzinnych domów dziecka	6	7	7	7
Liczba rodzin zastępczych ogółem	136	125	109	106
Liczba dzieci umieszczonych:				
- w rodzinnych domach dziecka	42	50	62	68
- w rodzinach spokrewnionych	128	110	93	97
- w rodzinach zastępczych niezawodowych	49	40	34	29
- w rodzinach zastępczych zawodowych	20	9	16	13
Liczba rodzin którym udzielono wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	97	73	61	56

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Tabela 4. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny dla rodzin zamieszkujących miasto w latach 2016-2017

	2016	2017	2018	2019
Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	bd.	629	744	1.295
Liczba rodzin, które złożyły wnioski o wydanie Koszalińskiej Karty Dużej Rodziny	95	94	109	bd.

Liczba rodzin, które złożyły wniosek o przedłużenie ważności Koszalińskiej Karty Dużej Rodziny	306	358	59	bd.
Liczba członków Programu Koszalińska Karta Dużej Rodziny	3.558	4.014	4.563	5.133

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych [[:]www.bdl.stat.gov.pl (dostęp 30.06.2020).

Tabela 5. Liczba rodzin objęta wsparciem i pomocą społeczną MOPR z powodu uzależnień w Koszalinie w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Alkoholizm jako powód trudnej sytuacji życiowej	168	169	175	165
Narkomania jako powód trudnej sytuacji życiowej	8	11	15	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Tabela 6. Podstawowe charakterystyki wsparcia i pomocy społecznej MOPR w obszarze przemocy w rodzinie w Koszalinie w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba zarejestrowanych „Niebieskich Kart”	122	187	186	177
- rejestracja z inicjatywy MOPR	17	40	36	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Tabela 7. Podstawowe charakterystyki wsparcia i pomocy społecznej MOPR w obszarze wsparcia opuszczającym zakłady karne w Koszalinie w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	41	24	28	29
Liczba osób po opuszczeniu zakładu karnego, które otrzymały wsparcie z MOPR, w tym:	35	17	28	29
- wsparcie finansowe	48	17	24	21
- pomoc w naturze	13	5	6	13
- pracy socjalnej	5	1	1	bd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Koszalinie za 2016, 2017, 2018, 2019 rok*, MOPR w Koszalinie.

Załącznik 3. Badania opinii wśród mieszkańców Miasta Koszalin

Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych
dr Ewa Kasperska

Badania pierwotne na potrzeby „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021- 2025”

CZĘŚĆ I. MIESZKAŃCY

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin sierpień 2020

Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnętrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród mieszkańców miasta

Szacowana próba dla populacji 107 321 mieszkańców – 400 respondentów

Metoda i technika badawcza:

- ankieta elektroniczna CAWI (w formie arkusza google na stronie <https://forms.gle/V12UKU31eyhmArKdA>) – dystrybucja wśród mieszkańców Koszalina linka do ankiety za pośrednictwem www.mopr.koszalin.pl, www.koszalin.pl, fb rzecznika prasowego miasta Koszalina oraz www.karrsa.eu. Promocja badania w programie „O tym się mówi” lokalnej TV MAX w dniu 21 sierpnia 2020 roku.

Badanie miało charakter anonimowy.

Narzędzie badawcze: kwestionariusz elektroniczny dostępny w formularzu google

Budowa kwestionariusza:

- 9 pytań, w tym 5 merytorycznych (związanych z tematem badania) i 4 metryczkowe,
- pytania merytoryczne zamknięte, dające możliwość wyboru odpowiedzi zawartych w skali nominalnej, porządkowej i pozycyjnej (5-stopniowej), wymagające ustosunkowania się do poruszanych problemów oraz pytanie otwarte dające możliwość omówienia własnych spostrzeżeń,
- pytania metryczkowe dotyczące płci, wieku, wykształcenia i aktywności zawodowej badanych, ujęte w skali nominalnej i stosunkowej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 414

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 414

II. Charakterystyka zebranej próby

1. Płeć badanych

Wśród przebadanych osób dominują kobiety, które stanowią ponad połowę respondentów (tabela 1.).

Tabela 1. Płeć badanych

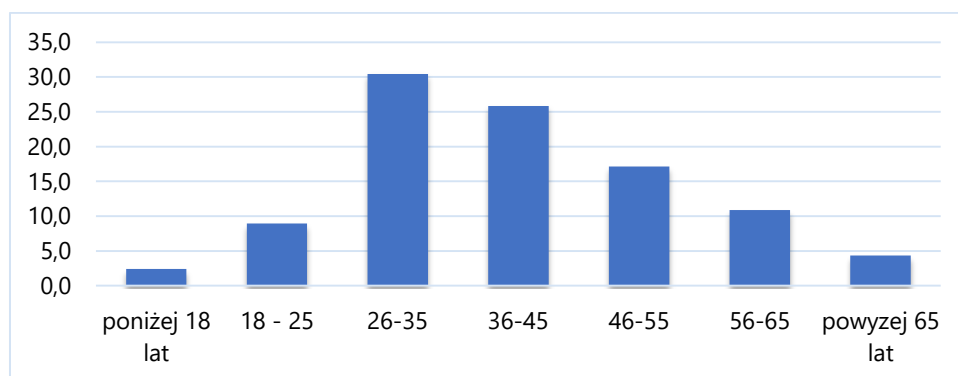
	osoby	%
kobieta	267	58,0
mężczyzna	147	32,0
RAZEM	475	100,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Wiek badanych

Interesariuszami instytucji związanych z pomocą społeczną w Koszalinie, którzy wzięli udział w badaniu, są w przytłaczającej większości osoby w wieku 26 – 55 lat, stanowiąc 2/3 przebadanych osób. (rys. 1.).

Rysunek 1. Wiek badanych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 2. Wiek badanych

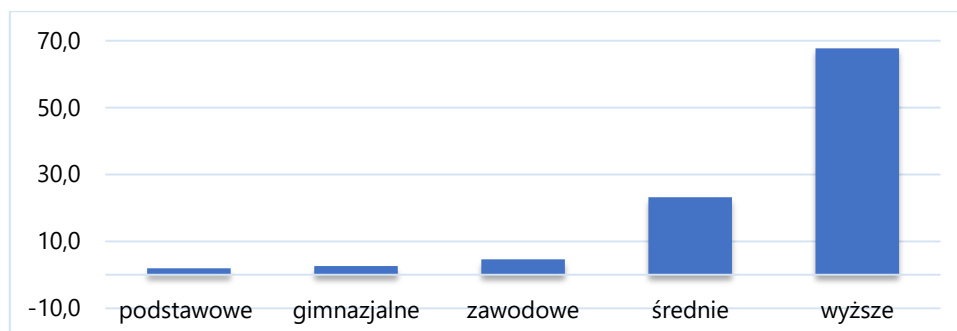
	osoby	%
poniżej 18 lat	10	2,4
18 – 25	37	8,9
26 – 35	126	30,4
36 – 45	107	25,8
46 – 55	71	17,1
56 - 65	45	10,9
powyżej 65	18	4,3
RAZEM	414	100,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Wykształcenie badanych

Zdecydowanie najliczniejszą grupę badanych (ponad 2/3) stanowią osoby z wykształceniem wyższym, a blisko 1/4 to respondenci posiadający wykształcenie średnie (rys. 2).

Rysunek 2. Wykształcenie badanych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 3. Wykształcenie badanych

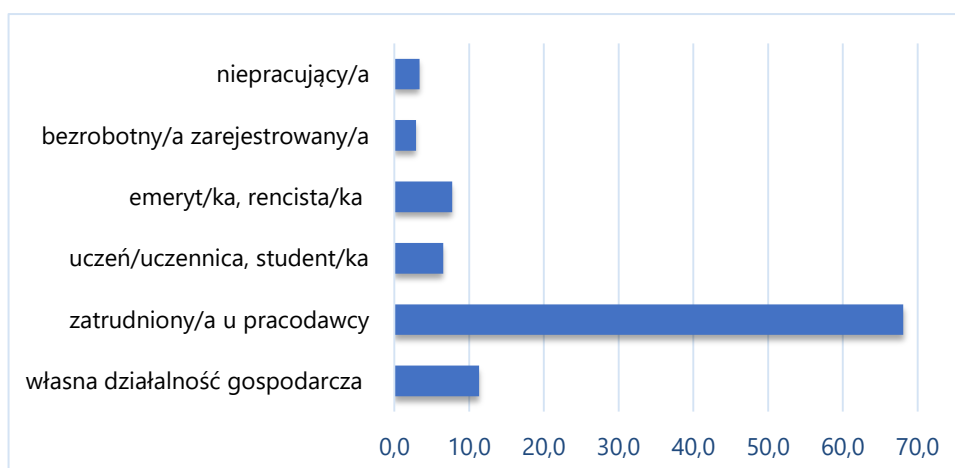
	osoby	%
podstawowe	8	1,9
gimnazjalne	11	2,7
zawodowe	19	4,6
średnie	96	23,2
wyższe	280	67,6
RAZEM	414	100,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

4. Aktywność zawodowa

Najliczniejsze grono respondentów (ponad 2/3) to osoby pracujące, zatrudnione u pracodawcy. Pozostałe grupy reprezentowane są już znacznie mniej licznie (rys. 3). Wśród badanych nie znalazł się żaden przedstawiciel rolników.

Rysunek 3. Aktywność zawodowa badanych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 4. Aktywność zawodowa badanych

	osoby	%
własna działalność gospodarcza	47	11,4
zatrudniony/a u pracodawcy	282	68,1
uczeń/uczennica, student/ka	27	6,5
emeryt/ka, rencista/ka	32	7,7
bezrobotny/a zarejestrowany/a	12	2,9
niepracujący/a	14	3,4
RAZEM	414	99,99

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

II. Wyniki badań

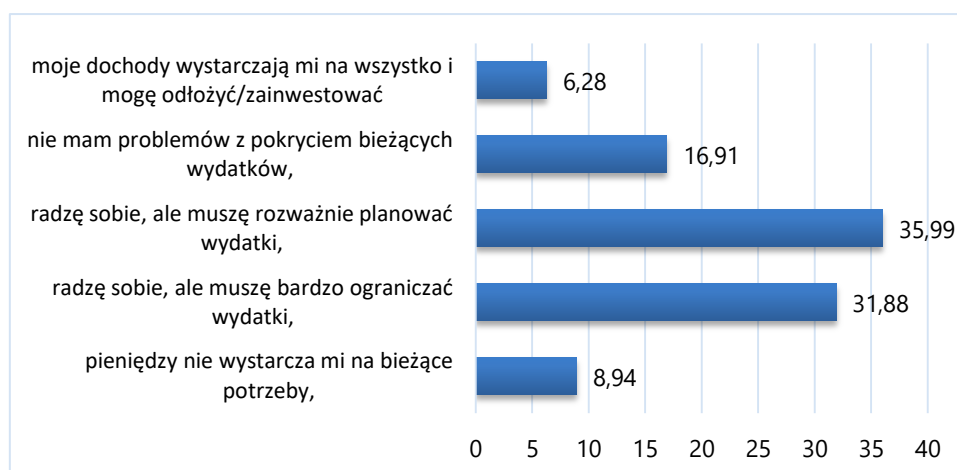
1. Jak Pan(i) ocenia swoją sytuację materialną?

W ocenie swojej sytuacji materialnej respondenci mieli do dyspozycji 5 odpowiedzi zawartych w skali porządkowej:

- pieniędzy nie wystarcza mi na bieżące potrzeby,
- radzę sobie, ale muszę bardzo ograniczać wydatki,
- radzę sobie, ale muszę rozważnie planować wydatki,
- nie mam problemów z pokryciem bieżących wydatków,
- moje dochody wystarczają mi na wszystko i mogę odłożyć/zainwestować.

Największe grono Koszalinian (36%) jest w średniej sytuacji materialnej, zaspokajając swoje potrzeby rozważnie planując wydatki. Niestety, podobna ich liczba (32%) musi już ograniczać wydatki, aby zamknąć domowy budżet. Tylko 6% badanych ocenia swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą, a blisko 9% jako bardzo złą (rys. 4).

Rysunek 4. Sytuacja materialna Koszalinian (%)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Jak Pan(i) ocenia warunki życia w Koszalinie?

Poddając pod ocenę warunki życia w Koszalinie zastosowano skalę porządkową, 5-stopniową o odpowiedziach:

- bardzo dobrze
- raczej dobrze
- średnio
- raczej źle
- źle

oraz umożliwiono respondentom niewyrażenie opinii poprzez wybór odpowiedzi „*trudno powiedzieć*”. Odpowiedziom wartościującym przyznano wagi, odpowiednio +2, +1, 0, -1, -2. Odpowiedź „*trudno powiedzieć*” została odliczona z liczby uzyskanych opinii, nie mając wpływu na uzyskaną ocenę, a stanowiąc jedynie informację, jaka liczba badanych nie ma opinii na temat danego obszaru życia społecznego w Koszalinie. Pozostałe odpowiedzi posłużyły do wyliczenia średniej ważonej uzyskanych opinii (suma opinii/liczba opinii), odzwierciedlającej natężenie poglądów Koszalinian na temat poszczególnych aspektów życia w mieście. Ocena każdego czynnika zawiera się w przedziale <-2; +2>, gdzie wartość -2 odzwierciedla możliwą do uzyskania najniższą negatywną ocenę czynnika, zaś wartość +2, możliwą najwyższą ocenę pozytywną.

Jak się okazuje, 1/3 badanych nie podejmuje się ocenić opieki żłobkowej w mieście, a niewiele mniej osób (30%) opieki przedszkolnej. Niemal co 5 badany nie potrafi wypowiedzieć się też na temat (rys. 5.):

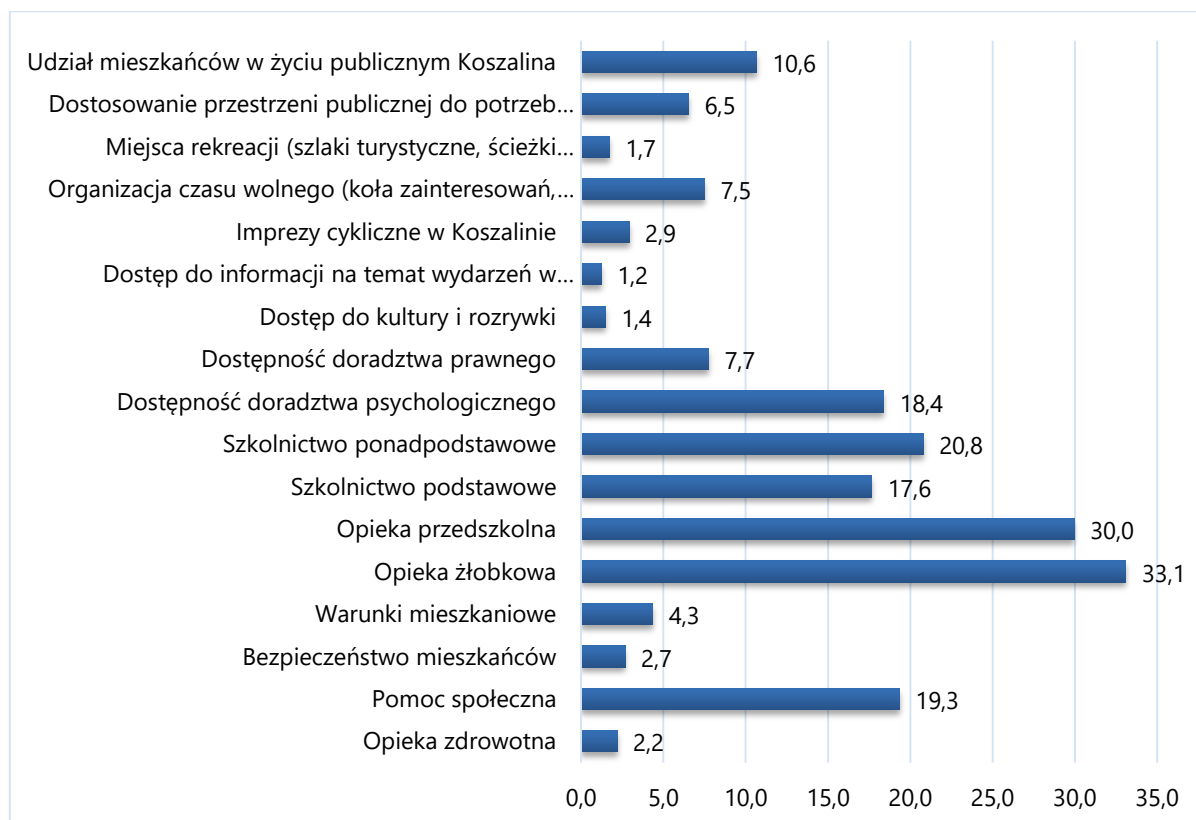
- szkolnictwa ponadpodstawowego – 20,8%,
- pomocy społecznej – 19,3%,
- dostępności doradztwa psychologicznego – 18,4%,
- szkolnictwa podstawowego – 17,6%.

Najwięcej opinii oceniających (ponad 90%) uzyskały natomiast:

- dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie – 98,8,
- dostęp do kultury i rozrywki – 98,6,
- miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe) – 98,3,
- opieka zdrowotna – 97,8,
- bezpieczeństwo mieszkańców – 97,3,

- warunki mieszkaniowe – 95,7,
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi – 93,5,
- dostępność doradztwa prawnego – 92,3.

Rysunek 5. Procentowe zestawienie odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Ocena warunków życia w Koszalinie wypadła niezbyt korzystnie (rys. 6.). Na 17 badanych obszarów średnia ważona ułożyła się w zasadzie pół na pół w ocenach dodatnich (9 ocen) i ujemnych (8 ocen). Dwie najniższe wartości przyjmujące ocenę pozytywną zbliżone są niemal do zera, oznaczając równowagę między ocenami negatywnymi i pozytywnymi. Są to:

- dostępność doradztwa prawnego – 0,03,
- miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe) – 0,04.

Żaden z poddanych pod ocenę czynników nie uzyskał maksymalnej wartości pozytywnej, a najwyższa uzyskana nota to 0,95 dla „*bezpieczeństwa mieszkańców*”. Na kolejnych miejscach z oceną o niemal połowę niższą plasują się:

- szkolnictwo ponadpodstawowe – 0,59,
- szkolnictwo podstawowe – 0,57.

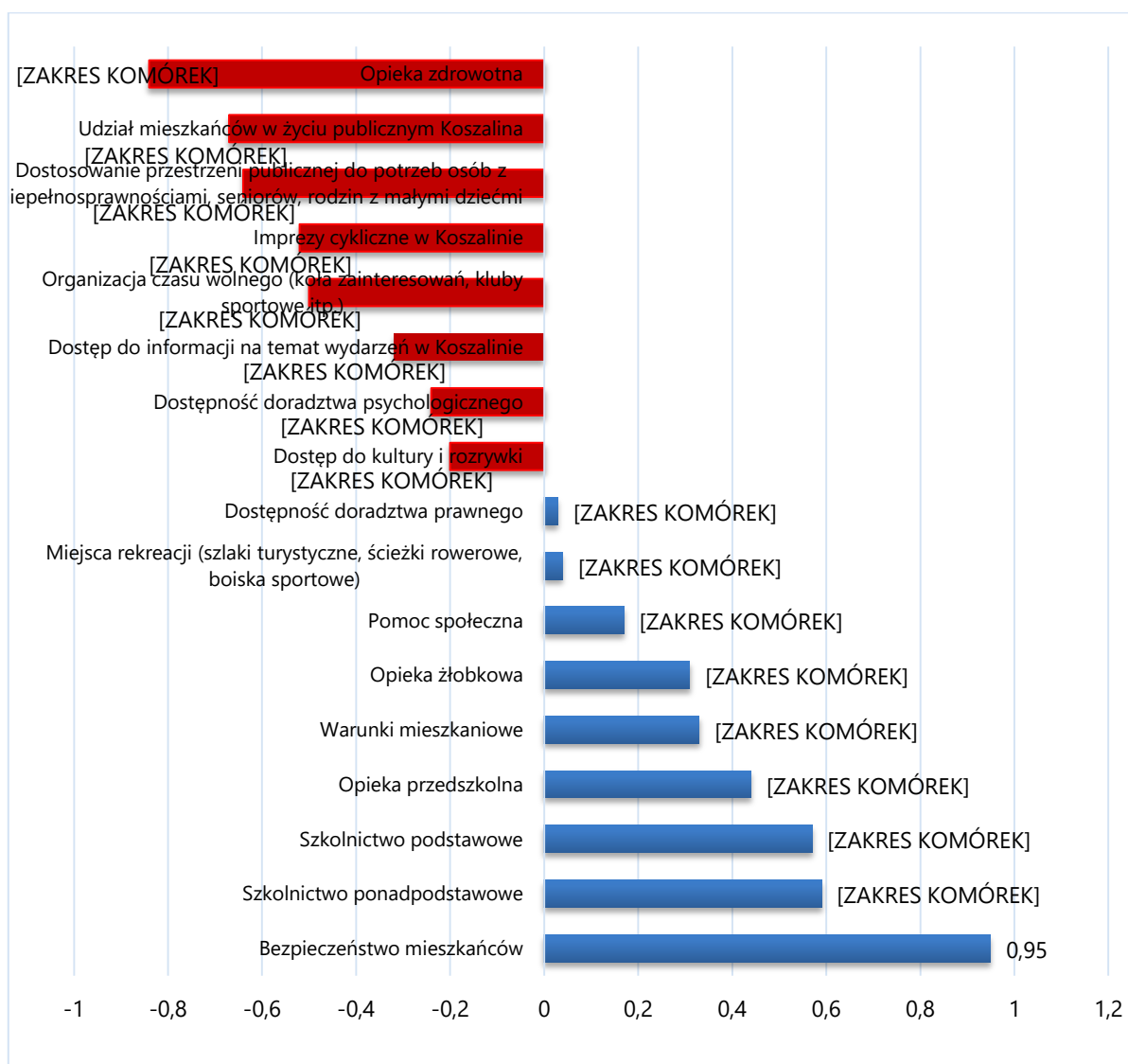
Żadna z negatywnych ocen również nie osiągnęła swojego maksimum, a najslabiej oceniona „*opieka zdrowotna*” uzyskała wartość -0,84. Kolejne najniższe oceny przypadły obszarom:

- udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina – -0,67,
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi – -0,64.

Niewiele lepiej wypadły, również ocenione negatywnie, „imprezy cykliczne w Koszalinie” (-0,52) oraz „organizacja czasu wolnego” (-0,5).

Co ważne, na najwyższe oceny negatywne składają się głównie odpowiedzi jednoznacznie negatywne („źle”), na oceny pozytywne natomiast, opinie bardziej wyważone („raczej dobrze”). Szczegółowe zestawienie opinii i ich udziału procentowego w liczbie odpowiedzi prezentuje tabela 5.

Rysunek 6. Średnia ważona uzyskanych ocen warunków życia w Koszalinie (skala <-2; 2>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 5. Ocena warunków życia w Koszalinie

Jak badany ocenia warunki życia w Koszalinie:		bardzo dobrze		raczej dobrze		średnio		raczej źle		źle	
		os.	%	os.	%	os.	%	os.	%	os.	%
1.	Opieka zdrowotna	2	0,48	41	9,90	129	31,16	80	19,32	153	36,96
2.	Pomoc społeczna	21	5,07	117	28,26	131	31,64	40	9,66	25	6,04

3.	Bezpieczeństwo mieszkańców	120	28,99	174	42,03	88	21,26	11	2,66	10	2,42
4.	Warunki mieszkaniowe	55	13,29	137	33,09	134	32,37	28	6,76	42	10,14
5.	Opieka żłobkowa	49	11,84	106	25,60	74	17,87	19	4,59	29	7,00
6.	Opieka przedszkolna	58	14,01	120	28,99	75	18,12	15	3,62	22	5,31
7.	Szkolnictwo podstawowe	59	14,25	160	38,65	93	22,46	11	2,66	18	4,35
8.	Szkolnictwo ponadpodstawowe	62	14,98	154	37,20	89	21,50	8	1,93	15	3,62
9.	Dostępność doradztwa psychologicznego	23	5,56	79	19,08	101	24,40	47	11,35	88	21,26
10.	Dostępność doradztwa prawnego	25	6,04	129	31,16	123	29,71	44	10,63	61	14,73
11.	Dostęp do kultury i rozrywki	44	10,63	94	22,71	118	28,50	39	9,42	113	27,29
12.	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie	37	8,94	107	25,85	83	20,05	52	12,56	130	31,40
13.	Imprezy cykliczne w Koszalinie	21	5,07	80	19,32	107	25,85	57	13,77	137	33,09
14.	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.)	25	6,04	76	18,36	88	21,26	61	14,73	133	32,13
15.	Miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)	75	18,12	111	26,81	81	19,57	35	8,45	105	25,36
16.	Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi	15	3,62	66	15,94	102	24,64	51	12,32	153	36,96
17.	Udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina	9	2,17	56	13,53	107	25,85	49	11,84	149	35,99

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Uzyskaną w pytaniu 2 średnią ważoną poddano analizie ze względu na wiek badanych, chcąc sprawdzić, jak warunki życia w Koszalinie oceniają poszczególne grupy wiekowe. Pod uwagę wzięto 6 przedziałów wiekowych. Ze względu na małą liczebność osób w wieku poniżej 18 lat (10) i w grupie 18 – 25 (37), dokonano połączenia kategorii tworząc grupę wiekową ludzi młodych (od 18 do 25 roku życia).

Niemal wszystkie grupy wiekowe najsilniejszą ocenę negatywną przyznały opiece zdrowotnej, chociaż najbardziej krytyczni byli ludzie młodzi, do 25 roku życia (tabela 6). Tylko grupa wiekowa 36 – 45 nieco słabiej oceniła dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi. Rozbieżności opinii panują wśród najlepszych ocen pozytywnych. Osoby w wieku 26 – 55 najlepiej postrzegają bezpieczeństwo mieszkańców, najmłodszy opiekę przedszkolną, a respondenci w wieku 55 lat i więcej szkolnictwo ponadpodstawowe. Z grupy badanych wyraźnie wyodrębnić można postawy młodych (do 25 roku życia), którzy są w swych ocenach najbardziej krytyczni. Najniżej ze wszystkich grup wiekowych ocenili 7 na 17 badanych obszarów. Jako jedyni negatywnie (i to na poziomie -0,96) postrzegają bezpieczeństwo oraz znacznie krytyczniej niż pozostali dostęp do kultury i rozrywki (-0,87). Wraz z grupą osób od 26 do 35 roku życia krytyczniej oceniają:

- imprezy cykliczne w Koszalinie,
- organizację czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.),
- miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe),
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi,
- udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina.

Różnica między ocenami skrajnymi dla tych dwóch najmłodszych grup wiekowych wynosi odpowiednio 2,35 i 2,12. Znacznie bardziej powściągliwi są w swych ocenach najstarsi, tu różnica ta wynosi zaledwie 1,29.

Tabela 6. Ocena warunków życia w Koszalinie według grup wiekowych (średnia ważona)

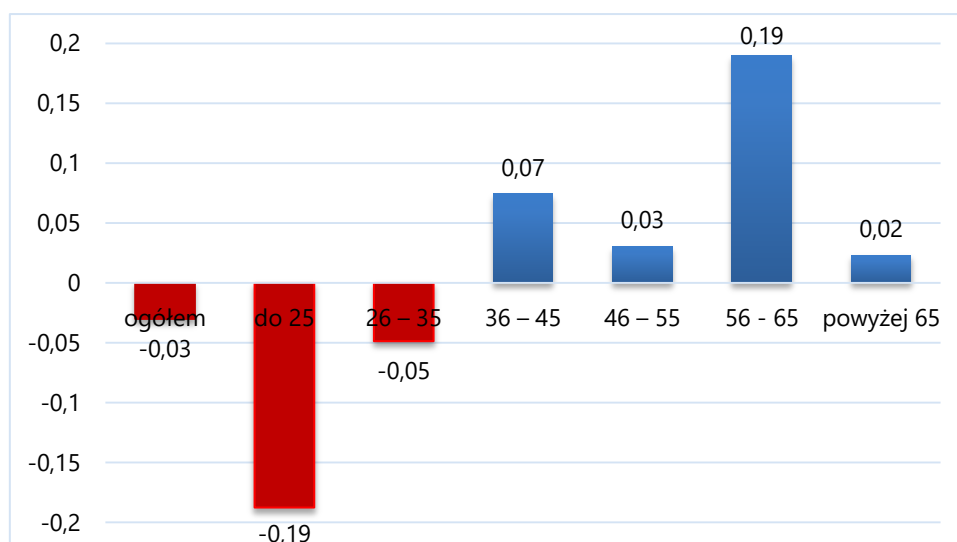
		ogółem	do 25	26 – 35	36 – 45	46 – 55	56 - 65	powyżej 65
1	Opieka zdrowotna	-0,84	-1,18	-1,02	-0,65	-0,89	-0,56	-0,56
2	Pomoc społeczna	0,17	0,09	0,24	0,17	0,15	0,42	0,07
3	Bezpieczeństwo mieszkańców	0,95	-0,96	1,10	0,94	0,74	0,76	0,07
4	Warunki mieszkaniowe	0,33	0,86	0,50	0,94	0,35	0,66	0,12
5	Opieka żłobkowa	0,31	1,08	0,42	0,35	0,38	0,57	0,14
6	Opieka przedszkolna	0,44	1,17	0,57	0,55	0,48	0,77	0,38
7	Szkolnictwo podstawowe	0,57	0,76	0,70	0,66	0,58	0,84	0,36
8	Szkolnictwo ponadpodstawowe	0,59	0,65	0,75	0,70	0,68	0,90	0,73
9	Dostępność doradztwa psychologicznego	-0,24	-0,03	-0,34	-0,17	-0,49	-0,38	-0,38
10	Dostępność doradztwa prawnego	0,03	0,25	0,55	0,09	0,06	-0,30	0,07
11	Dostęp do kultury i rozrywki	-0,20	-0,87	-0,28	-0,08	0,03	0,02	-0,12
12	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Koszalinie	-0,32	-0,57	-0,63	-0,28	-0,18	0,26	0,28
13	Imprezy cykliczne w Koszalinie	-0,52	-0,93	-0,78	-0,43	-0,28	-0,02	-0,22
14	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe itp.)	-0,50	-0,79	-0,76	-0,46	-0,37	-0,10	0,00
15	Miejsca rekreacji (szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe)	0,04	-0,53	-0,18	0,21	0,29	0,35	0,38
16	Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi	-0,64	-1,05	-0,79	-0,69	-0,35	-0,51	-0,41
17	Udział mieszkańców w życiu publicznym Koszalina	-0,67	-1,15	-0,86	-0,58	-0,67	-0,45	-0,50
Średnia ocena warunków życia w Koszalinie ogółem		-0,03	-0,19	-0,05	0,07	0,03	0,19	0,02
Różnica między ocenami skrajnymi		1,79	2,35	2,12	1,63	1,63	1,46	1,29

	maksymalna ocena negatywna w danej grupie wiekowej
	ocena negatywna o relatywnie dużej wartości w danej grupie wiekowej
	maksymalna ocena pozytywna w danej grupie wiekowej
	ocena pozytywna o relatywnie dużej wartości w danej grupie wiekowej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Uzyskana wartość średnia oceny warunków życia w Koszalinie jest minimalnie negatywna i wynosi dla ogółu badanych -0,03 (rys. 7). Bardzo duży wpływ na taki poziom średniej mają najmłodszy (do 25 roku życia), którzy warunki życia w Koszalinie ocenili na poziomie -0,19. Dokładnie odwrotnie postrzegają życie w Koszalinie osoby w wieku 56 – 65, którzy ocenili je pozytywnie, na poziomie 0,19. Należy jednak pamiętać, że możliwy zakres oceny mieści się w przedziale $< -2; 2 >$, stąd ocena na poziomie dwóch setnych (niezależnie od znaku) jest wartością bardzo zbliżoną do oceny neutralnej.

Rysunek 7. Średnia oceny warunków życia w Koszalinie według grup wiekowych

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

3. Czy dostrzega Pan(i) w Koszalinie poniższe zjawiska?

Oceniając występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie zastosowano skalę 3-stopniową stwierdzającą:

- brak zjawiska w opinii badanych,
- sporadyczną styczność badanych ze zjawiskiem,
- częstą styczność badanych ze zjawiskiem.

Powyższym odpowiedziom przyznano wagi o wartościach, odpowiednio, 0, 1, 2. Posłużyły one do wyznaczenia nasilenia negatywnych zjawisk w mieście w opiniach respondentów przy użyciu średniej ważonej. Możliwe do uzyskania noty zawierają się w przedziale $<0;2>$, gdzie 0 oznacza brak występowania zjawiska, natomiast 2 jego maksymalne natężenie.

Najsilniej odczuwanym problemem przez Koszalinian jest ucieczka ludzi młodych z miasta (1,45), często dostrzega go blisko 56% badanych (tabela 6). Na bardzo zbliżonym poziomie oceniono również:

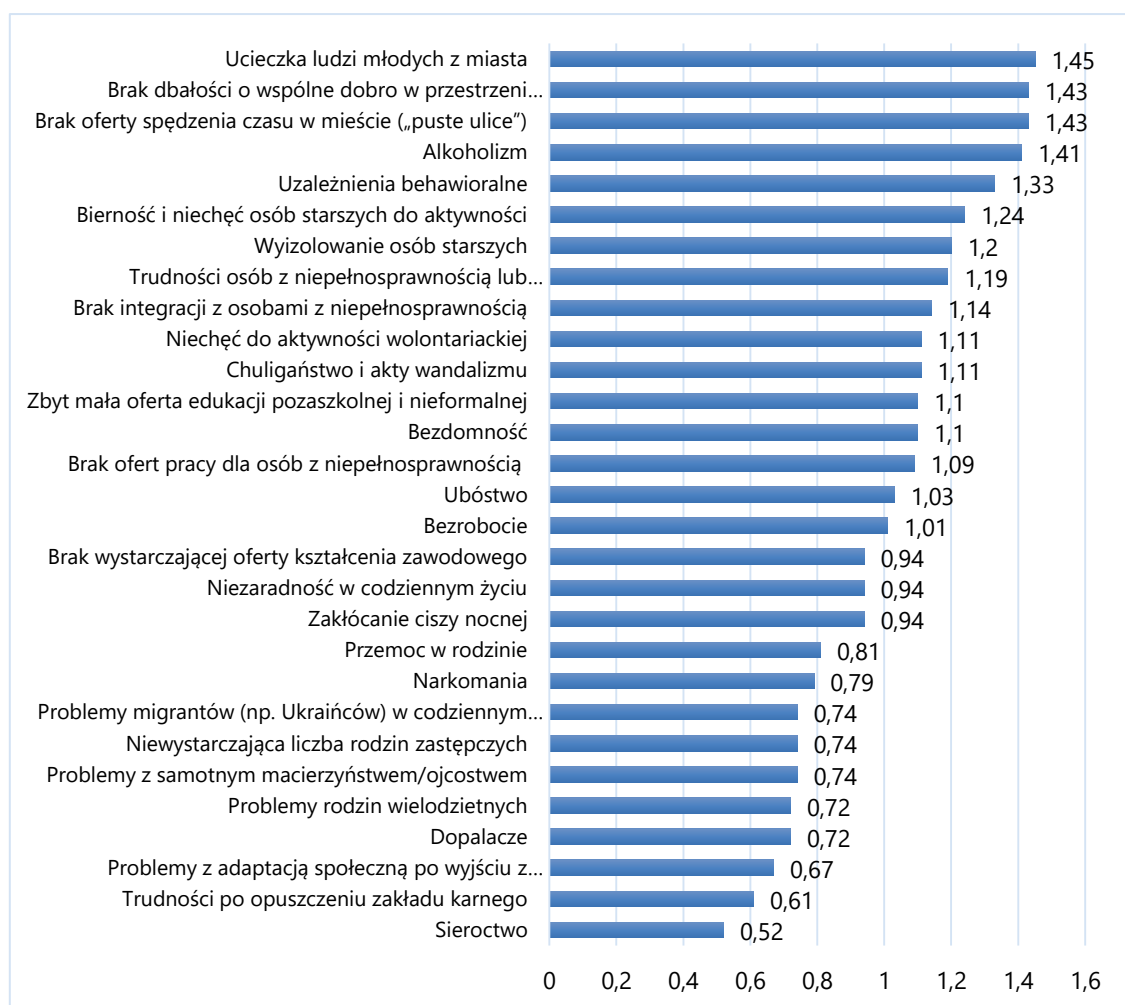
- brak dbałości o wspólne dobro w przestrzeni publicznej – 1,43,
- brak oferty spędzenia czasu w mieście („puste ulice”) – 1,43,
- alkoholizm – 1,41,
- uzależnienia behawioralne – 1,33.

Najmniej dostrzegane problemy w mieście to:

- sieroctwo – 0,52,
- trudności po opuszczeniu zakładu karnego – 0,61,
- problemy z adaptacją społeczną po wyjściu z uzależnienia – 0,67.

Szczegółowy rozkład średniej ważonej problemów w Koszalinie prezentuje rysunek 8.

Rysunek 8. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie (skala <0;2>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 7. Nasilenie występowania negatywnych zjawisk w Koszalinie

		nie		tak, sporadycznie		tak, często	
		os.	%	os.	%	os.	%
1.	Bezdomność	55	13,29	263	63,53	96	23,19
2.	Ubóstwo	80	19,32	242	58,45	92	22,22
3.	Bezrobocie	93	22,46	223	53,86	98	23,67
4.	Alkoholizm	20	4,83	205	49,52	189	45,65
5.	Narkomania	127	30,68	245	59,18	42	10,14
6.	Dopalacze	149	35,99	232	56,04	33	7,97
7.	Uzależnienia behawioralne (np. zakupoholizm, hazard, uzależnienie od smartfona, mediów społecznościowych)	49	11,84	179	43,24	186	44,93
8.	Problemy z adaptacją społeczną po wyjściu z uzależnienia	188	45,41	173	41,79	53	12,80
9.	Trudności po opuszczeniu zakładu karnego	218	52,66	139	33,57	57	13,77
10.	Chuligaństwo i akty wandalizmu	68	16,43	231	55,80	115	27,78
11.	Zakłócanie ciszy nocnej	99	23,91	242	58,45	73	17,63
12.	Przemoc w rodzinie	127	30,68	238	57,49	49	11,84

13.	Niezaradność w codziennym życiu	95	22,95	248	59,90	71	17,15
14.	Problemy rodzin wielodzietnych	163	39,37	203	49,03	48	11,59
15.	Problemy z samotnym macierzyństwem/ojcostwem	161	38,89	199	48,07	54	13,04
16.	Sieroctwo	220	53,14	174	42,03	20	4,83
17.	Niewystarczająca liczba rodzin zastępczych	178	43,00	164	39,61	72	17,39
18.	Ucieczka ludzi młodych z miasta	44	10,63	139	33,57	231	55,80
19.	Bierność i niechęć osób starszych do aktywności	69	16,67	176	42,51	169	40,82
20.	Wyizolowanie osób starszych	82	19,81	167	40,34	165	39,86
21.	Trudności osób z niepełnosprawnością lub długotrwale chorych w codziennym funkcjonowaniu	66	15,94	203	49,03	145	35,02
22.	Brak integracji z osobami z niepełnosprawnością	82	19,81	190	45,89	142	34,30
23.	Brak ofert pracy dla osób z niepełnosprawnością	102	24,64	174	42,03	138	33,33
24.	Brak wystarczającej oferty kształcenia zawodowego	118	28,50	202	48,79	94	22,71
25.	Problemy migrantów (np. Ukraińców) w codziennym życiu	156	37,68	210	50,72	48	11,59
26.	Zbyt mała oferta edukacji pozaszkolnej i nieformalnej (koła zainteresowań itp.)	101	24,40	169	40,82	144	34,78
27.	Brak oferty spędzenia czasu w mieście („puste ulice”)	41	9,90	155	37,44	218	52,66
28.	Niechęć do aktywności wolontariackiej	100	24,15	169	40,82	145	35,02
29.	Brak dbałości o wspólne dobro w przestrzeni publicznej	30	7,25	176	42,51	208	50,24

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań

4. Inne problemy jakie Pan(i) dostrzega.

W kolejnym pytaniu, o charakterze otwartym zadaniem respondentów była wypowiedź własna, uzupełniająca listę problemów z poprzedniego pytania o takie, które ich zdaniem występują w mieście a nie zostały wymienione. Wśród wypowiedzi respondentów zanotowano łącznie 303 opinie, w tym duża ich liczba nie odnosi się do obszarów będących w gestii strategii rozwiązywania problemów społecznych, a raczej do strategii rozwoju miasta lub nawet dotyczy zagadnień ogólnopolskich. Poniżej zamieszczono uwagi respondentów związane tematycznie z niniejszym dokumentem. Pozostałe, bezwzględnie również warte uwagi, umieszczono na końcu opracowania w punkcie 6. Jest on z pewnością wartościowym materiałem dokumentującym opinie mieszkańców Koszalina, który powinien zainteresować władarzy miasta odpowiedzialnych za strategię rozwoju.

Wśród problemów dotyczących sfery społecznej wymieniano zwłaszcza:

- brudne, zaśmiecone ulice i osiedla, przepełnione śmietniki, brak śmietników,
- brak działań podnoszących świadomość mieszkańców w obszarze zachowań proekologicznych i brak proekologicznych rozwiązań w mieście (butelkomaty, „zielone łąki”, przeciwdziałanie wycince, polityka mieszkaniowa zakładająca konieczność tworzenia na nowych osiedlach terenów zielonych i in.),
- betonowanie miasta, wycinanie zieleni, niedosadzanie nowej, brak miejsc do relaksu – skwerów, ławek, w tym również dla osób starszych i schorowanych,
- miasto starzejących się ludzi i brak działań zatrzymujących młodych w Koszalinie,
- wysokie koszty życia (mieszkań, utrzymania), niskie wynagrodzenia i rynek pracy oparty na umowach śmieciowych nie zachęcają ludzi młodych do pozostania w Koszalinie,
- brak lekarzy specjalistów, długie kolejki do istniejących, zła sława koszalińskiego SOR,

- izolacja osób starszych i chorych, brak opieki wytchnieniowej, asystenta osób z niepełnosprawnościami, brak ZOL i miejsc w DPS,
- mała oferta pomocy osobom z niepełnosprawnościami, w tym również ofert pracy,
- brak świetlic dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz oferty wypoczynku, np. półkolonii i zimowisk,
- zły stan jezdni i chodników, zwłaszcza w kontekście problemów osób z niepełnosprawnością ruchową (krzywe płytki, wysokie krawężniki),
- brak pomysłu na centrum Koszalina, którego wynikiem jest „martwa strefa” w mieście i niewykorzystany potencjał NGO oraz osób z pomysłem na ożywienie Koszalina, które należałoby zaangażować w działania na rzecz podnoszenia atrakcyjności miasta,
- brak wsparcia lokalnych przedsiębiorców, preferencyjnych warunków np. do działalności w centrum Koszalina (restauracje, puby, kawiarnie), co mogłoby ożywić rynek i śródmieście,
- brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla ludzi młodych i rodzin,
- niska aktywność mieszkańców i zaangażowanie w sprawy miasta,
- brak skutecznych metod/narzędzi komunikacji z mieszkańcami,
- mała dostępność informacji na temat życia miejskiego i wydarzeń w Koszalinie,
- zasiłki należałoby wypłacać chcącym pracować, a nie wspierać biernych zawodowo, którzy nic nie zmieniają w swoim życiu, a jeszcze przekazują taką postawę swoim dzieciom,
- dużo osób bezdomnych, nadużywających alkoholu, żebrzących w centrum miasta,
- mało patroli straży miejskiej i policji,
- straż miejska i policja nie reagują na młodzież przebywającą w miejscach publicznych w godzinach zajęć szkolnych,
- służby miejskie nie reagują również na zaśmiecanie ulic, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, czy łamanie przepisów ruchu drogowego przez pieszych i rowerzystów,
- ograniczona ilość miejsc na zajęciach nieformalnych dla dzieci (np. w CK105),
- za mało placów zabaw dla dzieci, a istniejące usytuowane są w pełnym słońcu,
- brak dbałości o zwierzęta w mieście – brak wybiegów dla psów, psich pakietów, brak cmentarza dla zwierząt, miejskich poideł, ziarnomatów w parku itp. oraz wspierania organizacji prozwierzęcych (np. refinansowanie kosztów sterylizacji).

5. Jakie działania wg Pana(i), powinny zostać podjęte w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych Koszalina?

W pytaniu tym zaproponowano respondentom 20 działań mających na celu rozwiązanie problemów społecznych występujących w mieście. Jeśli zdaniem respondentów działania te nie są w Koszalinie potrzebne, mogli również zaznaczyć odpowiedź „żadne”. Tylko 1 osoba spośród 414 badanych uważa, że w Koszalinie nie ma potrzeby podejmowania jakichkolwiek działań w celu rozwiązania problemów społecznych.

Wśród działań, które zdaniem respondentów należałoby podjąć w celu rozwiązania najważniejszych problemów społecznych w mieście, zdecydowane uznanie ponad połowy z nich wzbudziło 11 propozycji (rys. 9. i tabela 8.). Pośród nich największe poparcie (2/3 badanych) uzyskało działanie „*rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji*”. Następne, ważne zdaniem respondentów inicjatywy, również z poparciem blisko 2/3 badanych, to:

- poprawa dostępności do lekarzy specjalistów – 63,7%,

- oferta tanich mieszkań od miasta dla młodych – 59,3%.

Zdecydowanie najmniej osób widzi potrzebę zwiększenia pomocy (finansowej i/lub rzeczowej) osobom najuboższym (tylko 16%) oraz rozwijania integracji i samopomocy sąsiedzkiej (18%). Tak niskie wsparcie pierwszego z działań jest prawdopodobnie spowodowane poprawą w ostatnich latach sytuacji materialnej w Polsce, a w związku z tym, nie postrzegania ubóstwa jako nasilonego problemu. Niskie poparcie dla drugiego działania jest niestety potwierdzeniem opinii o słabym zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczne oraz niechęci do aktywności wolontariackiej (notowane w pytaniu 3).

Rysunek 9. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Tabela 8. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie

Liczba i odsetek respondentów spośród badanych, którzy wskazali poszczególne działania		os.	%
ŻADNE		1	0,24
1.	Zwiększenie pomocy osobom najuboższym (finansowej i/lub rzeczowej)	65	15,74
2.	Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych /komunalnych	109	26,39

3.	Przeciwdziałanie bezdomności – poszerzanie istniejącej oferty wsparcia	109	26,39
4.	Ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy	182	44,07
5.	Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców (doradztwo, szkolenia itp.)	228	55,21
6.	Wsparcie (lokalowe, prawne, księgowość itp.) koszalińskich drobnych wytwórców i usługodawców	219	53,03
7.	Rozwój usług społecznych (wspierających w codziennym życiu rodziny, seniorów, osoby z niepełnosprawnością)	228	55,21
8.	Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością (mieszkania chronione, zniesienie barier architektonicznych)	231	55,93
9.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością	232	56,17
10.	Aktywizacja społeczna osób starszych	231	55,93
11.	Rozwijanie integracji i samopomocy sąsiedzkiej	73	17,68
12.	Wspieranie inicjatyw pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń)	223	54,00
13.	Utworzenie na korzystnych warunkach wspólnej siedziby dla koszalińskich organizacji pozarządowych	158	38,26
14.	Rozwijanie i promowanie wśród mieszkańców postaw wolontariackich	206	49,88
15.	Przeciwdziałanie tzw. emigracji zarobkowej	221	53,51
16.	Oferta tanich mieszkań od miasta dla młodych	245	59,32
17.	Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	275	66,59
18.	Zwiększenie wsparcia osób uzależnionych od alkoholu, substancji psychoaktywnych (narkotyków, dopalaczy), multimediów itp.	107	25,91
19.	Poprawa dostępności do lekarzy specjalistów (psycholog, psychiatra, geriatra, endokrynolog i in.)	263	63,68
20.	Poprawa bezpieczeństwa poprzez usprawnienie działania policji i straży miejskiej	89	21,55

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Analiza rekomendowanych do wykonania działań w ujęciu wiekowym wykazuje, iż największa ich liczba wybrana została przez większość badanych (minimum 50% głosów) z grupy 65+ (14 działań), natomiast najmniej zadań do realizacji wskazują najmłodszy, do 25 roku życia (5 działań). Wśród szerokiego grona osób w wieku 26 – 65 lat największe wsparcie uzyskało działanie *poprawa dostępności do lekarzy specjalistów*, a wśród najstarszych *aktywizacja społeczna osób starszych*, którą doceniają również (na drugim miejscu) badani w wieku 56 – 65. Osoby 65+ również uważają dostęp do lekarzy specjalistów za ważny, wskazując go wraz z *poprawą jakości życia osób z niepełnosprawnością* na drugim miejscu. Najmłodszy zdecydowanie popierają *rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji*, który dla osób w wieku 26 – 55 plasuje się na drugiej pozycji. Z kolei najmłodszy na drugim miejscu wskazują na *ofertę tanich mieszkań od miasta dla młodych* (tabela 9). Powyższe wybory poszczególnych grup wiekowych nie zaskakują, dobrze obrazując, które z przedstawionych działań dedykowane są poszczególnym grupom, stąd zyskują ich największe zainteresowanie.

Tabela 9. Działania konieczne dla rozwiązania problemów społecznych w Koszalinie według grup wiekowych

	ogółem	do 25	26-35	36-45	46-55	56-65	powyżej 65
Zwiększenie pomocy osobom najuboższym	15,7	10,6	10,3	15,0	16,9	26,7	38,9
Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych /komunalnych	26,4	19,2	20,6	34,6	31,0	37,8	44,4
Przeciwdziałanie bezdomności	26,4	21,3	23,0	30,8	40,9	33,3	55,6
Ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy	44,1	29,8	44,4	47,7	54,9	53,3	72,2
Wsparcie przedsiębiorców i pracodawców	55,2	51,1	69,1	58,9	43,7	64,4	38,9
Wsparcie koszalińskich drobnych wytwórców i usługodawców	53,0	42,6	65,9	68,2	47,9	42,2	50,0
Rozwój usług społecznych	55,2	36,2	61,9	67,3	60,6	51,1	66,7
Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością	55,9	27,7	64,3	68,2	54,9	62,2	77,8
Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością	56,2	25,5	54,8	55,1	54,9	64,4	66,7
Aktywizacja społeczna osób starszych	55,9	44,7	62,7	57,9	56,3	66,7	83,3
Rozwijanie integracji i samopomocy sąsiedzkiej	17,7	46,8	64,3	66,4	52,1	44,4	61,1
Wspieranie inicjatyw pozarządowych	54,0	66,0	54,8	57,0	49,3	37,8	55,6
Utworzenie siedziby dla koszalińskich NGO	38,3	29,8	46,8	46,7	15,5	35,6	44,4
Rozwijanie i promowanie postaw wolontariackich	49,9	42,6	61,1	48,6	50,7	42,2	50,0
Przeciwdziałanie tzw. emigracji zarobkowej	53,5	61,7	56,4	54,2	59,2	51,1	50,0
Oferta tanich mieszkań od miasta dla młodych	59,3	78,7	69,8	63,6	49,3	51,1	61,1
Rozwój kultury, rozrywki, sportu i rekreacji	66,6	85,1	73,8	76,6	66,2	60,0	38,9
Zwiększenie wsparcia osób uzależnionych	25,9	14,9	34,9	43,9	31,0	37,8	38,9
Poprawa dostępności do lekarzy specjalistów	63,7	48,9	78,6	85,1	90,1	80,0	77,8
Poprawa bezpieczeństwa	21,6	12,8	30,2	36,5	35,2	37,8	55,6

 działania o największym wsparciu w danej grupie wiekowej (pozycja I i II)

 działania wspierane przez minimum 50% badanych w danej grupie wiekowej

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

6. Lista problemów wymienionych przez respondentów w pytaniu 4.

Poniższa lista stanowi wykaz problemów wymienionych przez respondentów w pytaniu otwartym, opisanym na s. 12, uzupełniony o problemy, które wykraczają poza ramy strategii rozwiązywania problemów społecznych.

- pensje w mieście nieadekwatne do kosztów życia, które są bardzo wysokie,
- bardzo wysokie ceny mieszkań,
- brak dostępu do Internetu światłowodowego i 5G,

- koszaliński rynek pracy oparty jest na umowach śmieciowych i braku dbałości o pracownika,
- nie ma systemu wsparcia i zachęt dla pracodawców,
- nie ma alternatywy zatrudnienia dla osób z wykształceniem wyższym
- brak działań przyciągających młodych ludzi do miasta i nakłaniających ich do pozostania w Koszalinie,
- brak zachęt i wsparcia studentów (zniżki studenckie, miejsca dedykowane studentom),
- brak życia nocnego i oferty spędzania czasu wolnego dla młodych,
- brak wykorzystania nadmorskiego położenia Koszalina w budowaniu jego atrakcyjności,
- Koszalin jest miastem „bezbarwnym”, brak pomysłu na wizerunek miasta będący atrakcyjnym elementem oferty turystycznej oraz uatrakcyjnieniem miasta jego mieszkańcom,
- miasto nie ma swojego produktu regionalnego i charakteru turystycznego, powinno inspirować się rozwiązaniami innych miast, które się sprawdziły i odniosły sukces (np. wrocławskie krasnale), należałoby stworzyć np. szlaki spacerowe, związane tematycznie z regionem, niewykorzystany jest potencjał kultury jamneńskiej,
- powinno się dać młodym i aktywnym działaczom z Koszalina, pole i narzędzia do kreowania miasta; są w Koszalinie osoby, które mają dużo pomysłów i chęci do działania, ale ich potencjał nie jest wykorzystywany,
- miasto mogłoby skorzystać ze wsparcia NGO lub lokalnego lidera w obszarze kreowania pomysłów na uatrakcyjnienie miasta i jego przestrzeni publicznej,
- brak pomysłu na centrum Koszalina atrakcyjne dla mieszkańców i turystów, polityka akceptująca w centrum wszechobecność banków, lombardów i aptek,
- brak w Koszalinie odważnych działań władz miasta w ożywianiu sfery publicznej w centrum miasta. przydałaby się polityka bonifikaty dla przedsiębiorców, promowania i wspierania działalności gastronomicznej, rozrywkowej i kulturalnej w samym centrum,
- brak „starówki” będącej sercem miasta i decydującym o jego klimacie; takimi miejscami mogłyby stać się w Koszalinie ul. Modrzejewskiej (okolice teatru) lub deptak na ul. Dworcowej,
- w przestrzeni publicznej miasta powinno powstać więcej miejsc atrakcyjnych turystycznie i fotograficznie (umożliwiających fotografie/selfie w rodzaju „pamiątka z Koszalina”),
- zły stan jezdni i chodników,
- brak miejsc do odpoczynku w mieście (ławek, skwerków),
- nie mające kontynuacji („urwane”) ścieżki rowerowe w mieście,
- brak upowszechniania działań proekologicznych w mieście (butelkomaty, segregacja śmieci, kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców),
- betonowanie miasta i eliminacja terenów zielonych, wycinka drzew,
- niewystarczająca dbałość o zwierzęta (ograniczenie dostępności schroniska dla zwierząt, brak zajęć edukacyjnych dla dzieci o tematyce związanej z opieką nad zwierzętami, brak infrastruktury dla zwierząt),
- brak skutecznego narzędzia komunikacji miasta i jego instytucji z mieszkańcami oraz aktualnego, kompleksowego informatora o życiu w mieście, istniejące metody (strona internetowa, prasa, radio i TV lokalna są nieskuteczne),
- pomysł stworzenia inicjatywy na wzór angielskich *charity shops* (połączony z aktywizacją osób starszych, które mogłyby działać wolontarystycznie), czyli miejsca, gdzie mieszkańcy oddają rzeczy, które sprzedawane są charytatywnie po niskich cenach, a zyski przekazywane są potrzebującym.

Załącznik 4. Badania opinii wśród przedstawicieli instytucji i organizacji

Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych
dr Ewa Kasperska

Badania pierwotne na potrzeby „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021- 2025”

CZĘŚĆ II. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin, sierpień 2020

Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnętrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród przedstawicieli instytucji i organizacji Koszalina

Badanie wyczerpujące – do udziału w ankiecie zaproszono przedstawicieli wszystkich instytucji i organizacji w mieście, które zostały zdiagnozowane (przez MOPR Koszalin), jako związane ze świadczeniem pomocy mieszkańcom.

Metoda i technika badawcza:

- ankieta elektroniczna CAWI (w formacie arkusza google na stronie https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScNRqULz-CJPPukwnAO8xyeo3_E0DirU3imC6sTYOwmoubuBA/closedform) – dystrybucja wśród instytucji i organizacji Koszalina, związanych z pomocą społeczną (przesyłanie linku z adresem drogą mailową) za pośrednictwem MOPR Koszalin. Badanie miało charakter anonimowy.

Narzędzie badawcze: kwestionariusz elektroniczny dostępny w formularzu google

Budowa kwestionariusza:

- 8 pytań, w tym 5 merytorycznych (związanych z tematem badania) i 3 metryczkowe,
- pytania merytoryczne – zawarte w tabeli w formie skali pozycyjnej (od 3 do 5 stopniowej) oraz skali nominalnej, wymagające ustosunkowania się do poruszanych problemów oraz pytanie otwarte dające możliwość omówienia własnych spostrzeżeń,
- pytania metryczkowe dotyczące płci i stażu pracy w instytucji/organizacji osoby wypełniającej ankietę oraz określające rodzaj reprezentowanej jednostki, ujęte w skali nominalnej i stosunkowej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 42

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 41 (jeden z kwestionariuszy został wypełniony przez osobę określającą się jako „niepracująca”, stąd nie reprezentującą żadnej instytucji. Taki respondent nie spełnia tym samym, warunków badania)

II. Charakterystyka zebranej próby

1. Płeć badanych

Wśród osób wypełniających kwestionariusz przeznaczony dla instytucji/organizacji wyraźnie dominują kobiety, które stanowią 88% respondentów (tabela .1).

Tabela 1. Płeć badanych

	osoby	%
kobieta	36	87,8
mężczyzna	5	12,2
RAZEM	41	100,0

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

2. Staż pracy badanych

Niemal połowa (48,8%) osób wypełniających kwestionariusz w imieniu instytucji/organizacji to pracownicy ze stażem dłuższym niż 10 lat. Znacząco wpływa to na wiarygodność uzyskanych wyników, bo na temat badania wypowiadały się osoby doświadczone, mające z poruszonymi problemami do czynienia przez wiele lat.

Tabela 2. Staż pracy w instytucji/organizacji

	osoby	%
do 1 roku	3	7,3
1 – 3 lat	6	14,6
3 – 5 lat	6	14,6
6 – 10 lat	6	14,6
powyżej 10 lat	20	48,8
RAZEM	41	100,0

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

3. Reprezentowane instytucje/organizacje

Do badania zostały zaproszone wszystkie koszalińskie instytucje i organizacje z listy zawartej w poniższej tabeli, którą uzupełniono o liczbę zebranych kwestionariuszy z poszczególnych ośrodków. Do badania zaproszono łącznie 32 podmioty, ale dano też możliwość wypełnienia kwestionariusza przedstawicielom podmiotów spoza listy. Finalnie kwestionariusz wypełnili przedstawiciele 8 organizacji/instytucji z listy oraz 7 respondentów, którzy określili się innym mianem, niż podane w zestawieniu. W przypadku określić: administracja publiczna, samorządowa i budżetówka nie można wykluczyć, że są to przedstawiciele tej samej instytucji, lecz różnie nazwanej.

Tabela 3. Reprezentowana instytucja/organizacja

Lp.	Reprezentowana instytucja/organizacja	liczba reprezentantów	
1.	Agencja zatrudnienia		
2.	Powiatowy Urząd Pracy	4	
3.	Instytucja kultury		
4.	Dom Pomocy Społecznej	2	
5.	Dzienny Dom Pomocy		
6.	Fundacja	2	
7.	Stowarzyszenie	2	
8.	Grupa nieformalna		
9.	Ochotniczy Hufiec Pracy		
10.	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy		
11.	Ośrodek interwencji kryzysowej		
12.	Środowiskowy Dom Samopomocy		
13.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	21	
14.	Miejska Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna		
15.	Placówka specjalistycznego poradnictwa rodzinnego		
16.	Policja		
17.	Straż Miejska	1	
18.	Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej		
19.	Przychodnia podstawowej opieki zdrowotnej		
20.	Szpital	1	
21.	Przychodnia specjalistyczna		
22.	ZUS		
23.	KRUS		
24.	Świetlica socjoterapeutyczna		
25.	Spółdzielnia socjalna		
26.	Żłobek		
27.	Przedszkole		
28.	Szkoła		
29.	Ośrodek sportu i rekreacji		
30.	Organizacja kościelna (lub innych związków wyznaniowych)	1	
31.	Schronisko dla osób bezdomnych/Noclegownia		
32.	Inne	administracja publiczna	1
		administracja samorządowa	1
		budżetówka	1
		Centrum Integracji Społecznej	1
		hospicjum	1
		Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej	1
		Urząd Miasta	1
RAZEM		41	
RAZEM INSTYTUCJI		15	

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

III. Wyniki badań

1. Czy dostrzega Pani/Pan w Koszalinie niżej wymienione problemy społeczne?

Pytanie zostało zawarte w skali pozycyjnej. Respondenci otrzymali polecenie oceny, czy dostrzegają któryś z 22 wymienionych problemów w mieście oraz w jakim natężeniu. Do dyspozycji mieli 4-stopniową skalę porządkową:

- nie,
- tak, w minimalnym stopniu,
- tak, w zauważalnym stopniu,
- tak, w poważnym stopniu.

W celu analizy natężenia poszczególnych zjawisk w mieście posłużono się średnią ważoną, przydzielając poszczególnym odpowiedziom punktację od 0 – „nie” do 3 – „tak, w poważnym stopniu”. Uzyskane wartości zsumowano a następnie podzielono przez liczbę udzielonych odpowiedzi. Otrzymany wynik zawiera się w przedziale <0;3>, gdzie 0 oznacza brak występowania danego zjawiska, natomiast 3 jego maksymalne natężenie w opinii wszystkich badanych.

Zdecydowanie najwyższą wagę w opinii badanych mają problemy związane ze zdrowiem oraz zjawiskiem starzenia się społeczeństwa (rys. 1.). Najwyższą notę (na poziomie 1,9) uzyskały:

- *długotrwała lub ciężka choroba,*
- *niepełnosprawność,*
- *niewystarczająca pomoc dla osób z problemami psychicznymi.*

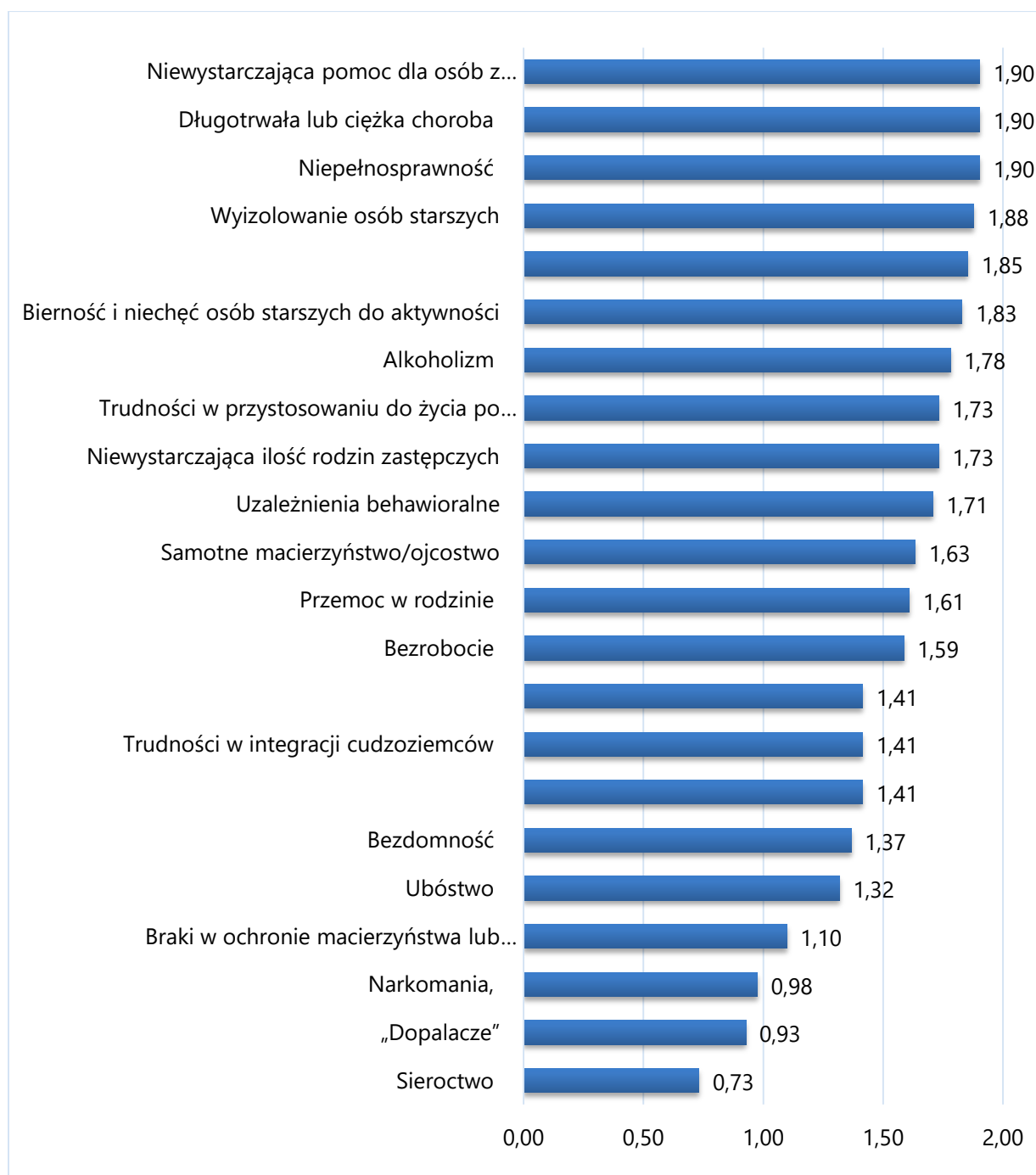
Niemal tak samo wysoko oceniono *wyizolowanie osób starszych* (1,88) oraz *bierność i niechęć osób starszych do aktywności* (1,83). Bardzo wysoką pozycję zajmuje również *bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego* (1,85). Kolejna grupa problemów o wysokich notowaniach związana jest z uzależnieniami:

- *alkoholizm* – 1,78,
- *trudności w przystosowaniu do życia po wyjściu z uzależnienia* – 1,73,
- *uzależnienia behawioralne* – 1,71.

Relatywnie mniejsze natężenie respondenci deklarują w odniesieniu do *narkotyków* (0,98) i *dopalaczy* (0,93) oraz problemu *sieroctwa* (0,73), chociaż problemy związane z opieką nad dziećmi oceniają wysoko:

- *niewystarczająca ilość rodzin zastępczych* – 1,73,
- *samotne macierzyństwo/ojcostwo* – 1,63.

Rysunek 1. Występowanie negatywnych zjawisk w Koszalinie w opinii badanych (przedział <0;3>)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

2. Czy dostrzega Pan/i inne, niewymienionej wyżej problemy społeczne?

W pytaniu tym, o charakterze otwartym, poproszono respondentów o wskazanie innych poza wymienionymi, problemów, które zauważają w mieście. Swoją wypowiedź umieściło w tym pytaniu tylko czterech respondentów, jednak w dosyć rozbudowanej formie. Zwracano uwagę na następujące zagadnienia:

- pomoc społeczna realizuje zadania tylko z ustawy o pomocy społecznej wykluczając tym samym innych potrzebujących. Potrzeby mieszkańców są dużo większe i inne niż to, na co pozwala ustawa o pomocy społecznej. Pomoc społeczna, kierując się kryterium dochodowym, nie odpowiada na potrzeby mieszkańców;
- rodziny (w większości patchworkowe) mają bardzo złożone problemy, na które pracownicy socjalni nie mają rozwiązań. Potrzebne są nowe formy wsparcia i nowe narzędzia pracy oparte na współpracy, dialogu i diagnozie potrzeb;
- osoby z problemami często nie wiedzą, gdzie zgłosić się po pomoc, a procedury prawne są na tyle skomplikowane, że stanowią powód rezygnacji z ubiegania się o wsparcie i pomoc;
- brak pomocy dla osób w nagłej potrzebie, np. zabezpieczenie całodobowej opieki, mieszkania chronione z usługami opiekuńczymi bądź schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi;
- małe wsparcie dla osób samotnie wychowujących dzieci.

Zaprezentowane opinie są dobrym przyczynkiem do kolejnego pytania, poruszającego m. in. zasygnalizowane kwestie.

3. Czy Pani/Pana zdaniem w Koszalinie istnieje potrzeba utworzenia (wymienionych podmiotów)

W kolejnym pytaniu ujętym w skali pozycyjnej respondenci zostali poproszeni o opinię na temat potrzeby utworzenia w Koszalinie trzech nowych podmiotów, które miałyby za cel wsparcie określonych obszarów społecznych w mieście:

- centrum usług społecznych – świadczącego w zamyśle pomoc mieszkańcom według nowej formuły, wykraczającej poza obszar zadań MOPR,
- wspólnej siedziby dla koszalińskich NGO – zwiększającej możliwości ograniczenia kosztów funkcjonowania NGO oraz ich lepszej integracji i podejmowania wspólnych przedsięwzięć,
- centrum usług rzemieślniczych i drobnej wytwórczości – mającego gromadzić w jednym miejscu koszalińskich drobnych przedsiębiorców oraz wspierać ich funkcjonowanie poprzez preferencyjne warunki najmu i pomoc w obsłudze finansowej, księgowej, reklamowej itp.²⁶

Zdecydowana większość respondentów jest zdania, że wymienione podmioty są w Koszalinie potrzebne (tabela 4). Największe poparcie uzyskało centrum usług społecznych, którego zasadność utworzenia widzi ponad 68% badanych, a tylko niespełna 10% jest temu przeciwnych. Najwięcej wątpliwości mieli badani w odniesieniu do wspólnej siedziby koszalińskich NGO. Powstanie jej poparło 54% badanych, a przeciwnicy i niemający zdania podzielili się na dwie, niemal równoliczne grupy.

²⁶ Zaproponowane podmioty są rezultatem wyników ewaluacji końcowej „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2016 – 2020”, w której eksperci zaproszeni do oceny Strategii, postulowali konieczność utworzenia w mieście takich obiektów.

Tabela 4. Opinie na temat potrzeby utworzenia w Koszalinie wskazanych podmiotów

		tak	nie	nie wiem
1.	Centrum usług społecznych	68,29	9,76	21,95
2.	Wspólnej siedziby dla koszalińskich NGO	53,66	21,95	24,39
3.	Centrum usług rzemieślniczych i drobnej wytwórczości	58,54	7,32	34,15

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

4. Proszę określić, jakie są zasoby instytucji/organizacji, w której Pan/i pracuje.

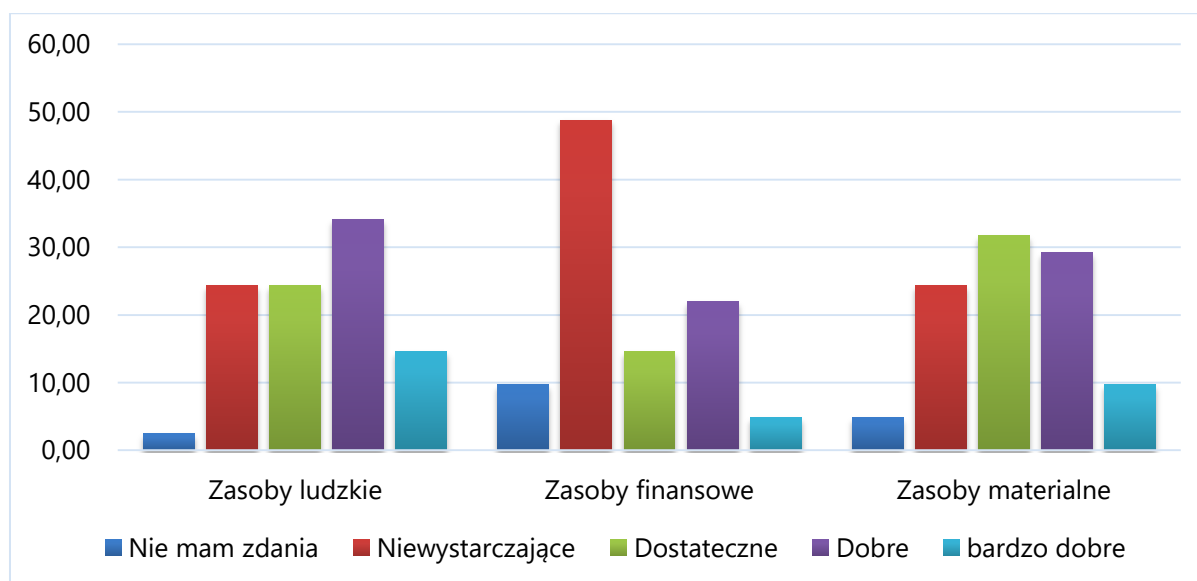
Na potrzeby oceny możliwości realizacji swoich zadań, w kolejnym pytaniu zapytano badanych o zasoby instytucji/organizacji w których pracują. Posiadane zasoby ludzkie (kadrowe), finansowe (budżet na realizowane zadania) i materialne (wyposażenie, budynek, sprzęt) respondenci oceniali w 4-stopniowej skali porządkowej:

- niewystarczające,
- dostateczne,
- dobre,
- bardzo dobre

lub mogli wybrać odpowiedź „nie mam zdania”.

Niestety, wśród ocen przeważają te niekorzystne (rys. 2). Najgorzej wypadła ocena zasobów finansowych. Na poziomie dostatecznym lub niewystarczającym oceniło je aż 2/3 badanych. Natomiast najlepiej respondenci oceniają zasoby kadrowe swoich instytucji i organizacji. Tylko one uzyskały niemal połowę ocen (49%) na poziomie dobrym lub bardzo dobrym. Takie wskazania mogą budzić niepokój co do możliwości pełnej realizacji powierzonych zadań.

Rysunek 2. Ocena zasobów instytucji/organizacji (%)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

5. Jakie konsekwencje dla Pani/a instytucji/organizacji ma pandemia koronawirusa?

Ostatnie pytanie kwestionariusza dotyczyło skutków, jakie dla instytucji i organizacji niósł/niesie ze sobą Covid-19. Wśród hipotetycznych efektów pandemii wyszczególniono 18 przykładów, zarówno negatywnych, jak i pozytywnych, oraz dano respondentom możliwość uzupełniania listy o dodatkowe efekty, które być może zaobserwowali w podmiotach, w których pracują.

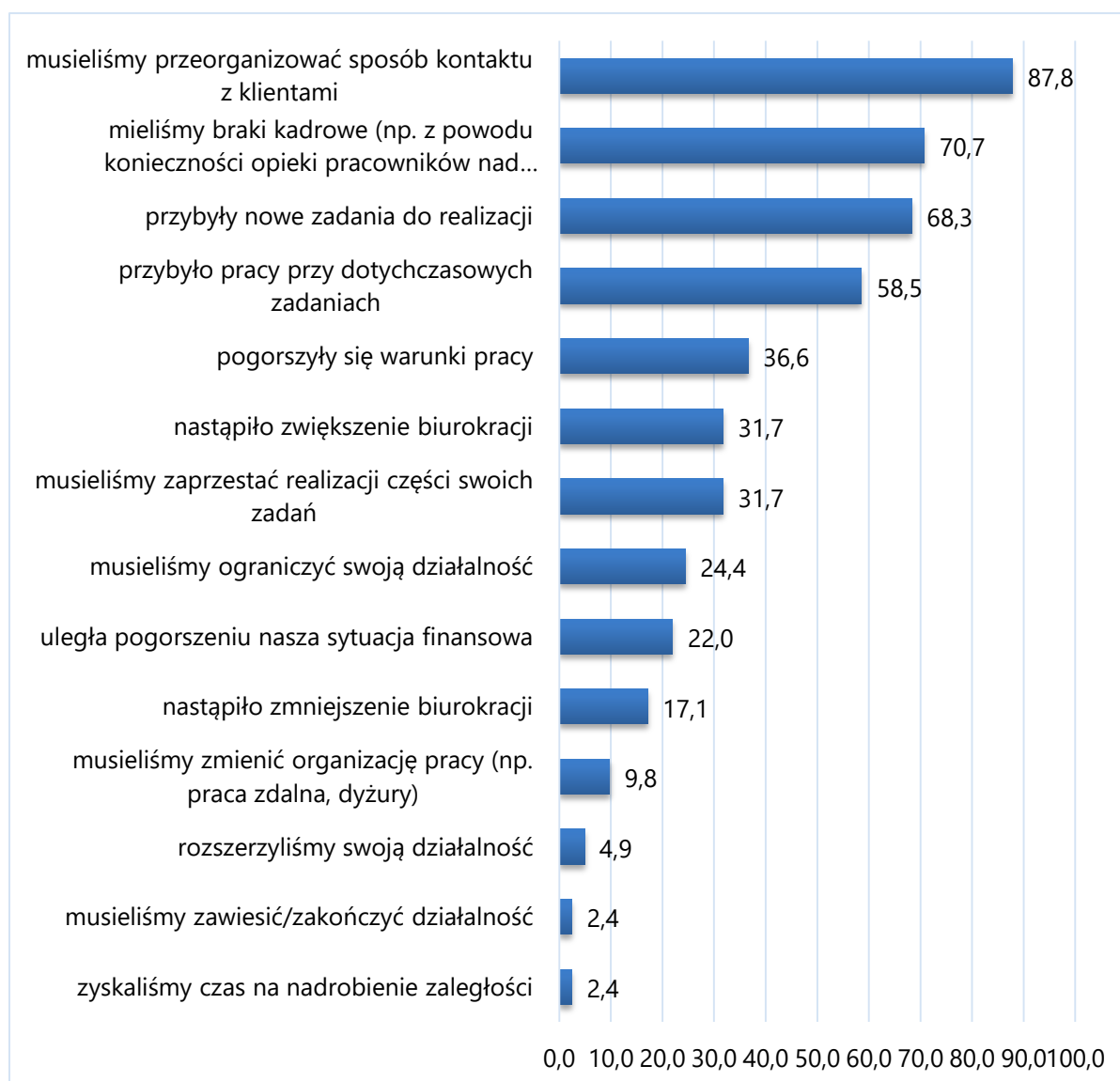
Spośród wspomnianych 18 wyszczególnionych skutków pandemii nikt z badanych nie wskazał na 4 z nich:

- musieliśmy zatrudnić dodatkowych pracowników,
- musieliśmy zredukować zatrudnienie,
- bez pomocy zewnętrznej musielibyśmy zakończyć swoją działalność,
- uległa poprawie nasza sytuacja finansowa.

Należy zatem przyjąć, że w przypadku badanych instytucji/organizacji Covid-19 nie miał wpływu na poziom zatrudnienia. Nie przyczynił się też do likwidacji żadnego z podmiotów. Wśród pozostałych efektów zdecydowanie najczęściej (9/10) badanych wskazywało na konieczność przeorganizowania sposobów kontaktu z klientami (rys. 3.). Dla trzech respondentów był to zarazem jedyny skutek pandemii. Blisko $\frac{3}{4}$ odczuło braki kadrowe, a niewiele mniej osób otrzymało nowe zadania do realizacji (68%) lub przybyło im pracy przy dotychczasowych zdaniach (58%). Nikt z badanych nie uznał, że pandemia nie miała wpływu na działalność jego instytucji/organizacji. Zdecydowanie przeważają opinie o jej złych efektach, a tylko niewielki odsetek badanych obserwuje korzyści z pracy podczas pandemii:

- *nastąpiło zmniejszenie biurokracji* – 17,1%,
- *zyskaliśmy czas na nadrobienie zaległości* – 2,4%.

Rysunek 3. Skutki pandemii Covid-19 (%)

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

Wśród dodatkowych opinii, uzupełniających zaproponowane warianty, pojawiły się dwie wypowiedzi:

- wspierani i nagradzani są tylko pracownicy terenowi, a co z pozostałym Zespołem, który wzorowo wywiązuje się ze swoich obowiązków, a bez którego pracownicy terenowi nie byłoby w stanie wykonać swoich zadań – MOPR,
- ograniczenia kontaktu w związku z COVID-19 powodują rezygnację z usług – hospicjum.

Załącznik 5. Badania opinii wśród przedstawicieli szkół

Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych
dr Ewa Kasperska

Badania pierwotne na potrzeby „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Koszalin na lata 2021- 2025”

CZĘŚĆ III. SZKOŁY

I. Metodologia badania

Czas i miejsce badania: Koszalin sierpień 2020

Rodzaj źródeł informacji: pierwotne (zewnętrzne, krajowe)

Metoda badania źródeł pierwotnych – sondaż diagnostyczny - ankieta wśród dyrektorów i pedagogów szkół podstawowych i ponadpodstawowych Koszalina.

Badanie wyczerpujące – do udziału w ankiecie zaproszono przedstawicieli wszystkich szkół w mieście, dla których organem prowadzącym jest Gmina Miasto Koszalin.

Populacja generalna – 25 szkół

Metoda i technika badawcza:

- ankieta elektroniczna (w formacie pliku word) – dystrybucja wśród szkół za pośrednictwem Wydziału Edukacji Urzędu Miejskiego oraz MOPR. Badanie miało charakter anonimowy.

Narzędzie badawcze: kwestionariusz elektroniczny (CAPI) rozsyłany do szkół drogą mailową.

Budowa kwestionariusza:

- 8 pytań, w tym 6 merytorycznych (związanych z tematem badania) i 2 metryczkowe,
- pytania merytoryczne – zawarte w tabeli w formie skali pozycyjnej, wymagające ustosunkowania się do poruszanych problemów oraz dające możliwość omówienia własnych spostrzeżeń,
- pytania metryczkowe – dotyczące zajmowanego w szkole stanowiska przez osobę wypełniającą ankietę oraz określające poziom reprezentowanej szkoły, ujęte w skali nominalnej, alternatywne.

Liczba zebranych kwestionariuszy – 16

Liczba kwestionariuszy zaakceptowanych do analizy – 16

II. Charakterystyka zebranej próby

1. Reprezentowane szkoły

Do badania zostały zaproszone wszystkie koszalińskie szkoły, dla których organem prowadzącym jest Gmina Miasto Koszalin, a kwestionariusze dystrybuowane były drogą mailową za pośrednictwem Wydziału Edukacji Urzędu Miasta. Na prośbę odpowiedziało 16 szkół. Jedna z nich (Centrum Kształcenia Ustawicznego) określiła się jako szkoła podstawowa i ponadpodstawowa, stąd w zestawieniu widnieje 17 odpowiedzi (tabela 1). W analizach uwzględniających poziom szkoły, CKU uwzględniono zatem, zarówno wśród szkół podstawowych, jak też ponadpodstawowych.

Tabela 1. Reprezentowany przez badane szkoły poziom nauczania

	szkoły	odp.
1.	szkoła podstawowa	8
2.	szkoła ponadpodstawowa	7
3.	szkoła specjalna (różnego szczebla)	2
	Razem	17

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

2. Stanowisko osoby wypełniającej ankietę

Ankiety w szkołach wypełniali (w równej ilości) dyrektorzy i pedagodzy. W przypadku dwóch szkół wypełniona ankietą jest wynikiem wspólnej pracy dyrektora/wicedyrektora i pedagoga szkolnego.

Tabela 2. Stanowisko zajmowane przez wypełniającego ankietę

	szkoły	odp.
1.	dyrektor	6
2.	wicedyrektor	3
3.	pedagog szkolny	9
4.	inne	0
	Razem	18

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

III. Wyniki badań

1. Czy w swojej szkole zaobserwowaliście Państwo poniższe problemy z uczniami?

Analiza problemów obserwowanych w szkołach dokonywana była na podstawie zapisów ujętych w skali pozycyjnej. W tabeli umieszczono wykaz problemów, prosząc o zaznaczenie

tych, które obserwowane są w szkołach. Respondenci, sygnalizując występowanie danego problemu w swojej szkole mogli wybrać jedną z trzech odpowiedzi określając jego nasilenie:

- bardzo sporadycznie,
- od czasu do czasu,
- często.

Wskazując występowanie danego problemu musieli określić również, czy problem ten ich zdaniem narasta w ostatnich latach.

Zdecydowanie najczęstszy problem w szkołach to **nikotyzm**, który zgłosiły wszystkie badane szkoły. Na drugim miejscu znalazł się **brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych**, który obserwują nauczyciele 14-tu szkół. Kolejne istotne problemy to: **regularne łamanie norm szkolnych** (czyli tzw. „beztresowe wychowanie”), **notoryczne wagary, przemoc wobec innych** zgłaszane przez 13 szkół oraz **poczucie bezkarności za złe zachowanie** sygnalizowane przez 12 szkół. Najczęściej zgłaszane przez szkoły problemy przekładają się na ich wagę. Analizując wskazania średniej ważonej²⁷ można zaobserwować, że najwyższą średnią mają te z problemów, które sygnalizowane były przez największą liczbę szkół. Przy czym najwięcej bardzo częstych przypadków zanotowano dla **nikotyzmu** (7 szkół) oraz dla „**beztresowego wychowania**” (4 szkoły).

Istotnym jest również fakt, że najliczniej obserwowane zjawiska mają zarazem tendencję do nasilania się. Zdaniem największej liczby badanych do takich zjawisk należy przede wszystkim „**beztresowe wychowanie**” (7 opinii) oraz **poczucie bezkarności za złe zachowanie** (6 opinii). Problem **nikotyzmu** ma tendencję nasilającą się zdaniem 3 badanych.

Najlepiej w zestawieniu wypadają:

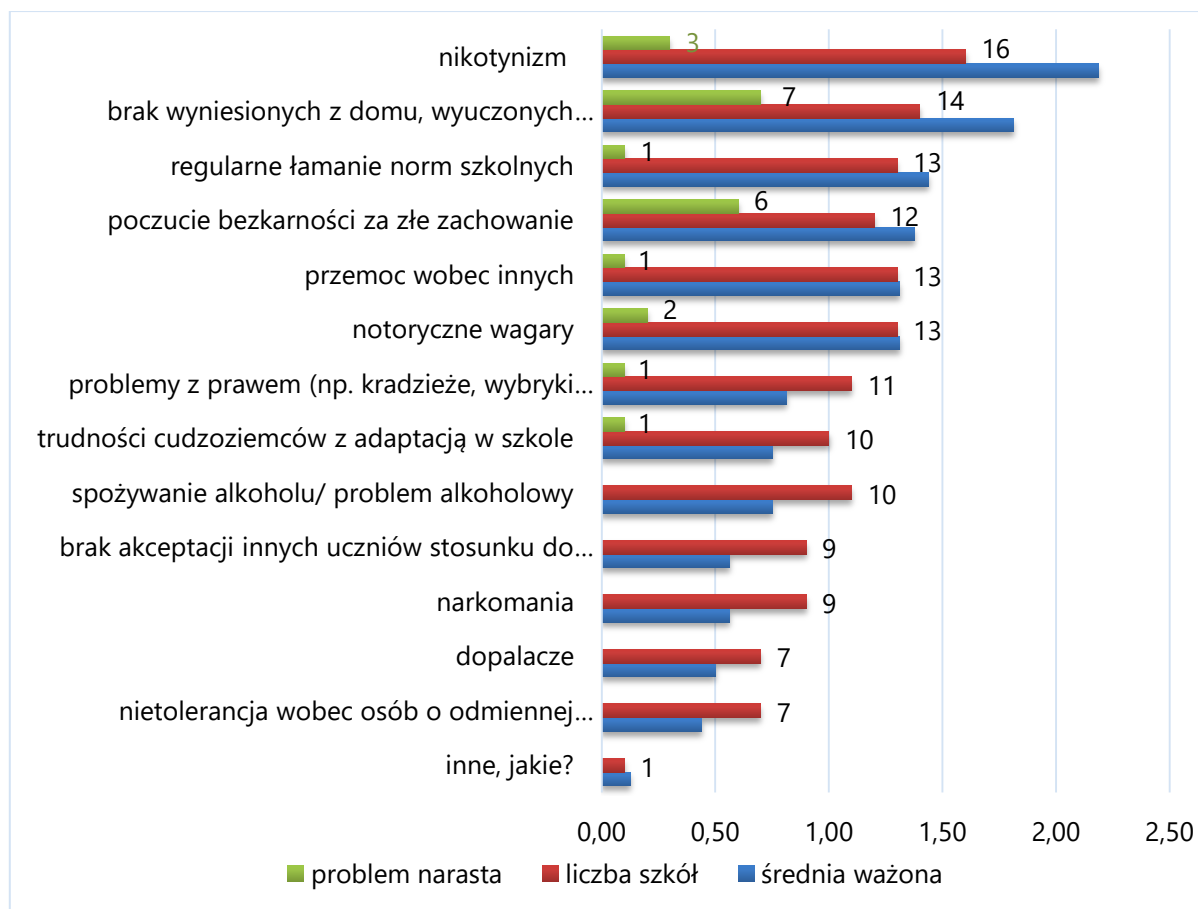
- nietolerancja wobec osób o odmiennej orientacji seksualnej,
- brak akceptacji innych uczniów w stosunku do cudzoziemców,

które obserwowane są wyłącznie sporadycznie w (odpowiednio) 7-u i 9-u szkołach i nie mają charakteru narastającego. Na przestrzeni lat respondenci nie obserwują w szkołach, mimo występowania zjawisk, pogłębiania się problemu spożywania alkoholu ani zażywania narkotyków i dopalaczy.

W jednej ze szkół podstawowych pedagog szkolny zwrócił uwagę, na występujący jego zdaniem od czasu do czasu **problem z brakiem akceptacji wobec osób ze spektrum autyzmu**. Zestawienie średnich ważonych opinii szkół na temat problemów z uczniami, wraz z liczbą szkół wskazujących na problem oraz sygnalizujących jego narastanie prezentuje rysunek 1. Szczegółowe zestawienie liczby opinii dla poszczególnych problemów prezentuje tabela 3.

²⁷ średnią ważoną wyliczono stosując przelicznik: bardzo sporadycznie – 1 pkt., od czasu do czasu – 2 pkt., często – 3 pkt., otrzymane ze wskazań punkty zsumowano, a następnie wartość tę podzielono przez liczbę wskazań. Możliwe do uzyskania noty średniej ważonej zawierają się w przedziale <0;3>, gdzie 0 to brak zjawiska, natomiast 3 oznacza maksymalne nasilenie zjawiska.

Rysunek 1. Liczba szkół obserwujących problemy z uczniami i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

Tabela 3. Negatywne zjawiska w badanych szkołach (według liczby wskazań)

Problemy z uczniami	I. notujemy w szkole takie przypadki			łączna liczba szkół	problem narasta w ostatnich latach	Średnia ważona ^a
	a. bardzo sporadycznie	b. od czasu do czasu	c. często			
1. spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy	10	1	0	11	0	0,75
2. nikotyzm	4	5	7	16	3	2,19
3. narkomania	9	0	0	9	0	0,56
4. dopalacze	6	1	0	7	0	0,50
5. notoryczne wagary	6	6	1	13	2	1,31
6. brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „bezsstresowe wychowanie”)	3	7	4	14	7	1,81
7. regularne łamanie norm szkolnych	4	8	1	13	1	1,44
8. poczucie bezkarności za złe	3	8	1	12	6	1,38

	zachowanie						
9.	przemoc wobec innych	6	6	1	13	1	1,31
10.	problemy z prawem (np. kradzieże, wybryki chuligańskie itp.)	9	2	0	11	1	0,81
11.	trudności cudzoziemców z adaptacją w szkole	8	2	0	10	1	0,75
12.	brak akceptacji innych uczniów stosunku do cudzoziemców	9	0	0	9	0	0,56
13.	nietolerancja wobec osób o odmiennej orientacji seksualnej	7	0	0	7	0	0,44
14.	inne, jakie?	0	1	0	1	0	0,13

^a średnią ważoną wyliczono stosując przelicznik: bardzo sporadycznie – 1 pkt., od czasu do czasu – 2 pkt., często – 3 pkt., otrzymane ze wskazań punkty zsumowano, a następnie wartość tę podzielono przez liczbę wskazań. Możliwe do uzyskania noty średniej ważonej zawierają się w przedziale <0;3>, gdzie 0 to brak zjawiska, natomiast 3 oznacza maksymalne nasilenie zjawiska.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Analizując negatywne zjawiska w szkołach według charakteru szkoły stwierdzić można, iż problem niktynizmu sygnalizowany jest na każdym poziomie nauczania, jednak najsilniej występuje w szkołach ponadpodstawowych, a relatywnie najsłabiej w szkołach podstawowych. Bezstresowe wychowanie to również istotny problem wszystkich szkół, ale najpoważniej odczuwają go szkoły specjalne, a relatywnie najmniej szkoły ponadpodstawowe. Poczucie bezkarności za złe zachowanie występuje we wszystkich szkołach na zbliżonym poziomie. Regularne łamanie norm szkolnych oraz przemoc wobec innych w szkołach ponadpodstawowych notowane jest sporadycznie, a większy problem stanowi w pozostałych placówkach. Szkoły ponadpodstawowe natomiast zmagają się bardziej niż inne, z problemem notorycznych wagarów. Szczegółowe zestawienie średniej ważonej dla poszczególnych typów szkół prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Negatywne zjawiska w koszalińskich szkołach według charakteru szkoły (przedział <0;3>)

Problemy z uczniami	szkoły		
	podstawowe	ponadpodstawowe	specjalne
spożywanie alkoholu/ problem alkoholowy	0,8	0,7	1,0
nikotynizm	1,6	2,9	2,5
narkomania	0,5	0,7	0,5
dopalacze	0,4	0,7	0,5
notoryczne wagarzy	1,3	1,6	1,0
brak wyniesionych z domu, wyuczonych zachowań społecznych (tzw. „bezsstresowe wychowanie”)	1,9	1,6	2,5
regularne łamanie norm szkolnych	1,6	1,1	2,0
poczucie bezkarności za złe zachowanie	1,4	1,4	1,5

przemoc wobec innych	1,4	1,0	2,0
problemy z prawem (np. kradzieże, wybryki chuligańskie itp.)	0,9	0,7	1,0
trudności cudzoziemców z adaptacją w szkole	0,9	0,7	0,5
brak akceptacji innych uczniów stosunku do cudzoziemców	0,8	0,6	0,0
nietolerancja wobec osób o odmiennej orientacji seksualnej	0,6	0,4	0,0
inne, jakie?	0,3	0,0	0,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

2. Czy wśród uczniów Państwa szkoły wystąpiły poniższe problemy?

Drugie pytanie ankiety miało budowę tożsamą z poprzednim. Ujęto je w skali pozycyjnej i zawarto w tabeli umożliwiającej określenie nasilenia występowania zaobserwowanych problemów:

- bardzo sporadycznie,
- występujących od czasu do czasu,
- częstych.

Również jak w poprzednim pytaniu, posłużono się w analizie zestawieniami liczby szkół obserwujących dane zjawisko, zestawieniami wystopniowanych odpowiedzi oraz średnią ważoną.

Wśród problemów obserwowanych przez nauczycieli u swoich uczniów można zaobserwować znacznie większą jednomyślność opinii, ale też większe natężenie obserwowanych zjawisk. Zdecydowana większość szkół zauważa 11 spośród 13-tu wymienionych problemów. Wszystkie szkoły z wyjątkiem jednej (choć w różnym stopniu) **obserwują niewydolność wychowawczą rodzica** oraz **zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka**. Tylko dwie z badanych szkół nie stykają się z **eurosieroctwem**, **niemocą rodzica wobec złego zachowania dziecka** oraz **przemocą w rodzinie**.

Analizując częstotliwość obserwowanych zjawisk oceniono je (analogicznie jak w poprzednim pytaniu) za pomocą średniej ważonej. Badani zdecydowanie najczęściej obserwują problemy:

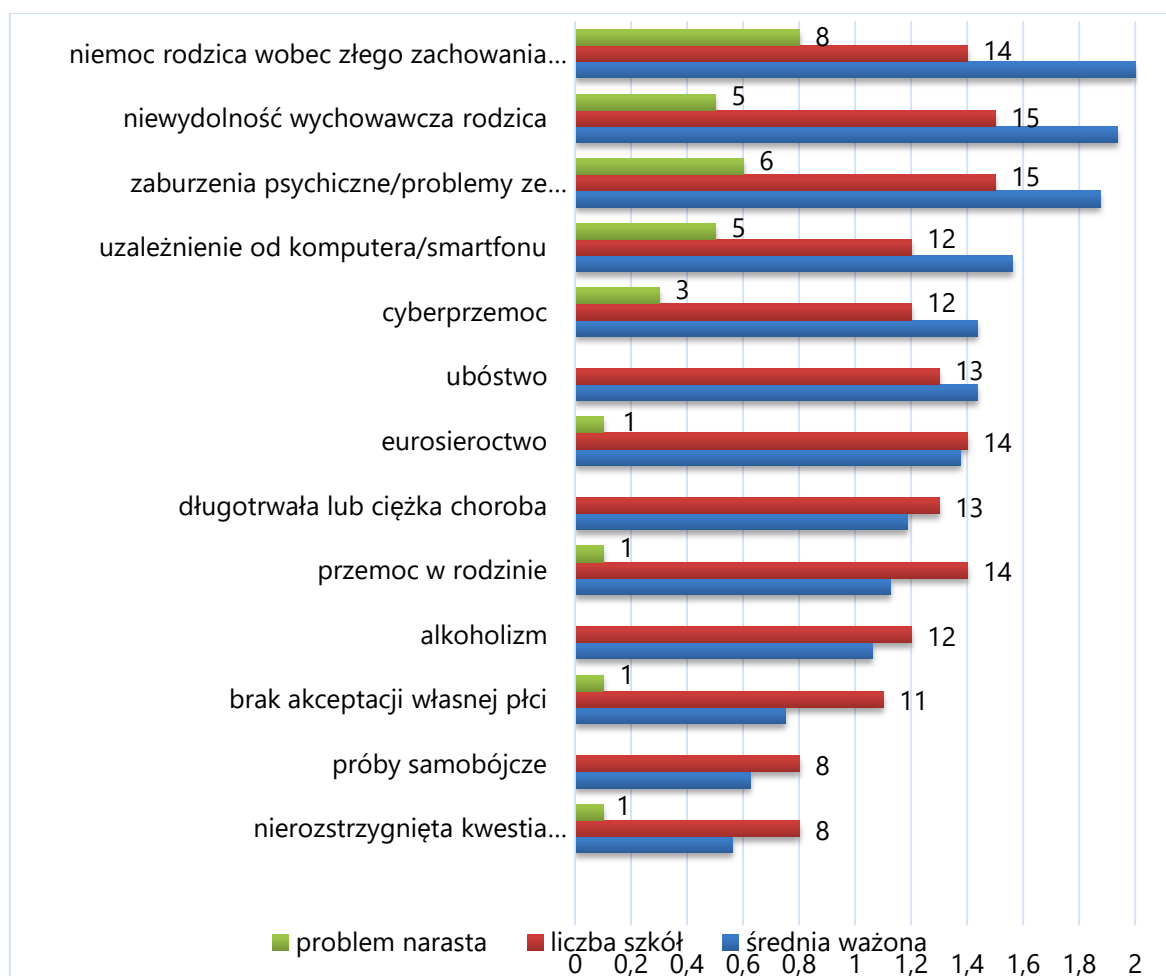
- **niemoc rodzica wobec złego zachowania dziecka,**
- **niewydolność wychowawcza rodzica,**
- **zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka.**

Zjawiska te, również zdaniem największej liczby respondentów, nasilają się w ostatnim czasie. Istotne nasilenie zjawiska respondenci sygnalizują też w odniesieniu do **uzależniania od komputera/smartfonu**. Wysoką pozycję w zestawieniu notuje również **cyberprzemoc** i **ubóstwo**. Na uwagę zasługuje również fakt, iż aż 10 szkół obserwuje sporadyczne przypadki **braku akceptacji własnej płci**, a zdaniem jednego pedagoga problem ten ostatnio narasta. Relatywnie najlepiej, chociaż notując wskazania u połowy badanych, wypadają w zestawieniu:

- nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka,
- próby samobójcze.

Zestawienie średnich ważonych opinii szkół na temat problemów wśród uczniów, wraz z liczbą szkół wskazujących na problem oraz sygnalizujących jego narastanie prezentuje rysunek 2. Szczegółowe zestawienie liczby opinii dla poszczególnych problemów prezentuje tabela 5.

Rysunek 2. Liczba szkół obserwujących problemy wśród uczniów i ich narastanie oraz średnia ważona opinii badanych szkół

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

Tabela 5. Wskazania dla negatywnych zjawisk obserwowanych wśród uczniów

Problemy wśród uczniów	I. wiemy o takich przypadkach			łączna liczba szkół	problem narasta w ostatnich latach	Średnia ważona
	a. bardzo sporadycznych	b. występujących od czasu do czasu	c. częstych			
1. ubóstwo	4	8	1	13	0	1,44
2. eurosieroctwo	7	6	1	14	1	1,38
3. alkoholizm	7	5	0	12	0	1,06
4. przemoc w rodzinie	10	4	0	14	1	1,13
5. niewydolność wychowawcza rodzica	2	10	3	15	5	1,94
6. niemoc rodzica wobec złego zachowania dziecka	1	8	5	14	8	2,00
7. uzależnienie od	4	3	5	12	5	1,56

	komputera/smartfonu						
8.	cyberprzemoc	4	5	3	12	3	1,44
9.	zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka	4	7	4	15	6	1,88
10.	próby samobójcze	6	2	0	8	0	0,63
11.	brak akceptacji własnej płci	10	1	0	11	1	0,75
12.	długotrwała lub ciężka choroba	8	4	1	13	0	1,19
13.	nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka	7	1	0	8	1	0,56
14.	inne, jakie?	0	0	0	0	0	0,00

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

Analizując występowanie negatywnych zjawisk wśród uczniów szkół o różnym charakterze stwierdzić należy, iż z największą liczbą problemów (o największej częstotliwości występowania) borykają się szkoły specjalne. Tylko w tym przypadku jeden z problemów – **zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka**, uzyskał maksymalną negatywną ocenę. Jakkolwiek nie dziwi występowanie samego zjawiska w tego typu szkołach, zastanowienie budzi jednak fakt, wskazania go jako częstego problemu. To czyni z niego zagadnienie wymagające interwencji i oznacza, że szkoły nie uważają go za zjawisko, owszem występujące, ale opanowane i kontrolowane. Inne negatywne zjawiska występujące najsilniej w szkołach specjalnych to ubóstwo i długotrwała lub ciężka choroba. Z kolei wraz ze szkołami ponadpodstawowymi, szkoły specjalne na zbliżonym poziomie, borykają się z problemami:

- **niewydolność wychowawcza rodzica,**
- **niemoc rodzica wobec złego zachowania dziecka.**

Niepokojącym zjawiskiem jest też nasilone zjawisko **zaburzeń psychicznych/problemów ze zdrowiem psychicznym dziecka** wśród szkół ponadpodstawowych. Istotne problemy podstawówek to natomiast:

- **cyberprzemoc,**
- **uzależnienie od komputera/smartfonu.**

Można przypuszczać, że zjawiska te z czasem będą przenosiły się wraz z uczniami na wyższe poziomy kształcenia. Szczegółowe zestawienie średniej ważonej dla poszczególnych typów szkół prezentuje tabela 6.

Tabela 6. Występowanie negatywnych zjawisk wśród uczniów według charakteru szkoły

Problemy wśród uczniów	szkoły		
	podsta- wowe	ponad- podsta- wowe	specjalne
ubóstwo	1,4	1,4	2,0
eurosieroctwo	1,5	1,4	0,5
alkoholizm	1,3	0,7	1,5
przemoc w rodzinie	1,1	1,0	1,5
niewydolność wychowawcza rodzica	1,6	2,0	2,5

niemoc rodzica wobec złego zachowania dziecka	1,6	2,3	2,5
uzależnienie od komputera/smartfonu	1,8	1,4	1,5
cyberprzemoc	2,0	1,1	0,5
zaburzenia psychiczne/problemy ze zdrowiem psychicznym dziecka	1,4	2,1	3,0
próby samobójcze	0,8	0,6	0,5
brak akceptacji własnej płci	0,5	1,1	0,5
długotrwała lub ciężka choroba	1,1	0,9	2,5
nierozstrzygnięta kwestia niepełnosprawności dziecka	0,8	0,6	0,0

Źródło. Opracowanie na podstawie badań.

3. Czy w ostatnich latach kierujecie Państwo do sądu większą liczbę spraw o wgląd w sytuację rodziny?

Analiza spraw o wgląd w sytuację rodziny kierowanych przez szkołę do sądu pozwala ocenić, iż na przestrzeni lat ich liczba nie wzrasta. Jest to opinia 56% badanych szkół. Tylko co czwarta szkoła ocenia, że liczba ta wzrosła, w tym żadna ze szkół specjalnych (tabela 7).

Porównując dane z poprzednim okresem diagnozy (rok 2015), wskazania są dużo bardziej optymistyczne. Jednak w takim wnioskowaniu zalecana jest duża ostrożność z uwagi na liczbę szkół biorących udział w badaniu w roku 2015 i obecnie. Wówczas kwestionariusze wypełniły wszystkie szkoły w mieście, tymczasem obecnie jest to tylko 64% populacji. Stąd nie można jednoznacznie stwierdzić, czy dzisiejsze cząstkowe dane (wobec wyczerpujących danych z roku 2015) faktycznie wskazują na poprawę sytuacji w badanej kwestii.

Tabela 7. Sprawy o wgląd w sytuację rodziny zgłaszane przez szkoły do sądu

czy liczba spraw wzrosła?	2015		2020				
	szkoły	%	szkoły	%	podstawowe	ponadpodstawowe	specjalne
tak	14	45,2	4	25,0	3	2	0
nie	12	38,7	9	56,3	3	4	2
trudno powiedzieć	5	16,1	3	18,8	2	1	0
	31	100,0	16	100,0	8	7	2

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

4. Jak oceniacie Państwo swoją szkołę w związku z sytuacją epidemiczną?

W pytaniu tym poruszono 8 kwestii dotyczących nauczania w warunkach sytuacji epidemicznej. Przy użyciu skali pozycyjnej zapytano respondentów, jak ich szkoły poradziły sobie ze zdalnym nauczaniem. Omawiane kwestie należało ocenić w 5-stopniowej skali:

- zdecydowanie tak,
- w większości,
- w ograniczonym zakresie

- w minimalnym stopniu,
- zdecydowanie nie.

Siedem z przytoczonych rozwiązań miało charakter pozytywny (tj. stosowanie ich świadczyło o właściwym rozwiązaniu problemu nauczania w warunkach pandemii), ósme: „w trakcie nauczania zdalnego wystąpiła wśród nauczycieli potrzeba wykorzystania prywatnego sprzętu” niosło ze sobą informację, że posiadane przez szkołę zasoby sprzętowe nie były wystarczające lub wystarczająco dostępne dla nauczycieli.

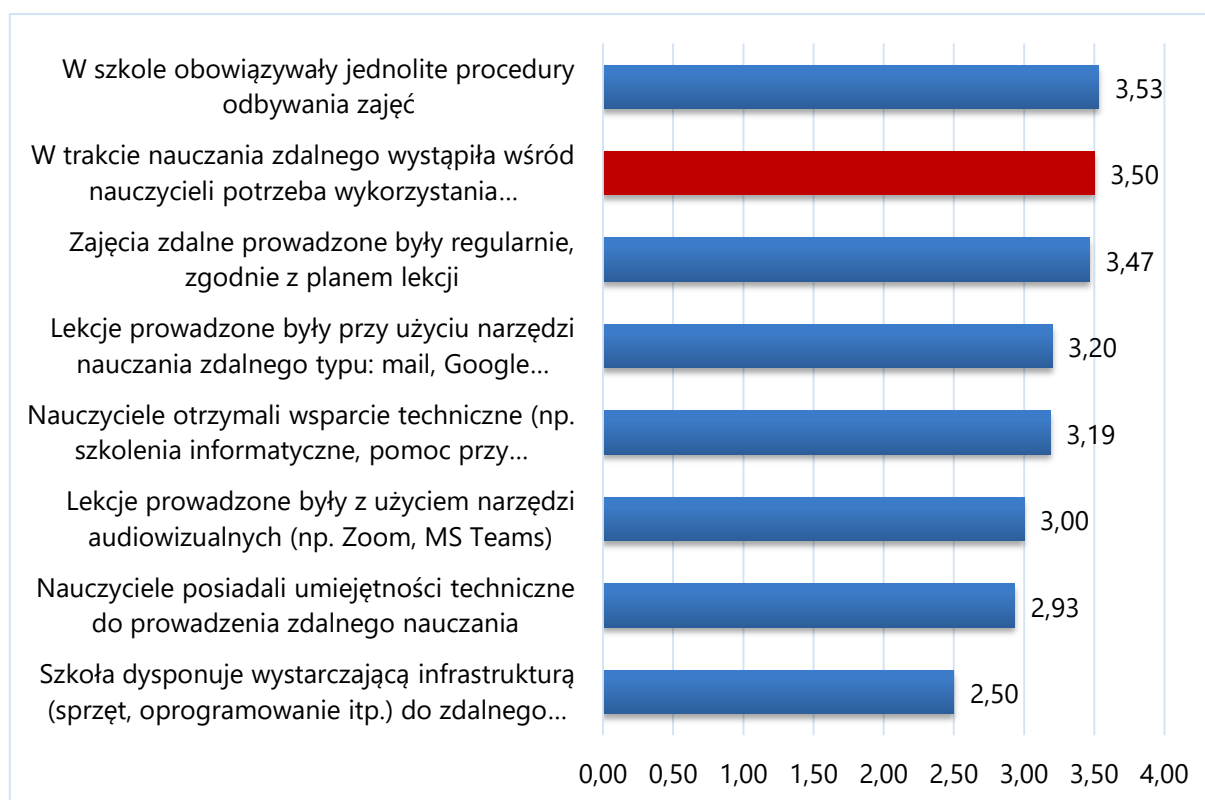
Odpowiedziom przydzielono punktację od 4 – zdecydowanie tak, po 0 – zdecydowanie nie. Pozwoliło to uzyskać zbiorczą ocenę poszczególnych zagadnień. Ocena ta zawiera się w przedziale $\langle 0;4 \rangle$, gdzie 0 to brak wystąpienia omawianych rozwiązań, natomiast 4 to rozwiązanie zastosowane w pełni.

Uzyskana ocena wskazuje na to, że szkoły dobrze radzą sobie z pandemią. Żadna ze szkół nie wybrała odpowiedzi „zdecydowanie nie”, wskazującej na brak zastosowania danego rozwiązania. Odpowiedź „w minimalnym stopniu” wybierana była tylko 5 razy, pojedynczo dla poszczególnych wskazań. Najniższa uzyskana ocena dotyczy rozwiązania „szkoła dysponuje wystarczającą infrastrukturą (sprzęt, oprogramowanie itp.) do zdalnego nauczania”, która uzyskała notę 2,5. Najwyżej oceniono:

- w szkole obowiązywały jednolite procedury odbywania zajęć,
- zajęcia zdalne prowadzone były regularnie, zgodnie z planem lekcji.

Odrębnej analizy wymaga wskazanie: „w trakcie nauczania zdalnego wystąpiła wśród nauczycieli potrzeba wykorzystania prywatnego sprzętu”, które również uzyskało bardzo wysoką ocenę (3,5). W tym przypadku jednak, wraz ze wspomnianą najniższą oceną dla twierdzenia: „szkoła dysponuje wystarczającą infrastrukturą do zdalnego nauczania” (2,5) jednoznacznie wskazuje to na braki sprzętowe w szkołach i potencjalne trudności z prowadzeniem nauki zdalnej w przypadku braku prywatnych zasobów nauczycieli. Ranking średniej ważonej dla poszczególnych rozwiązań prezentuje rysunek 3.

Rysunek 3. Sytuacja szkół podczas nauczania zdalnego (przedział <0;4>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Przedstawione zagadnienia kształtują się w szkołach różnego typu na zbliżonym poziomie. Pewne różnice zaobserwować można w kilku wskazaniach. Największe problemy sprzętowe notują podstawówki, ale również szkoły specjalne, gdzie wykorzystanie prywatnego sprzętu nauczycieli odbywało się na maksymalnym poziomie. Nieco lepiej radziły sobie w tej kwestii szkoły ponadpodstawowe. Te ostatnie wraz z podstawówkami przywiązywały też relatywnie większą wagę do jednolitych procedur odbywania zajęć a wraz ze szkołami specjalnymi do prowadzenia zajęć zgodnie z planem lekcji (tabela 8).

Tabela 8. Sytuacja szkół podczas nauczania zdalnego według typu szkół (przedział <0;4>)

	szkoły			
	ogółem	podstawowe	ponadpodstawowe	specjalne
Szkoła dysponuje wystarczającą infrastrukturą (sprzęt, oprogramowanie itp.) do zdalnego nauczania	2,5	2,4	2,7	2,5
W trakcie nauczania zdalnego wystąpiła wśród nauczycieli potrzeba wykorzystania prywatnego sprzętu	3,5	3,8	3,1	4,0
Nauczyciele posiadali umiejętności techniczne do prowadzenia zdalnego nauczania	2,9	3,0	2,8	3,0

Nauczyciele otrzymali wsparcie techniczne (np. szkolenia informatyczne, pomoc przy oprogramowaniu i in.) dotyczące prowadzenia nauki zdalnej	3,2	3,1	3,4	3,0
Zajęcia zdalne prowadzone były regularnie, zgodnie z planem lekcji	3,5	3,3	3,6	3,5
Lekcje prowadzone były z użyciem narzędzi audiowizualnych (np. Zoom, MS Teams)	3,0	2,8	3,1	3,0
Lekcje prowadzone były przy użyciu narzędzi nauczania zdalnego typu: mail, Google Classroom, e-dziennik, itp.	3,2	3,4	3,0	3,0
W szkole obowiązywały jednolite procedury odbywania zajęć	3,5	3,8	3,7	2,5

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

5. Czy Państwa uczniowie mieli problemy związane ze zdalnym nauczaniem?

W pytaniu piątym zapytano przedstawicieli szkół o problemy uczniów podczas nauczania zdalnego. Zastosowana skala również miała budowę 5-stopniową:

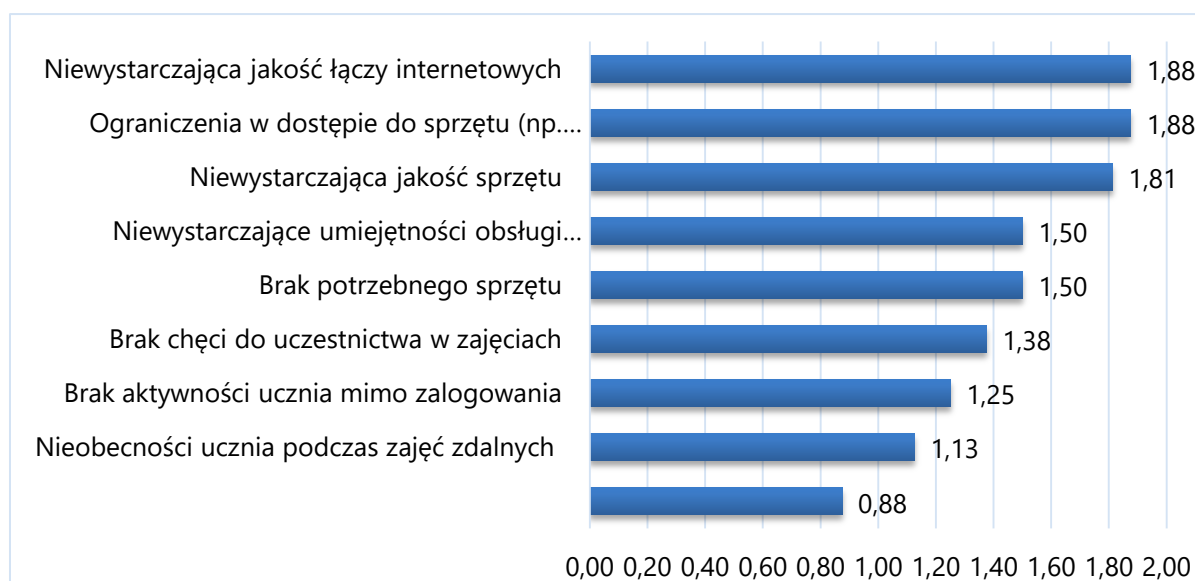
- powszechnie,
- u większości uczniów,
- u części uczniów,
- w pojedynczych przypadkach,
- nie.

Zastosowano analogiczne wyliczenia jak w pytaniu czwartym, jednak interpretacja wskazań ma charakter odwrotny, tj. im wyższe wskazanie tym większe nasilenie niepożądanego zjawiska i tym gorsza ocena sytuacji uczniów podczas nauczania w pandemii. Uzyskaną ocenę można uznać za średnią, bowiem żadne ze wskazań nie przekroczyło wartości środkowej, a wynik zbiorczy dla wszystkich badanych problemów wynosi 1,47. Największe nasilenie zanotowały zjawiska dotyczące problemów uczniów z łączami i sprzętem:

- niewystarczająca jakość łączy internetowych,
- ograniczenia w dostępie do sprzętu (np. współdzielenie komputera z rodzeństwem),
- niewystarczająca jakość sprzętu.

Jakkolwiek zdecydowanie najniższe, a zatem najkorzystniejsze wskazanie notuje zjawisko „nieobecność ucznia w systemie kształcenia zdalnego”, już samo jego wystąpienie jest zdecydowanie niepokojące. Tylko 3 z 16-tu szkół nie obserwują takich zdarzeń u siebie, 12 szkół notuje pojedyncze przypadki, a jedna ze szkół wskazuje, że ma to miejsce u części uczniów. Ranking średniej ważonej dla poszczególnych problemów uczniów prezentuje rysunek 4.

Rysunek 4. Problemy uczniów podczas nauczania zdalnego (przedział <0;4>)

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

Zdecydowanie największe problemy w dobie pandemii mają uczniowie szkół specjalnych, którzy przodują w rankingu aż w sześciu na dziewięć negatywnych zjawisk. Szczególnie dotkliwie odczuwają niewystarczającą jakość łączy internetowych (wskazanie na poziomie 3,0), a w dalszej kolejności niewystarczające umiejętności obsługi sprzętu lub oprogramowania i ograniczenia w dostępie do sprzętu (każde 2,5). W szkołach ponadpodstawowych łączy to również, obok niewystarczającej jakości sprzętu, największa bolączka, chociaż na relatywnie niższym poziomie (1,9). Słabe łącza i jakość sprzętu to z kolei nieco mniejszy problem w szkołach podstawowych, a najwyższe wskazanie uzyskały ograniczenia w dostępie do sprzętu (1,8). Poziom średniej ważonej dla poszczególnych zjawisk z uwzględnieniem charakteru szkoły prezentuje tabela 9.

Tabela 9. Problemy uczniów podczas nauczania zdalnego według typu szkół (przedział <0;4>)

	szkoły			
	ogółem	podstawowe	ponadpodstawowe	specjalne
Brak potrzebnego sprzętu	1,5	1,5	1,3	2,0
Ograniczenia w dostępie do sprzętu (np. współdzielenie komputera z rodzeństwem)	1,9	1,8	1,7	2,5
Niewystarczająca jakość sprzętu	1,8	1,6	1,9	2,0
Niewystarczająca jakość łączy internetowych	1,9	1,5	1,9	3,0
Niewystarczające umiejętności obsługi sprzętu lub oprogramowania	1,5	1,6	1,1	2,5
Brak chęci do uczestnictwa w zajęciach	1,4	1,4	1,3	2,0
Brak aktywności ucznia mimo zalogowania	1,3	1,4	1,3	1,0

Nieobecności ucznia podczas zajęć zdalnych	1,1	1,1	1,3	1,0
Nieobecność ucznia w systemie kształcenia zdalnego	0,9	1,0	0,9	1,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badań.

6. Czy chcielibyście Państwo zwrócić uwagę na jakieś zagadnienia nie poruszone w powyższych pytaniach?

W ostatnim pytaniu 6, o charakterze otwartym znalazły się 2 wypowiedzi. Obie dotyczyły sytuacji pandemicznej. W szkole podstawowej stwierdzono, że problemem jest brak jednej powszechnej platformy edukacyjnej dla wszystkich szkół. Natomiast szkoła ponadpodstawowa zgłosiła trudności z realizacją zajęć zawodowych, praktycznych.